FOA SAMMEN GØR VI FORSKELLEN

PÆDAGOGISK

Daginstitutionernes hverdag 2022

Årlig rapport udarbejdet af Bureau 2000

Fokus på børn i mistrivsel

Daginstitutionernes hverdag 2022
Undersøgelsen er udført af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000 – Analyse og forskning. Undersøgelsen er udført på bestilling af FOA.

Henvendelser:
FOA
Staunings Plads 1–3
1790 København V
Tlf.: 46 97 26 26

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:
Bureau 2000 – Analyse og forskning
Skråplanet 29
3500 Værløse
Tlf.: +45 25 32 32 64

bureau2000.dk
Copyright: Bureau 2000
ISBN: 978-87-94288-03-3

Politisk ansvarlig: Kim Henriksen
Udarbejdet af: Bureau 2000
Forsideillustration: Bente Stensen Christensen **Produktion:** Grafisk Team/ Sporenstregs

PA_daginstitutionernes_hverdag_

Indhold

Indhold 4

Forord 6

1. Hovedresultater 8

2. Mistrivsel blandt børn i daginstitutioner 12
2.1. Hvor mange børn viser tegn på risiko for mistrivsel? 12
2.2. Udviklingen i antal børn, der viser tegn på mistrivsel de seneste 5 år 16
2.3. Ledere og medarbejderes vurdering af årsager til at flere børn viser tegn på mistrivsel 17
2.4. Hvilke tegn på mistrivsel vækker personalets opmærksomhed? 20
2.5. Udfordringer i forhold til at observere risiko for mistrivsel 23
2.6. Hvordan følger daginstitutioner børnenes trivsel i det daglige? 25
2.7. Screeningsværktøjer institutioner anvender til at opspore mistrivsel blandt børn 27
2.8. Enkeltbørn med så store udfordringer at det er svært at få hverdagen til at fungere 28
2.9. Hvordan påvirkes medarbejdernes trivsel af børnenes trivsel? 29

3. Pædagogisk indsats og støtte ved bekymring om mistrivsel blandt børn i daginstitution 31
3.1. Sådan følger institutionerne op på tegn på mistrivsel hos et eller flere børn 31
3.2. Hvordan drøftes den pædagogiske indsats, når der er bekymring om mistrivsel? 33
3.3. Eksempler på vellykkede indsatser i forhold til børn i mistrivsel 35
3.4. Eksempler på mindre vellykkede indsatser i forhold til børn i mistrivsel 37
3.5. Ekstern rådgivning og supervision i forhold til det pædagogiske arbejde med et eller flere børn 37
3.6. Eksempler på erfaringer med ekstern rådgivning og sparring 42
3.7. Daginstitutionernes oplevelser med støttepædagoger 44
3.8. Daginstitutioner med tilknyttet socialrådgiver 48

4. Medarbejdernes oplevelse af at kunne yde omsorg for børnene i daginstitutionen 49
4.1. Medarbejdernes oplevelser af at kunne yde omsorg i 2022 49
4.2. Udviklingen af oplevelserne omkring omsorg fra 2019-2022 50
4.3. Samlet oplevelse af omsorg 2022 50
4.4. Omsorg i vuggestuegrupper 52
4.5. Omsorg i børnehavegrupper 54

5. Tilsyn med det pædagogiske arbejde **56**
5.1. Hvem fører tilsyn med det pædagogiske arbejde i daginstitutionerne? 57
5.2. Hvad omfatter tilsynet af det pædagogiske arbejde i daginstitutioner? 58
5.3. Hvor ofte føres der pædagogisk tilsyn med den enkelte daginstitution? 59
5.4. Ledernes vurdering af det pædagogiske tilsyn med deres daginstitution 60

6. Forældresamarbejde **61**
6.1. Det formelle forældresamarbejde 61
6.2. Det uformelle forældresamarbejde 62
6.3. Sammenhæng mellem det uformelle forældresamarbejde og andelen af børn, der viser tegn, som giver personalet bekymring om mistrivsel 63
6.4. Tilrettelæggelse af forældresamtaler ved bekymring om barnets trivsel 65

7. Daginstitutionens rammer **67**
7.1. Institutionstyper i undersøgelsen 67
7.2. Socioøkonomisk fordeling blandt i institutionerne i undersøgelsen 68

8. Bemanding i daginstitutionen **74**
8.1. Gennemsnitsbemandingen i institutionerne i undersøgelsen 74
8.2. Sammenhæng mellem bemanding og socioøkonomi 75
8.3. Daginstitutioner med særlige opgaver 76

9. Dagens gang i daginstitutionerne **77**
9.1. Den interne struktur 77
9.2. Pædagogiske aktiviteter 78
9.3. Sprogindsats 82
9.4. Dokumentation 83

10. Metode **85**
10.1. Svarprocenter 85
10.2. Repræsentativitet og validitet 86
10.3. Sammenhæng mellem svarprocent, normering og besvarelser 88

Forord

Flere og flere børn mistrives. Det bekræfter undersøgelsen Daginstitutionernes Hverdag 2022, desværre. Hele 14 pct. af medarbejderne vurderer, at der er børn i deres gruppe der giver anledning til bekymring om mistrivsel, heraf angiver knap halvdelen, at børnene viser klare tegn på mistrivsel. Et flertal blandt ledere og medarbejdere vurderer, at der er flere børn i mistrivsel end for 5 år siden.

To hovedårsager til, at flere børn der mistrives, er ifølge lederne og medarbejderne, at der er for få voksne i daginstitutionen, og at der er for mange børn med store udfordringer, der søges integreret. Godt halvdelen svarer desuden, at flere børn har tegn på ADHD, autisme m.v.

Vi kan ikke være det bekendt, hverken overfor børnene i mistrivsel og deres forældre, over for de ansatte eller alle de andre børn i daginstitutionerne. Halvdelen af medarbejderne oplever dagligt, næsten dagligt eller flere gange om ugen, at der er enkeltbørn, der har så store udfordringer, at det gør det svært at få børnegruppens hverdag til at fungere. Det gør det meget svært for ansatte i vores daginstitutioner at give børn det pædagogiske tilbud, vi bilder os selv ind, de får.

Mange børn i mistrivsel er et samfundsproblem, og hvis ikke vi løser problemet, er konsekvenserne helt uoverskuelige, både for det enkelte barn og for resten af samfundet. Alvorlig mistrivsel vil blandt andet få betydning for børnenes senere uddannelsesmuligheder og helbred. Derfor er det også helt umuligt at forstå, at hele 37 pct. får afslag på støtte til børn på grund af økonomi. Særligt fordi, det i dagtilbudsloven er helt tydeligt, at børn, der har brug for støtte, skal have den.

Når det gælder den støtte, der er bevilget, mener 84 pct. af medarbejderne og 75 pct. af lederne, at støttepædagogerne har for få timer i forhold til de udfordringer, der er. Dertil kommer, at daginstitutionerne i undersøgelsen med mange børn i socialt udsatte positioner ikke er væsentligt bedre normeret end daginstitutioner med få børn i socialt udsatte positioner.

Vi kan ikke blive ved med at foretage målinger af kvaliteten i vores daginstitutioner, der tydeligt viser, at vi bør have kvaliteten i vores dagtilbud øverst på listen over indsatser i forhold til at øge børns trivsel. Mistrivsel, der ikke bliver taget hånd om blandt de mindste børn, vokser i takt med, at børnene bliver ældre. Derfor håber vi, at alle parter, som deltager i regeringens kommende Kommission for det gode Børne- og Ungdomsliv, er enige i, at vi skal give børn dagtilbud af langt højere kvalitet.

Kim Henriksen
Sektorformand, Pædagogisk Sektor
FOA

FOA organiserer alle pædagogiske faggrupper på dagtilbudsområdet:
Pædagogmedhjælpere, pædagogiske assistenter, pædagogiske konsulenter, dagplejere og dagplejepædagoger i hele landet samt pædagoger og daginstitutionsledere i København og Frederiksberg.

1. Hovedresultater

Denne undersøgelse er seneste udgave af undersøgelsesrækken Daginstitutionernes Hverdag, som FOA har gennemført siden 2010. 2022-undersøgelsen sætter særligt fokus på forhold omkring børnenes trivsel.

Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse til alle landets daginstitutioner. Der er udsendt tre sæt af spørgeskemaer: Til institutionsledere, til medarbejdere og til område/klyngeledere. Dataindsamlingen er foretaget i oktober-november 2022.

Undersøgelsens resultater er baseret på 733 besvarelser fra pædagogiske ledere i daginstitutioner i 91 kommuner og 925 besvarelser fra medarbejdere i daginstitutioner i 92 kommuner. Herudover er der 60 besvarelser fra område/klyngeledere, svarende til en svarprocent på 28 pct. Men på grund af det lille antal svar fra denne gruppe, er disse besvarelser kun anvendt i begrænset omfang i rapporten.

Bureau 2000 har analyseret svarprocenterne i forhold til baggrundsforhold om danske daginstitutioner. Det vurderes på baggrund af disse repræsentativitetsanalyser, at svarpersonerne er repræsentative for danske daginstitutioner. Se mere i kapitel 10. Metode.

Resultaterne er medarbejderne og de pædagogiske lederes oplevelser af hverdagen i daginstitutionerne, og deres oplevelser af fx normering og støttetildeling kan adskille sig fra andre undersøgelser baseret på interview med fx børne- og kulturchefer og ledere af PPR.

Undersøgelsens hovedresultater

Mistrivsel blandt børn i danske daginstitutioner

- I gennemsnit vurderer medarbejderne, at 14 pct. af børnene i deres børnegruppe viser tegn, der giver anledning til bekymring om mistrivsel. Knap halvdelen heraf (6,6 pct.) viser klare tegn på mistrivsel, vurderer medarbejderne.

- 56 pct. af lederne og 60 pct. af medarbejderne mener, der er flere børn med tegn på mistrivsel i dag end for 5 år siden. Kun 3 pct. mener, der er færre børn med tegn på mistrivsel.

- Blandt de ledere og medarbejdere, der mener, der er sket en stigning i antallet af børn, der viser tegn på mistrivsel, angiver 74 pct. af medarbejderne og 67 pct. af lederne, at der er sket en ændring i, hvilke børn, der mistrives. De angiver, at børn i mistrivsel i dag ses i alle sociale lag, ikke kun i udsatte familier.

- Der er flere børn med tegn på mistrivsel i institutioner, der ligger i socialt boligbyggeri og i institutioner med mange børn, der kun bor med den ene af deres forældre, mange familier på overførselsindkomst og mange børn med anden etnicitet end dansk. De pågældende institutioner får dog kun i beskedent omfang ekstra bemanding.

- Blandt medarbejdernes forklaringer på den stigende mistrivsel blandt børn er tre hovedårsager: For få voksne i daginstitutionen (74 pct.), at forældre har en presset hverdag (73 pct.) og at der er for

mange børn med store udfordringer, der søges inkluderet på almenområdet (72 pct.). De tre årsager, som flest ledere peger på, er forældrenes pressede hverdag (83 pct.), flere børn med diagnoser/tegn på ADHD, autisme mv. (66 pct.) og for få voksne i institutionen (60 pct.).

- 31 pct. af medarbejderne oplever dagligt eller næsten dagligt, at der er enkeltbørn, der har så store trivselsmæssige udfordringer, at det gør det svært at få børnegruppens hverdag til at fungere. Yderligere 19 pct. oplever det en eller flere gange om ugen.

- 63 pct. af medarbejdere har oplevet, at en mangelfuld indsats i forhold til børn, der mistrives, påvirker deres og det øvrige personales trivsel negativt.

- 62 pct. af medarbejderne er helt eller delvist enige i, at de ikke har ressourcer til at følge de enkelte børn så systematisk, som de gerne ville. Og 51 pct. angiver, at der er risiko for at "stille børn", der mistrives, overses.

- 37 pct. af medarbejderne og 29 pct. af lederne mener, at børnegrupperne er for store til, at de og deres kolleger får tilstrækkelig indføling med det enkelte barn.

Den pædagogiske indsats i forhold til bekymring om børns trivsel

- Når der er bekymring om mistrivsel hos et barn, svarer 8 ud af 10 medarbejdere, at de ser på organiseringen af hverdagen, dynamikken i børnegruppen samt krav og forventninger til børnene.

- 68 pct. af medarbejderne oplyser, at de har fået supervision i forhold til det pædagogiske arbejde med et eller flere børn i deres børnegruppe. Og 72 pct. har fået rådgivning fra en fagperson (PPR).

- Lederne er spurgt til supervision og rådgivning for den samlede personalegruppe, her svarer 76 pct., at institutionen har fået supervision i forhold til det pædagogiske arbejde og 94 pct. har modtaget rådgivning fra en fagperson.

- 43 pct. af institutionerne angiver, at de har en socialrådgiver tilknyttet. Det er især i institutioner, der er beliggende i / nær ved socialt boligbyggeri (59 pct.).

- Blandt ledere og medarbejdere, der har støttepædagoger ansat i institutionen, er 75 pct. af lederne og 84 pct. af medarbejderne enige i, at støttepædagogerne har for få timer i forhold til de udfordringer der er.

- 33 pct. af lederne angiver, at de inden for det seneste år en eller flere gange har fået afslag på ansøgning om støttepædagogtimer. Blandt lederne, der har fået afslag angiver 32 pct., at afslaget er begrundet med økonomi/ressourcer.

- 27 pct. af lederne, der har søgt om hjælp og støtte til et barn fra PPR (psykolog, talehørepædagog, motorikkonsulent mv.) det seneste år har en eller flere gange fået afslag på hjælp. Af de ledere der har fået afslag angiver 37 pct. at afslaget er begrundet med økonomi/ressourcer.

- 68 pct. af medarbejderne og 80 pct. af lederne, der har fået supervision og rådgivning fra PPR, oplever at få gode og realistiske råd om hvordan de kan forbedre børnenes omgivelser/det pædagogiske arbejde.

- Men 42 pct. af lederne og 54 pct. af medarbejderne oplever, at der går for lang tid fra de observerer mistrivsel hos et eller flere børn til de får rådgivning fra PPR.

Medarbejdernes mulighed for at yde omsorg

- 60 pct. af medarbejderne oplever dagligt eller flere gange om ugen en af de seks nedenstående situationer, hvor de ikke kan give børnene den individuelle omsorg, de gerne ville.
    - 49 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke når at give et barn trøst
    - 46 pct. får ikke givet støtte til børn, der har brug for det i en konflikt
    - 33 pct. oplever, de ikke kan tage sig af en situation, hvor et barn er udadreagerende
    - 47 pct. kan ikke tage sig af en situation, hvor et barn har svært ved at komme med i legen
    - 20 pct. får ikke vendt et tegn på mistrivsel i børnegruppen med kollegerne
    - 29 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke får opmuntret et barn, der har brug for anerkendelse

- Andelen af medarbejdere, der svarer, at de ikke kan nå at give et barn trøst, er steget 17 procentpoint fra 2019-2022, så det i dag er halvdelen af medarbejderne, der har den oplevelse dagligt eller flere gange om ugen.

- Fra 2019-2022 er andelen af medarbejdere, der ikke kan støtte børn, der har brug for dem i en konflikt ligeledes steget med 17 procentpoint, så det i 2022 er 46 pct. af medarbejderne, der oplever det dagligt eller flere gange om ugen.

Normering

- Bureau 2000 har på baggrund af undersøgelsen beregnet en "belastningsgrad" for den enkelte institution, målt som antal børneenheder pr. voksen. I beregningen tæller børn under 3 år som to børneenheder, og personalet er opgjort, uden at man medregner vikarer, studerende og elever. Beregnet således er der i gennemsnit 6,65 børneenheder pr. voksen i institutionerne i undersøgelsen, der ikke har skolebørn. Da vuggestuebørn tæller som to "børneenheder", opfylder en bemanding på 6 børneenheder pr. voksen-kravet om minimumsnormeringer.

- Der ses generelt ikke færre børn pr. voksen i institutioner med mange socialt udsatte familier.

Tilsynet med den pædagogiske kvalitet i daginstitutioner

- Der typisk er tilsyn en gang om året. Men i godt en tredjedel af institutionerne sker det sjældnere. Siden 2019 er andelen af ledere, der svarer at deres institution får pædagogisk tilsyn årligt faldet. I 2019 havde 24 pct. kun tilsyn ca. hvert andet år, i 2022 er den andel steget til 32 pct.

- I 82 pct. af institutionerne i undersøgelsen udføres tilsynet med den pædagogiske kvalitet af kommunens pædagogiske konsulenter.

- 85 pct. af lederne i undersøgelsen angiver, at det pædagogiske tilsyn omfatter børnenes samspil med det pædagogiske personale og 84 pct. angiver, at tilsynet omfatter observationer af børnenes samspil med hinanden. Det er en markant ændring siden 2019. Her oplyste 71 pct. af lederne, at tilsynet omfattede observationer af børnenes samspil med personalet og 65 pct. at tilsynet omfattede observationer af børnenes samspil med hinanden.

- Lederne har en positiv vurdering af det pædagogiske tilsyn. De vurderer, at tilsynet ser på deres hverdag med friske øjne og giver god inspiration til det pædagogiske arbejde (71 pct.). Og 51 pct. af lederne angiver, at tilsynet hjælper dem videre, hvis institutionen er gået i stå i udviklingen af det pædagogiske arbejde.

Forældresamarbejdet

- Kun 87 pct. af lederne angiver, at der er forældresamtaler, når et barn viser tegn på mistrivsel.

- 42 pct. af stuemedarbejderne har mindst en af i alt seks oplevelser af dagligt eller flere gange om ugen ikke at have så meget tid til forældrekontakt, som de gerne ville. I vuggestuegrupper er andelen 37 pct. I børnehavegrupperne er det 45 pct.

- 61 pct. af medarbejderne oplever mindst en gang om ugen, at de ikke får givet information videre til forældrene om, at barnet har været involveret i konflikter eller mødt andre lignende udfordringer i løbet af dagen.

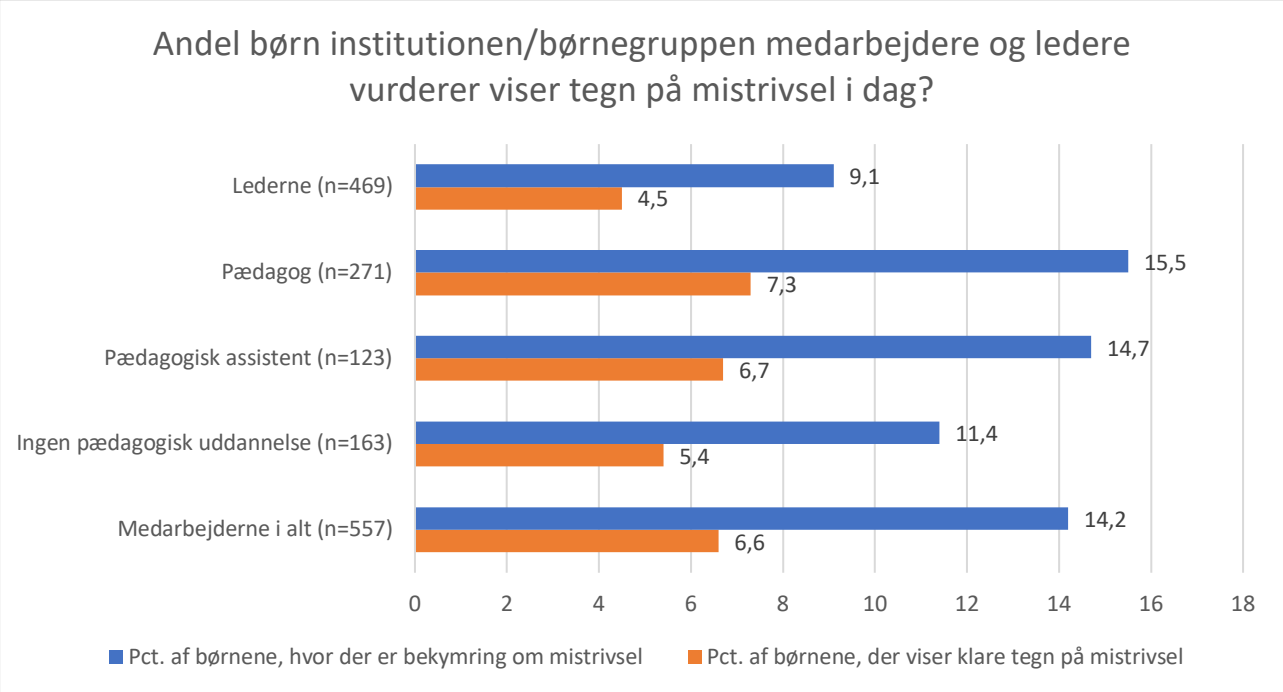
- Der er en sammenhæng mellem omfanget af børn i mistrivsel og medarbejdernes oplevelse af ikke at have den tid til den daglige kommunikation med forældrene, som de gerne ville.

2. Mistrivsel blandt børn i daginstitutioner

2.1. Hvor mange børn viser tegn på risiko for mistrivsel?

Medarbejderne er blevet spurgt om, hvor mange børn i deres børnegruppe, der viser tegn på risiko for mistrivsel. Lederne er spurgt om, hvor mange børn, der vurderes at vise tegn på mistrivsel i hele institutionen. I figur 1 vises svarene beregnet som andel af børnegruppen for medarbejdere og som andel af alle børn i institutionen for ledere.

Figur 1

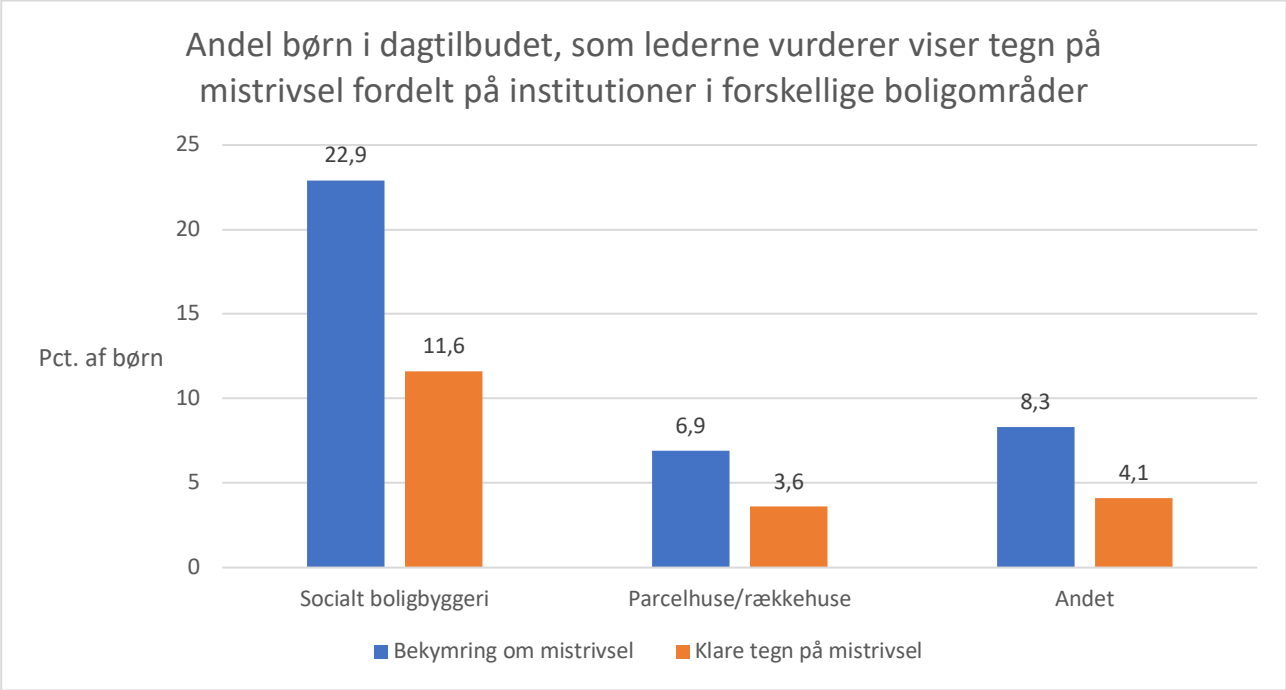
Kilde: Skema til lederne og til medarbejderne. Antal svar er vist i parenteserne n= i figuren. Lederne har angivet antal børn i institutionen i alt og hvor mange børn i institutionen, de vurderer, viser tegn på mistrivsel. Medarbejderne har angivet antal børn i deres børnegruppe og hvor mange børn i børnegruppen, de vurderer, viser tegn på mistrivsel. Figuren viser den beregnede andel af de to variable for hhv. ledere og medarbejdere. Bemærk, at lederne vurderer hele institutionen, og medarbejderne vurderer egen børnegruppe.

I gennemsnit vurderer medarbejderne, at 14,2 pct. af børnene i deres børnegruppe viser tegn, der giver anledning til bekymring om mistrivsel. Knap halvdelen heraf (6,6 pct.) viser klare tegn på mistrivsel, lyder medarbejdernes vurdering.

Lederne vurderer i gennemsnit, at det er 9 pct. af børnene i institutionen, der viser tegn på mistrivsel, og at igen knap halvdelen af dem (4,5 pct.) viser klare tegn på mistrivsel.

Ser man nærmere på ledernes svar, ses, at ledere i institutioner, der ligger i socialt boligbyggeri, i gennemsnit finder ca. 3 gange så mange børn, hvor der er bekymring om eller en vurdering af, at der er klare tegn på mistrivsel, som ledere i andre institutioner, jf. figur 2.

Figur 2

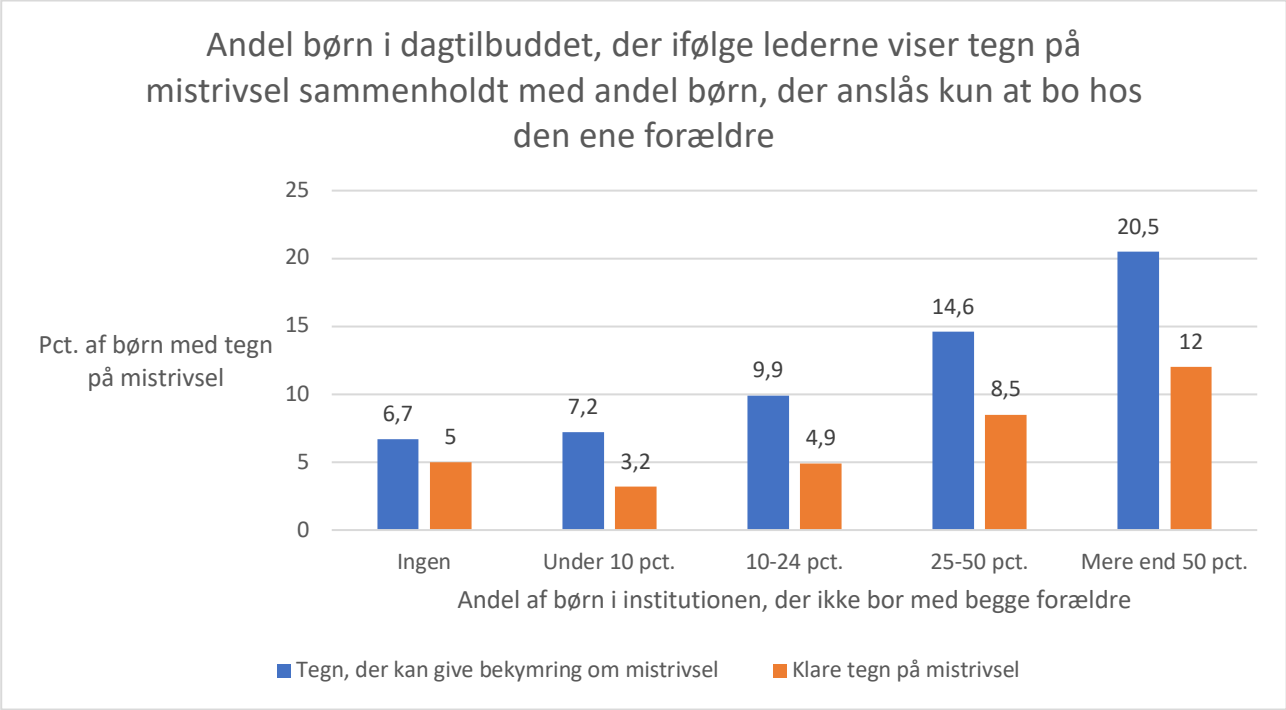

Kilde: Spørgeskema fra lederne. N=465

Sammenhængen mellem tegn på mistrivsel og baggrundsforhold i familien fremgår af figur 3-5.

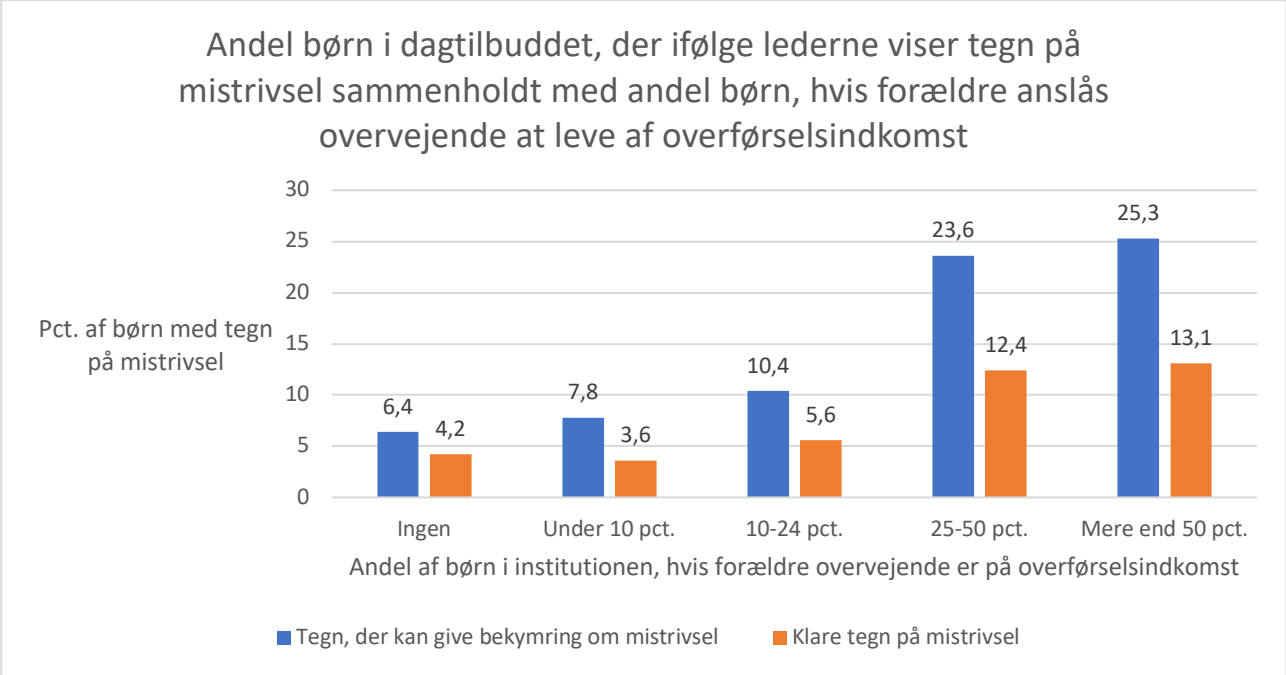
Det er vigtigt at bemærke, at figur 3-5 viser nogle statistiske sammenhænge, men ikke nødvendigvis *årsagsforklaringer*. Man kan fx godt tænke sig, at når der er flere børn i mistrivsel i institutioner med mange børn med anden etnisk herkomst end dansk, så behøver det ikke at skyldes børnenes etniske herkomst. Det kan også hænge sammen med, at det ofte er de samme institutioner, hvor der er mange børn af familier på overførselsindkomst eller børn der kun bor med den ene af deres forældre. Det falder udenfor nærværende analyse at bedømme den nærmere årsagsforklaring.

Figur 3

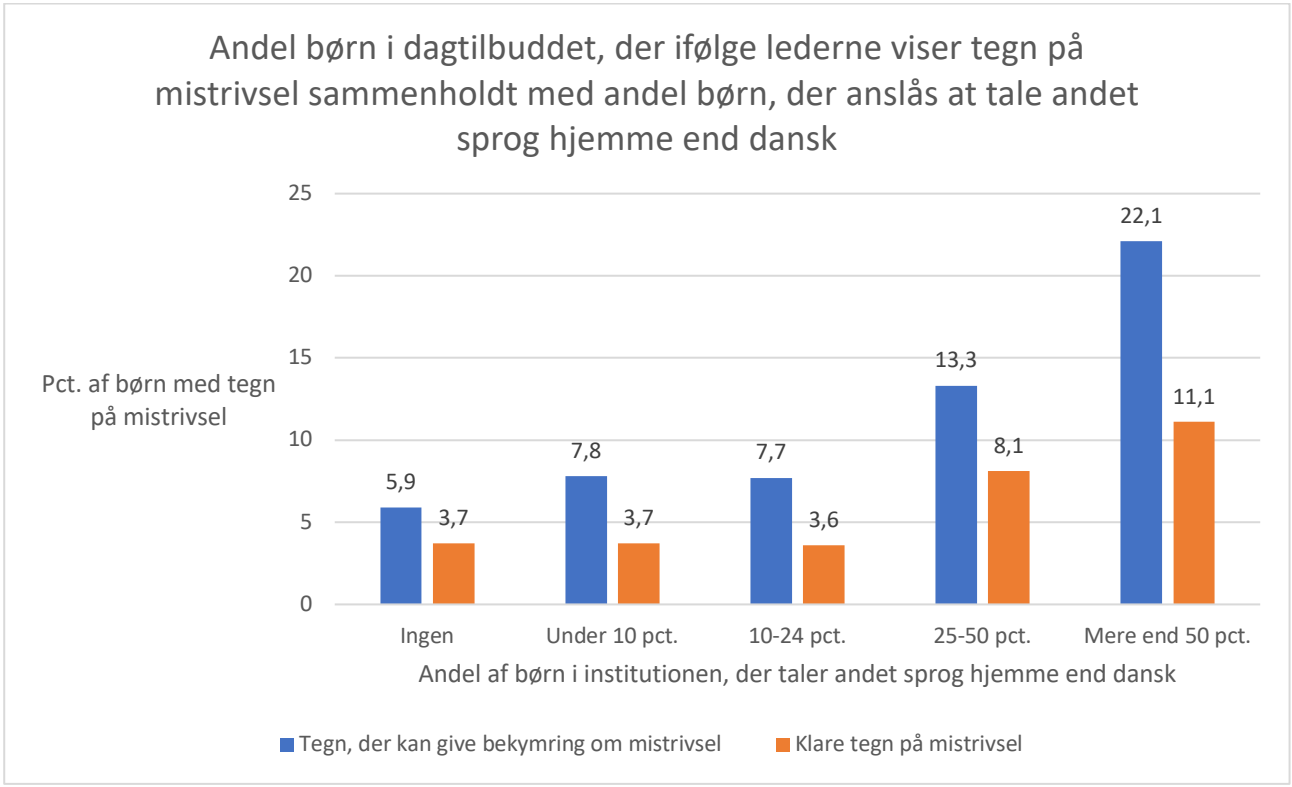
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=700.

Figur 4

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=695.

Figur 5

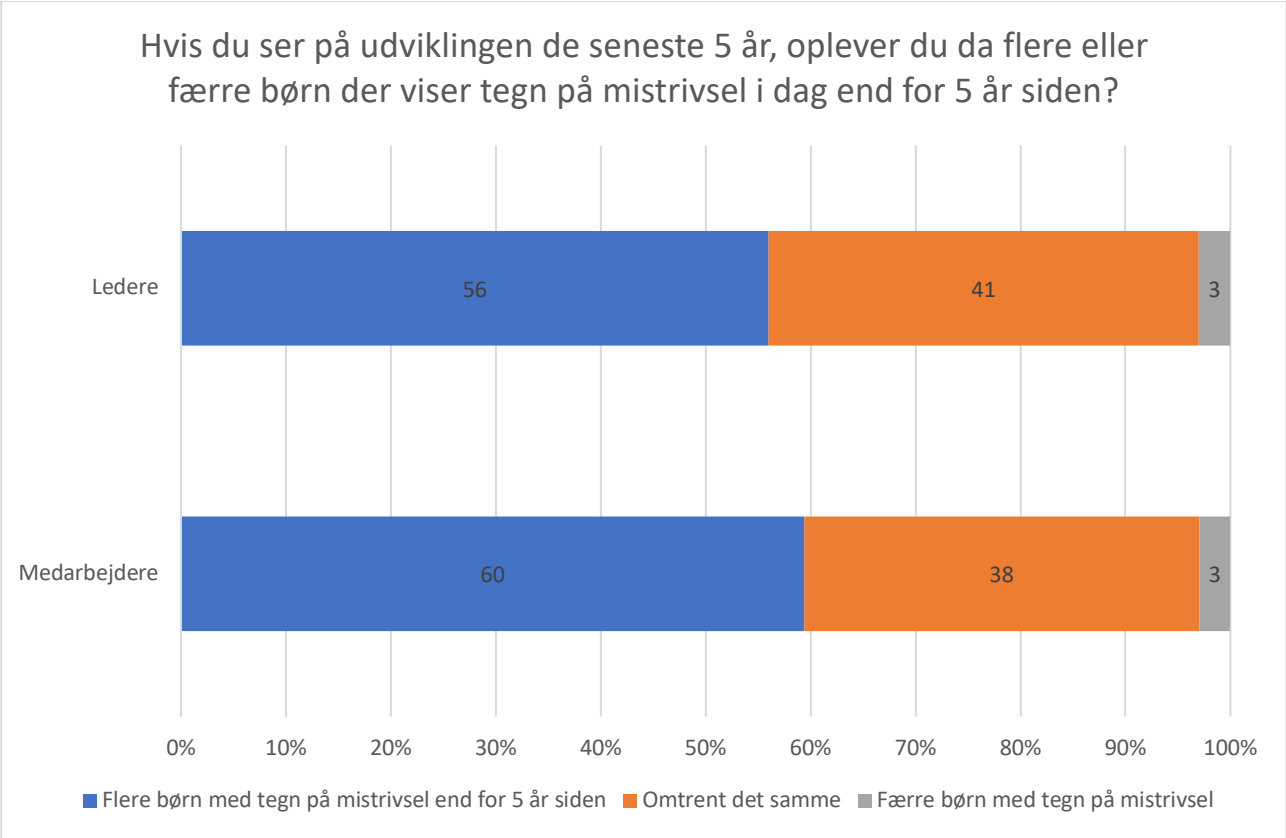

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=698.

2.2. Udviklingen i antal børn, der viser tegn på mistrivsel de seneste 5 år

Såvel medarbejderne som lederne er blevet spurgt, om de vurderer, at der er flere eller færre børn, der viser tegn på mistrivsel i dag end for 5 år siden. Svarene fremgår af figur 6.

Figur 6

Kilde: Spørgeskemaer til ledere og medarbejdere. Svarkategorien "Ved ikke / jeg var ikke på området for 5 år siden" er udeladt af figuren. Pga. afrundinger summerer figuren ikke til 100.

Det ses, at 56 pct. af ledere og 60 pct. af medarbejderne oplever, at der er kommet flere børn med tegn på mistrivsel i dag sammenlignet med for 5 år siden. Kun 3 pct. mener, der er færre børn.[1]

Ser man på besvarelserne fra de 36 områdeledere, der har besvaret spørgsmålet, er tendenserne de samme: 24 svarpersoner mener, der er flere børn end for 5 år siden, der viser tegn på mistrivsel. 11 mener, det er omtrent det samme, mens en enkelt mener, der drejer sig om færre børn.

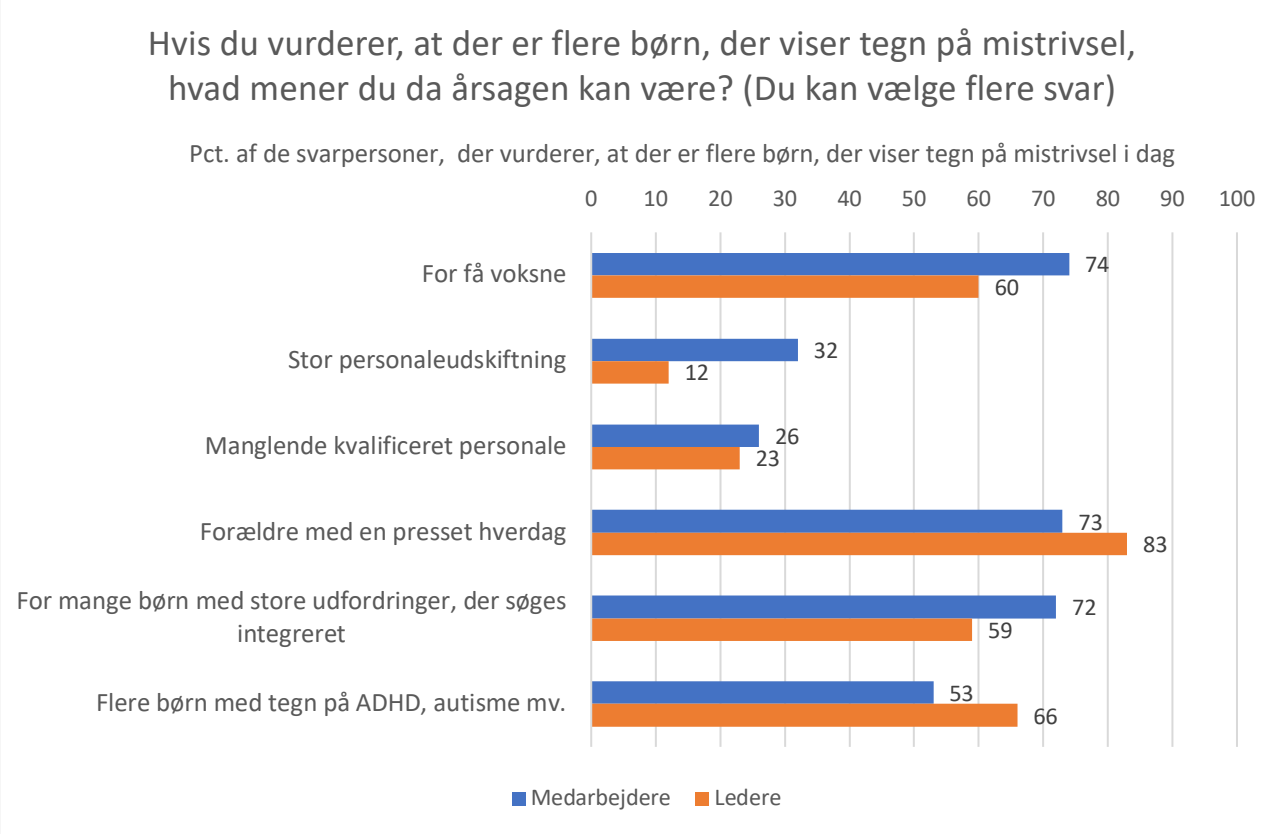
Ser vi på de svarpersoner, der mener, der er flere børn, der mistrives, mener 74 pct. af stuemedarbejderne, at der er sket en ændring i, *hvilke* børn, det er, der mistrives. Blandt lederne er den tilsvarende andel 67 pct.

[1] Figuren omfatter ikke svarpersoner, der har svaret "ved ikke", fx fordi de ikke var på området for 5 år siden.

2.3. Ledere og medarbejderes vurdering af årsager til at flere børn viser tegn på mistrivsel

Figur 7 viser, hvad svarpersonerne vurderer, årsagen kan være til, at flere børn viser tegn på mistrivsel blandt de svarpersoner, der faktisk mener, at der er flere børn med tegn på mistrivsel.

Figur 7

Kilde: Spørgeskemaer til ledere og medarbejdere. Der kan vælges flere svar.

Det ses, at de vigtigste årsager både af medarbejdere og ledere vurderes at være:

- For få voksne
- Forældre med en presset hverdag
- For mange børn med store udfordringer, der søges integreret
- Flere børn med ADHD, autisme m.v.

Hver tredje medarbejder mener også, at en væsentlig årsag til at flere børn viser tegn på mistrivsel skyldes stor personaleudskiftning. Kun hver 10. leder angiver dette som årsag.

91 ledere og 65 medarbejdere har i åbne kommentarer nærmere beskrevet, hvilke ændringer, de oplever i, hvad det er for børn, der mistrives.

Der er en række gennemgående tendenser i disse beskrivelser:

For det første er der mange svarpersoner, der præciserer, at børn i mistrivsel i dag ses i alle sociale lag, ikke kun i udsatte familier.

En del svarpersoner mener, at problemerne ofte skyldes forældrenes manglende evne til at sætte retning og rammer for deres barn.

Endelig peger mange på, at der kommer stadig flere børn med autisme, ADHD og andre diagnoser – fra alle dele af samfundet.

Nogle eksempler:

- *"Oplever, at børn fra ressourcestærke familier hyppigere kommer i mistrivsel - mange gange fordi børnene gives flere valgmuligheder end de kan håndtere i forhold til deres alder."*

- *"Vi er en institution, der oftest har ressourcestærke forældre og er her begyndt at opleve flere børn, der har brug for mere tydelige voksne. De bliver simpelthen usikre på dem selv, når de voksne ikke tager ansvaret."*

- *"Vi har flere usikre børn nu end tidligere: Børnene har svært ved at lege, aflæse og respektere andre, svært ved at løse konflikter. Fjoller meget .... har måske svært ved 'bare' at være sig selv og føle sig gode nok. Børn bliver mere urolige, forældre har mistet deres indre kompas og blevet usikker på deres rolle. Det mærker børnene."*

- *"Der er kommet flere børn i mistrivsel, fordi de har svært ved at leve op til de forventninger, der stilles til dem. Flere børn er i mistrivsel, fordi forældrene er usikre i deres forældreroller."*

- *"Børn der zapper mellem aktiviteterne. Børn der har svært ved at sidde "rigtigt" og roligt på stolen. Børn der har svært ved at mærke sig selv og i den forbindelse reagerer uhensigtsmæssig overfor andre børn. Flere børn, der har svært ved selvregulering og behovsudsættelse."*

- *"Børn i dag har ingen grænser hjemmefra, og forældre undgår konflikter, som vi i institutionen så må tage (evt. legetøj med hjemmefra, der var nødvendigt for, at de overhovedet kunne komme ud ad døren). Forældre ønsker ikke at se deres børn kede af det, så de pleaser big time. De må også gerne få et nej derhjemme, det får de af de andre børn og de voksne, når de kommer i vuggestuen."*

- *"Der er absolut en tydelig forskel på, at flere børn har svært ved de krav, der stilles i daginstitutionen, fordi mange forældre ikke vil tage konflikter med deres børn hjemme eller ikke har overskud til det. Og det er de børn, som ikke har svære udfordringer, men som også fylder rigtig meget i hverdagen med konflikter og lignende. Så udover den gruppe, så er der jo børn med de virkelig store udfordringer."*

- *"Der er flere af dem, og de har i langt højere grad end tidligere svært ved at regulere sig selv, og er oftest udadreagerende i en helt anden, og voldsommere grad, end tidligere set."*

- *"Der er mange flere, der slås med selvregulering, mange flere diagnoser som ADHD og autisme. Mange flere, der er udadreagerende."*

- *"Det er nu også børn af ressourcestærke familier, der er i mistrivsel. Forældre der ikke har tid til deres børn, og som er en meget stor del af deres dag i institution."*

- *"Flere udadreagerende børn, manglende grænser i hjemmet medfører børn, som er egocentrerede og ikke er vant til at indgå i fællesskaber."*

- *"Min erfaring siger mig, at størstedelen af mistrivsel kommer fra hjemmet. Problemet opstår i forældrenes mangel på den trivselsunderstøttende omsorg, som børnene har så meget brug for. Jeg ser forældre, der er blevet bange for at gøre noget forkert, så deres løsning er stilstand med en forventning om, at deres barn selv kan forstå og kommunikere deres følelser på en anstændig måde. Vi skal sige til forældre, at det er okay at sige fra over for deres børn og sætte rammer for dem, som de skal følge."*

- *"Jeg oplever, at familier kan mistrives fordi forældre er for usikre og presset på tiden. Det gør, at rammerne for familien er under pres, og det ikke altid er sundt et miljø, og det skaber konflikter, som bygger op og bliver til dybere problemer, som ofte ses på børn."*

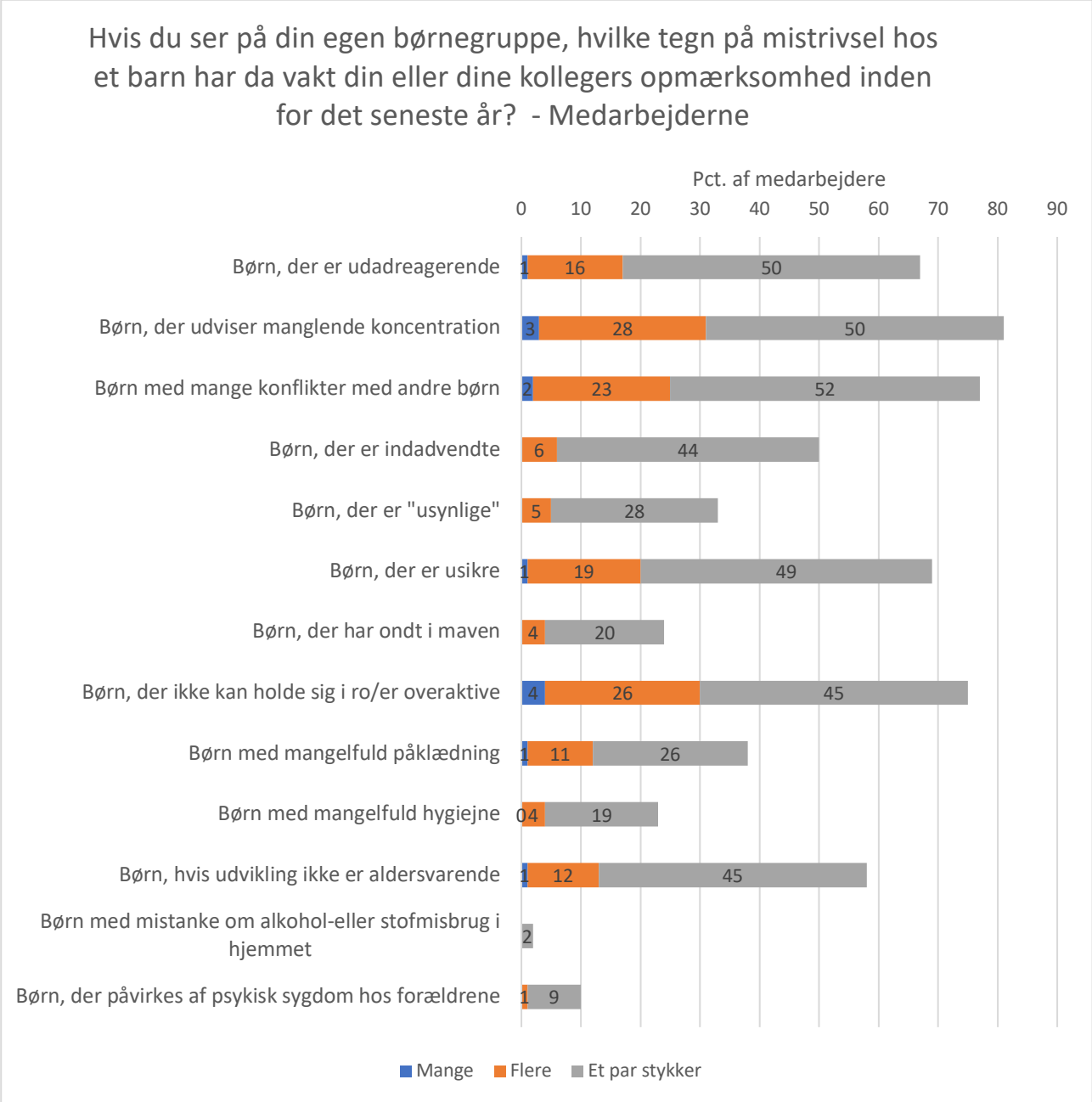
- *"Det er typisk de børn der har adgang til Ipad eller computere derhjemme, de bliver ofte sat foran skærmen, for at forældrene kan få fred.- Det er også det forældrene udtrykker"*

- *"Flere inklusionsbørn der beholdes i almene tilbud trods diagnoser og behov for mindre rammer og tydeligere struktur. Dertil kommer at flere almene børn mistrives fordi alle ressourcer bruges på inklusionsbørn - som tillige skræmmer almene børn."*

2.4. Hvilke tegn på mistrivsel vækker personalets opmærksomhed?

Medarbejderne er blevet spurgt om, hvilke tegn på mistrivsel, der har vakt deres egen eller deres kollegers opmærksomhed inden for det seneste år. Lederne er blevet spurgt om, hvilke tegn på mistrivsel, de har drøftet med personalet det seneste år. Svarene fremgår af figur 8 og 9.

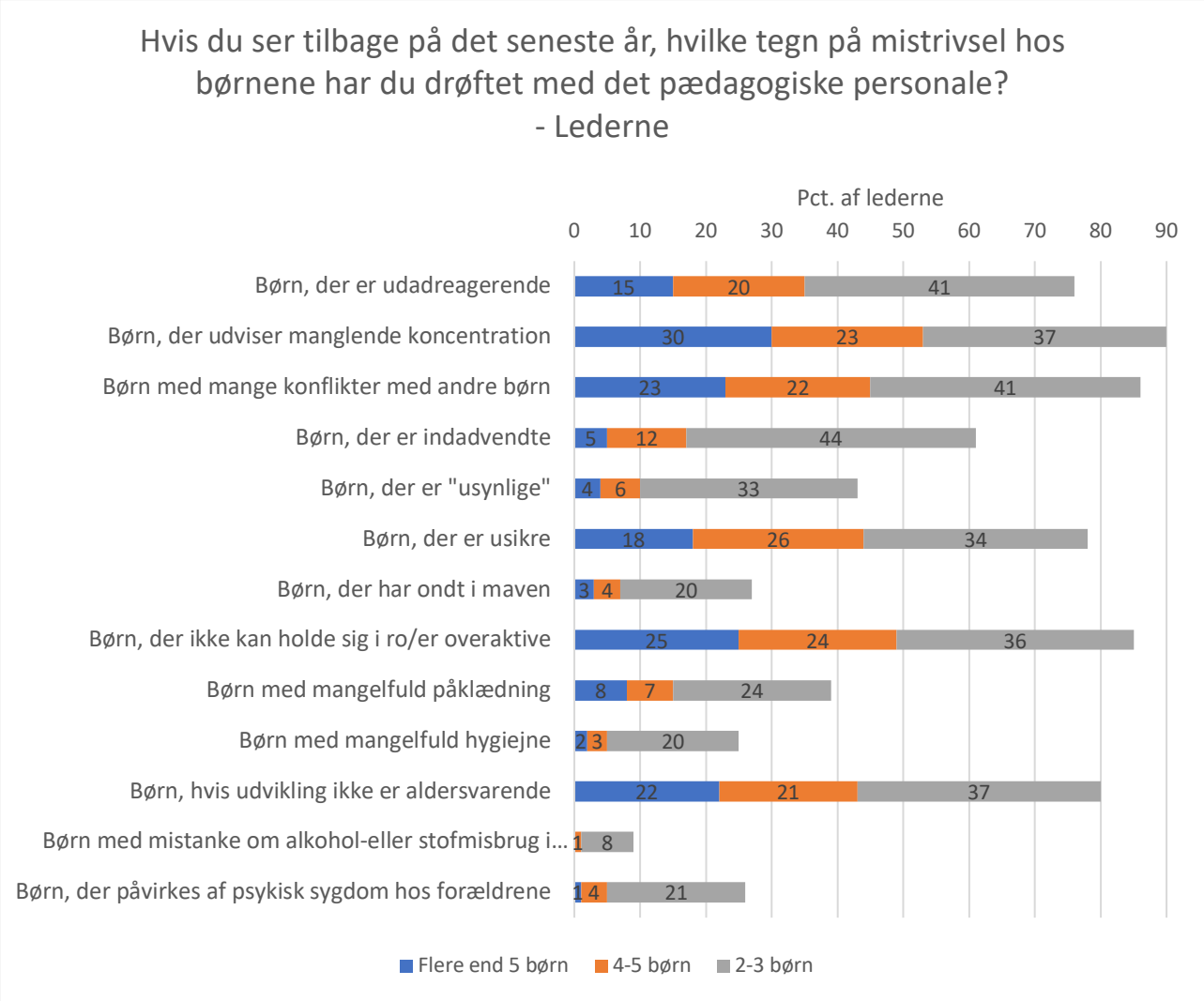
Figur 8

Kilde: Skema til medarbejdere. N=656. Der kan vælges flere svar. Svarkategorierne ingen og et enkelt barn er udeladt af figuren. Figuren er ikke sammenlignelig med svarkategorierne i lederskemaet i næste figur.

Det skal understreges, at figuren angiver andel af *medarbejdere*, der finder de forskellige tegn på mistrivsel. Der er fx 81 pct. af medarbejderne, der mener, der mindst er et par børn i deres børnegruppe, der viser tegn på manglende koncentration.[2]

Figur 9

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=558. Der kan vælges flere svar. Svarkategorierne ingen og et enkelt barn er udeladt af figuren. Figuren er ikke sammenlignelig med svarkategorierne i medarbejderskemaet i forrige figur.

Som det ses, har lederne i vidt omfang drøftet de samme tegn på mistrivsel som de tegn, der har vakt medarbejdernes opmærksomhed på mistrivsel:

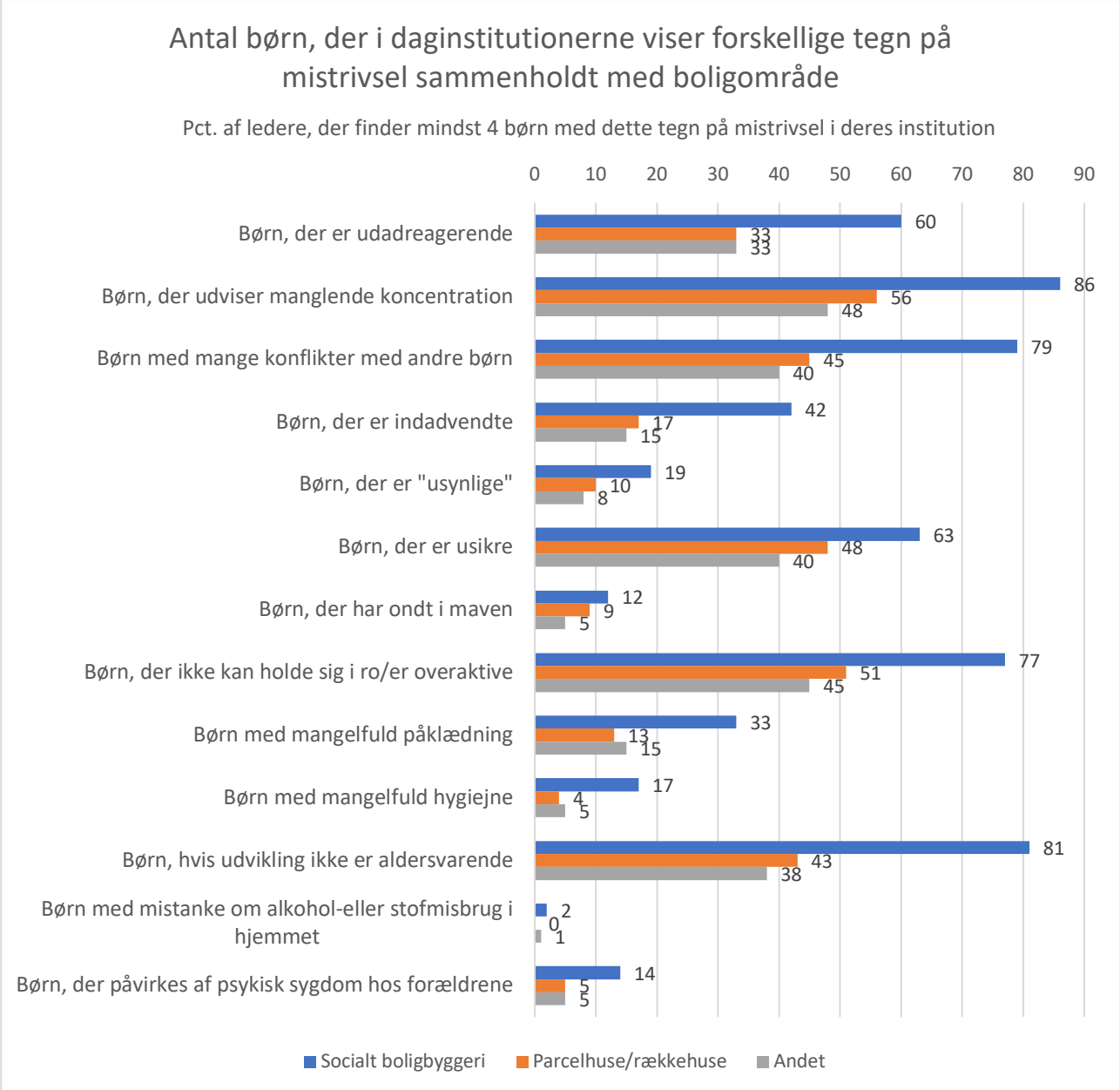
- børn, der er udadreagerende
- børn, der udviser manglende koncentration
- børn med mange konflikter med andre børn
- børn, der er usikre
- børn, der ikke kan holde sig i ro/er overaktive

[2] For overskuelighedens skyld er antallet af medarbejdere, der kun har funder det pågældende tegn hos et enkelt barn, ikke medtaget i figuren.

Det er vigtigt at understrege, at personalet ikke hermed kategoriserer børnene som fx udadreagerende eller som børn der mangler koncentrationsevne, men at de peger på adfærden som tegn på mistrivsel som igen skal ses i sammenhæng med de årsager til børns mistrivsel, som ledere og medarbejdere peger på i undersøgelsen. Årsager der blandt andet handler om for lidt personale til for mange børn (figur 7).

I figur 10 er ledernes svar på, hvor mange børn, man finder med tegn på mistrivsel, sat i forhold til, hvilket boligområde, institutionen ligger i.

Figur 10

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=553

I figuren er angivet, hvor stor en del af lederne, der vurderer, at der er mindst 4 børn med det angivne tegn på mistrivsel i deres institution.

Det skal bemærkes, at der naturligvis er forskel på, om man finder 4 børn i en stor institution eller om man finder det i en lille institution. Men der er ingen nævneværdig forskel i institutionsstørrelse, hvis man sammenligner de forskellige boligområder. Institutioner i socialt boligbyggeri har således i gennemsnit 76 børn. Institutioner i parcelhuskvarterer har i gennemsnit 71 børn, og institutioner i andre boligområder har 72 børn i gennemsnit.

Med dette forbehold er der tale om markante forskelle boligområderne imellem. Lederne af institutioner, der ligger i et område med overvejende socialt boligbyggeri, finder gennemgående langt flere børn med tegn på mistrivsel end andre institutionsledere. Der ses en sammenhæng mellem boligområde og familieforhold. Der er flere børn der kun bor med den ene af deres forældre, flere familier på overførselsindkomst m.v. i socialt boligbyggeri end andre boligområder.

Det er dog ikke sådan, at tegn på mistrivsel blot er noget, man finder i institutioner i områder med mange familier i en socialt udsatte position. Ser man fx på ledere, hvis institutioner ligger i et parcelhuskvarter, er der 56 pct., der finder 4 børn eller flere i deres institution med tegn på koncentrationsbesvær. 45 pct. finder mindst 4 børn, der har mange konflikter med andre børn. 51 pct. har mindst 4 børn, der er overaktive.

2.5. Udfordringer i forhold til at observere risiko for mistrivsel

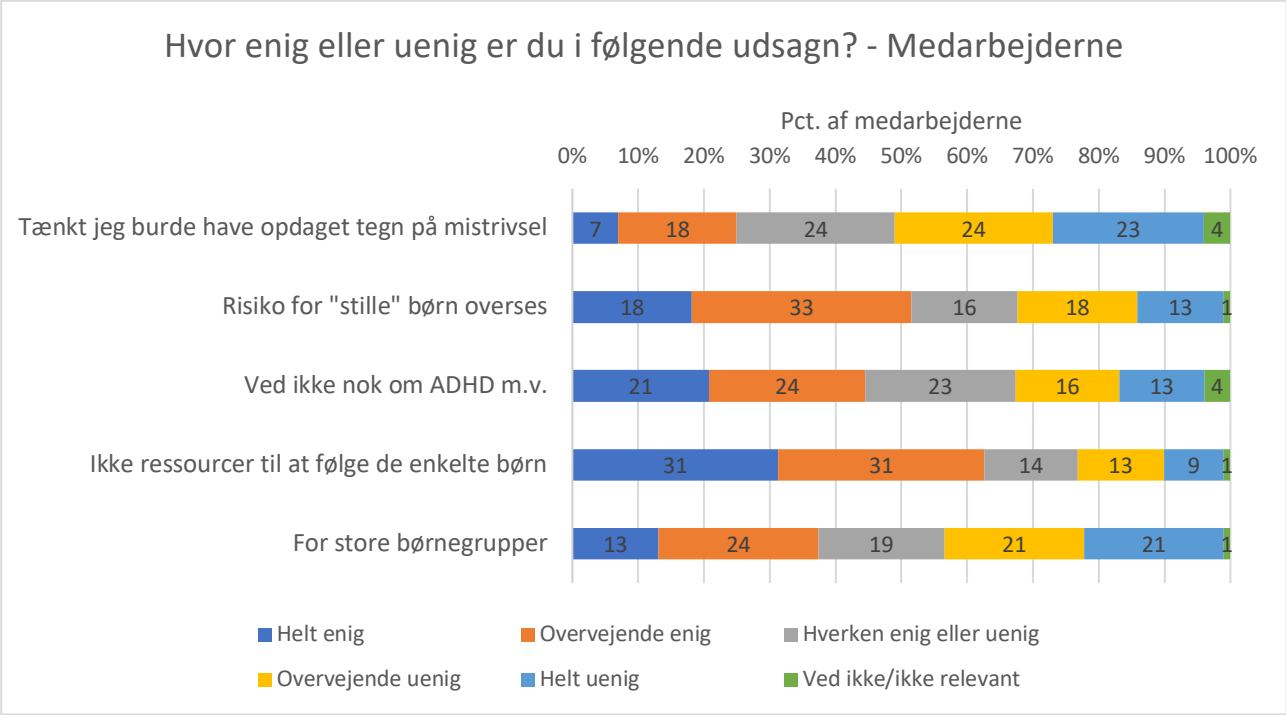
For at vurdere, om det pædagogiske personale oplever at eventuelle tegn på mistrivsel opdages, er medarbejderne blevet bedt om at tage stilling til følgende udsagn:

- *Jeg har en eller flere gange tænkt, at jeg tidligere burde have opdaget tegn på mistrivsel hos et barn*
- *Der er en betydelig risiko for, at de "stille børn", der mistrives, bliver overset*
- *Mine kolleger og jeg ved for lidt om tegn på diagnoser som ADHD, autisme m.v.*
- *Vi har ikke ressourcer til at følge de enkelte børn så systematisk, som vi gerne ville*
- *Børnegruppen er for stor til, at mine kolleger og jeg får tilstrækkelig indføling med det enkelte barn*

Lederne er blevet bedt om at tage stilling til tilsvarende udsagn.

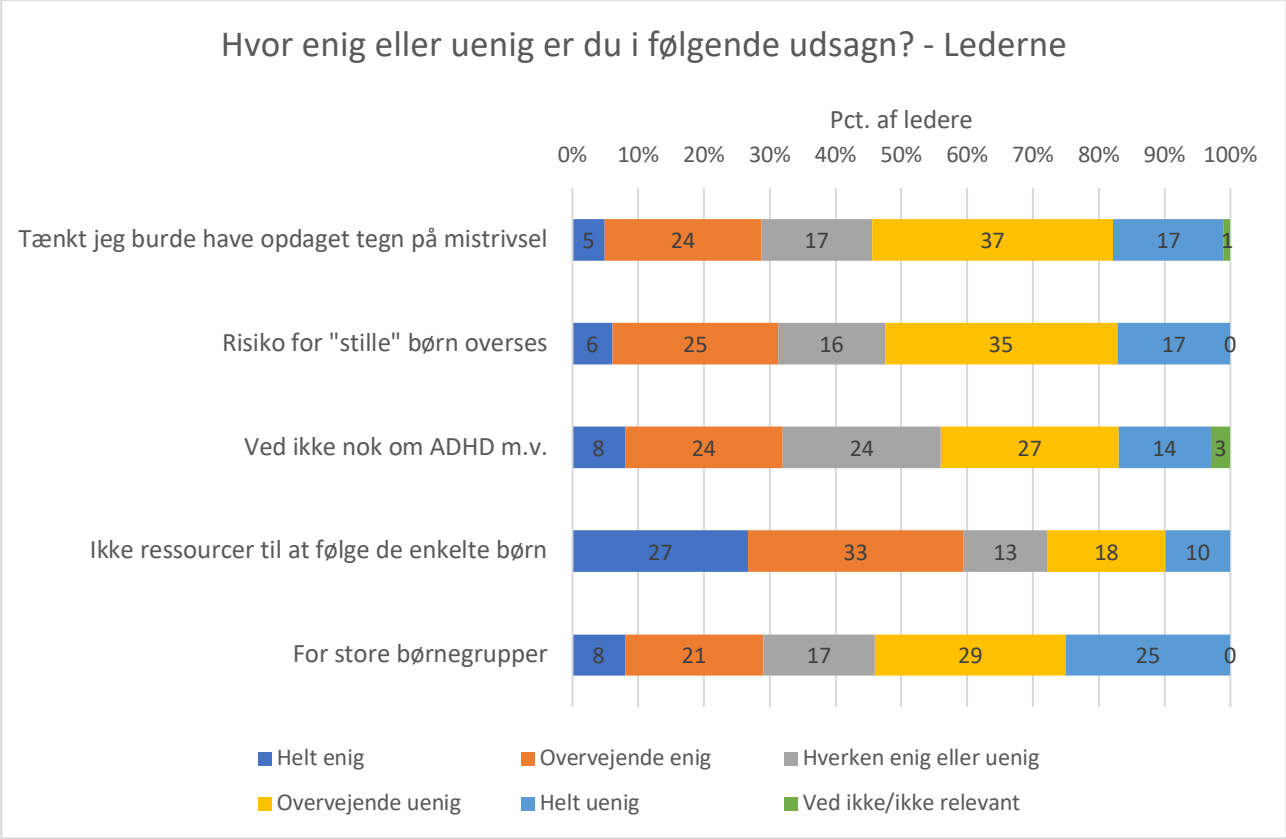
Resultaterne fremgår af figur 11 og 12.

Figur 11

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejderne. N=676.

Figur 12

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=570

Det ses, at såvel ledere som medarbejdere i vid udstrækning mener, der mangler ressourcer til at følge de enkelte børn så systematisk, som de gerne ville. Men medarbejderne er i højere grad en lederne bekymret for, at "stille børn", der mistrives, bliver overset.

Der er en sammenhæng mellem bemanding og oplevelsen af at mangle ressourcer til at følge de enkelte børn så systematisk, som institutionen gerne ville. I de institutioner, hvor lederen er helt enig i, at man mangler ressourcer til at følge det enkelte barn lige så systematisk som de gerne ville, er der i gennemsnit ca. 10 pct. flere børn pr. voksen end der er i institutioner, hvor lederen er uenig i dette udsagn.

Målt som antal "børneenheder" pr. voksen er der 6,86 børneenheder pr. voksen i institutioner, hvor lederen mener, der mangler ressourcer – mod 6,23 børneenheder pr. voksen i institutioner, hvor lederen er helt uenig. Da vuggestuebørn tæller som to "børneenheder", vil en bemanding på 6 børneenheder pr. voksen opfylde kravet om minimumsnormeringer. Læs mere om begrebet børneenheder i kapitel 8. Bemanding i daginstitutionen

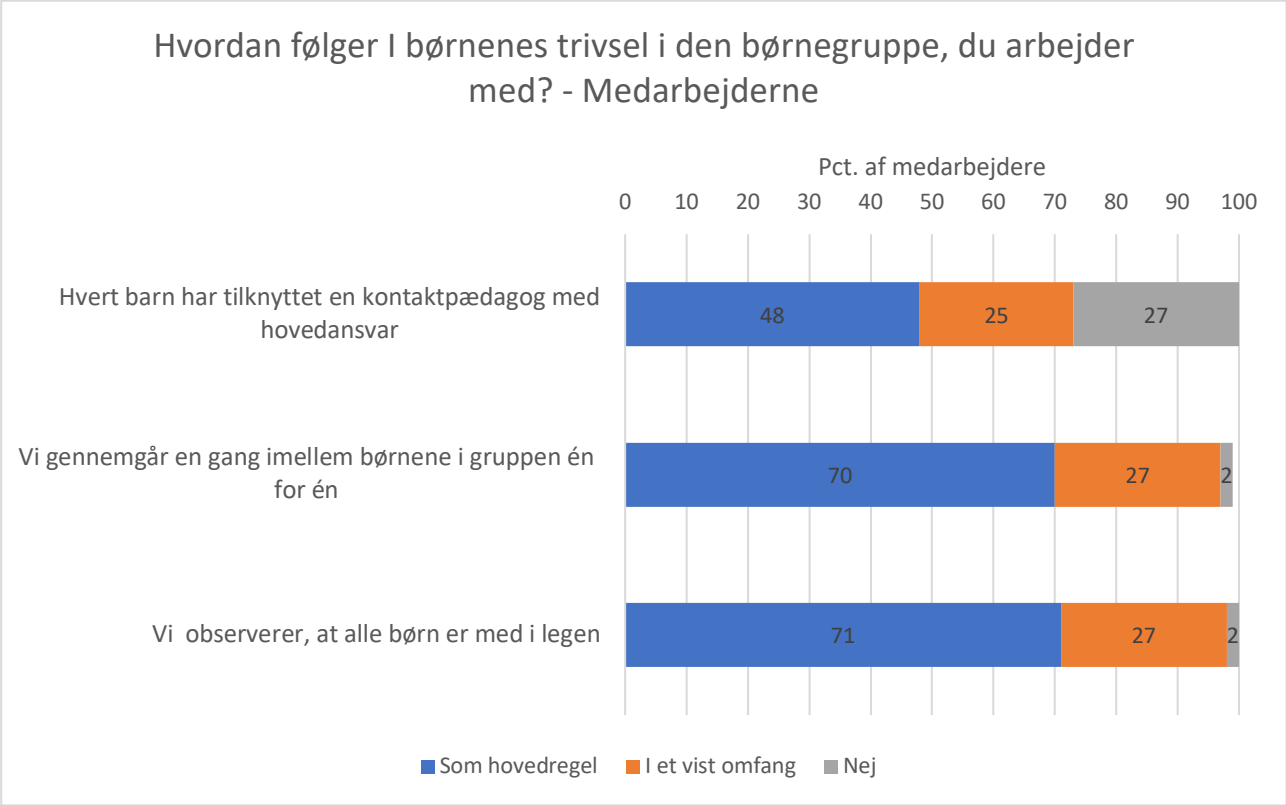
2.6. Hvordan følger daginstitutioner børnenes trivsel i det daglige?

Svarpersonerne har desuden angivet, hvordan de følger børnenes trivsel i det daglige, idet der er spurgt om følgende muligheder:

- *Hvert barn har tilknyttet en kontaktpædagog, der har hovedansvaret for løbende at observere barnets trivsel*
- *Vi gennemgår en gang imellem børnene i gruppen én for én og diskuterer, om der er noget, der kan give bekymring*
- *Vi observerer, at alle børn er med i legen*

Svarene fremgår af figur 13.

Figur 13

Kilde: Skema til medarbejderne. N=684.

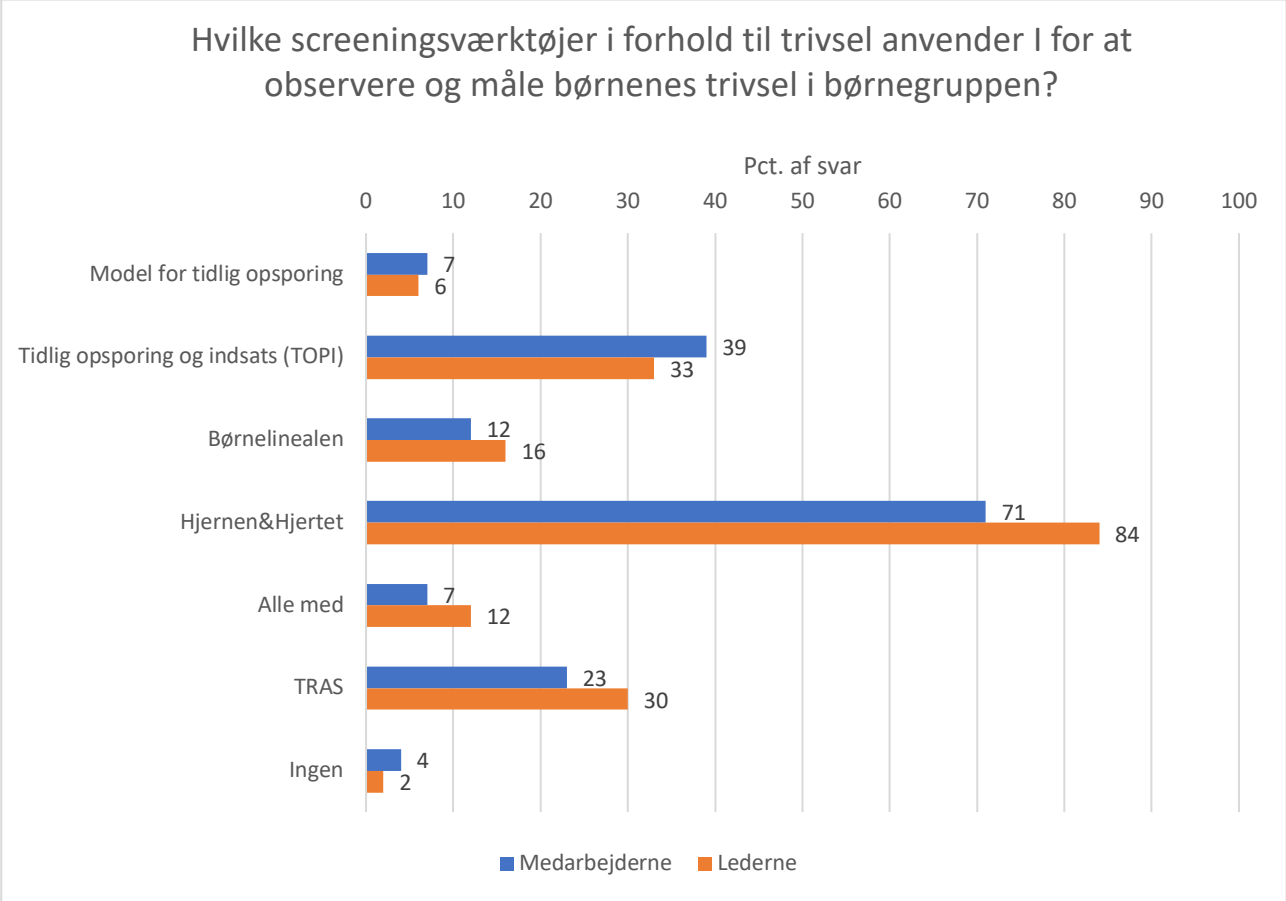
Det ses, at kun knap halvdelen arbejder med en fast kontaktperson, der har hovedansvaret for at følge barnets trivsel[3]. Godt to tredjedele angiver, at de en gang imellem gennemgår alle børnene, og at de observerer, at alle børn er med i legen.

[3] Ser man på de tilsvarende spørgsmål til lederne, er det dog 2/3, der mener, man arbejder ud fra princippet om en fast kontaktpædagog.

2.7. Screeningsværktøjer institutioner anvender til at opspore mistrivsel blandt børn

Næsten alle daginstitutioner anvender et screeningsværktøj med henblik på at opdage evt. mistrivsel blandt børnene. Det viser figur 14.

Figur 14

Kilde: Spørgeskema til medarbejdere og ledere.

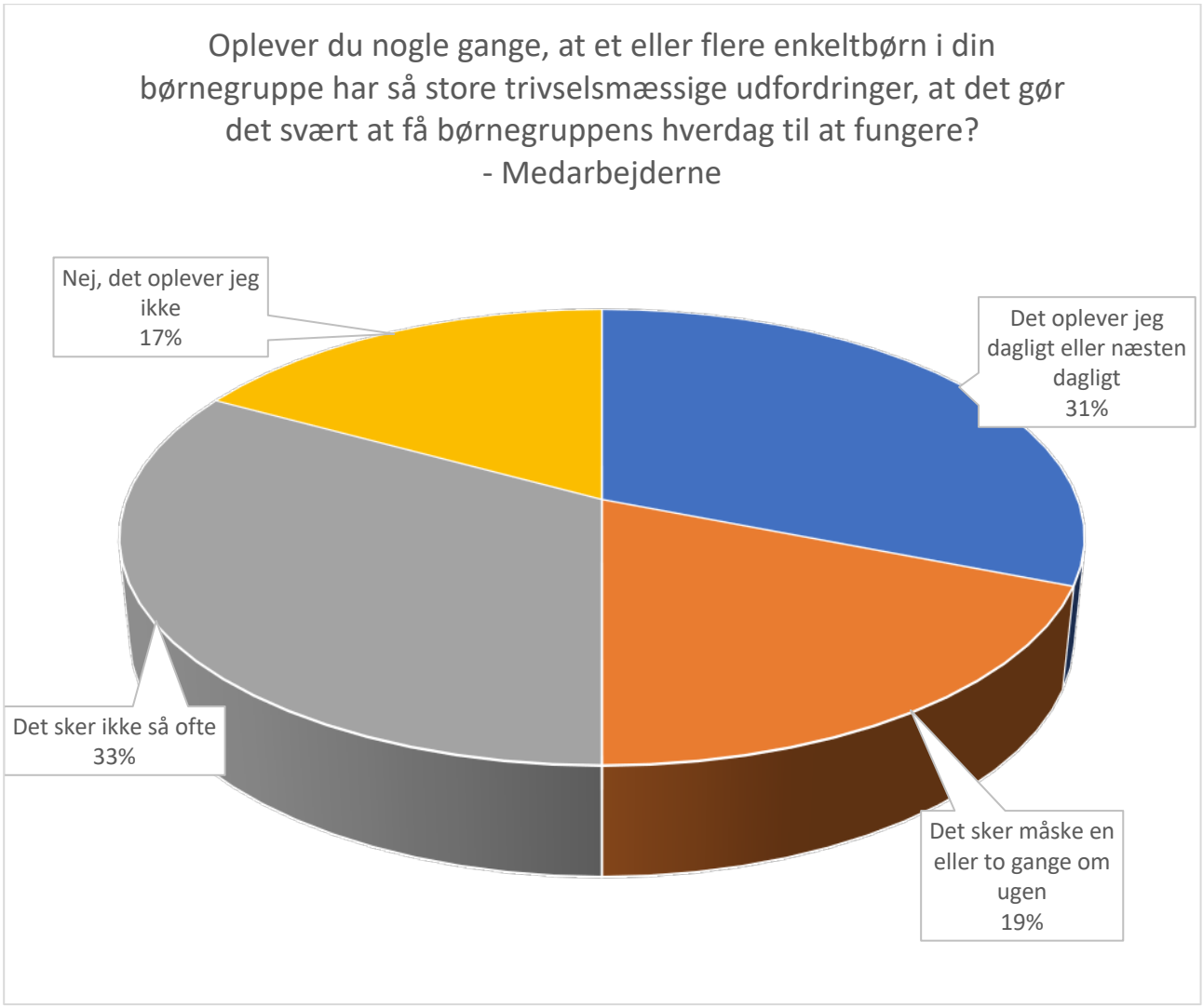
Det ses, at Hjernen&Hjertet er langt det hyppigst anvendte værktøj.

I de kommunale institutioner, er der 90 pct., der bruger Hjernen&Hjertet (målt ud fra ledersvar). I de selvejende er det 88 pct. og i de private institutioner 63 pct.

2.8. Enkeltbørn med så store udfordringer at det er svært at få hverdagen til at fungere

Som det fremgår af figur 15, oplever næsten en tredjedel af medarbejderne, at der dagligt eller næsten dagligt i deres børnegruppe er enkeltbørn, der har så store trivselsmæssige udfordringer, at de har svært ved at få hverdagen i børnegruppen til at fungere.

Figur 15

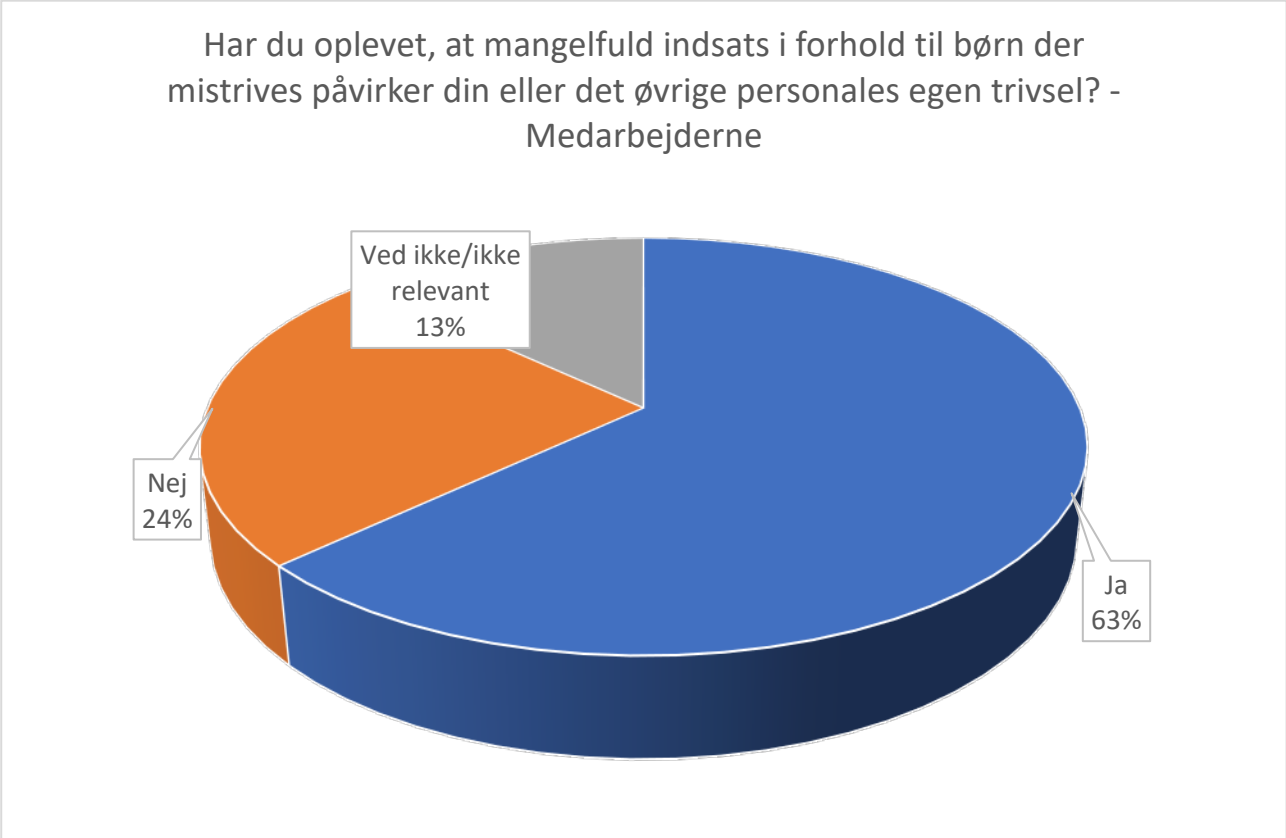
Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=603

2.9. Hvordan påvirkes medarbejdernes trivsel af børnenes trivsel?

63 pct. af medarbejderne har oplevet, at en mangelfuld indsats i forhold til børnenes mistrivsel påvirker personalets egen trivsel. Det fremgår af figur 16.

Vi formoder, at mistrivsel blandt personalet som følge af for få voksne og stor personaleudskiftning (figur 7) også påvirker børnenes trivsel. Men det er der ikke stillet spørgsmål til i undersøgelsen.

Figur 16

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=607.

47 svarpersoner har uddybet disse oplevelser nærmere. Nedenfor ses nogle karakteristiske eksempler på de åbne kommentarer med uddybende svar:

- *"Børn som mistrives, og som ikke får konkret hjælp, fylder meget i hverdagen, og vi kommer til at bruge meget tid på dem. På den måde risikerer vi at "glemme" de andre børn."*
- *"Der er ikke mange alternative tilbud til de værst stillede børn, og almene dagtilbud er ikke indrettede til at rumme de mange inklusionsbørn, der har brug for det mindre miljø hele dagen."*
- *"Det er hårdt at være i, når vi kan se, at vi ikke kan hjælpe barnet tilstrækkeligt med de få midler vi har."*
- *"Det er psykisk krævende og frustrerende. Vi føler os utilstrækkelige samt udmattede."*

- *"Det kræver meget energi og ressourcer fra personalet at håndtere flere børn dagligt i mistrivsel. Stress-sygemeldinger og udkørte medarbejdere."*

- *"Det påvirker i den grad min trivsel, da jeg er i et arbejdsmiljø, hvor der både er børn, der skriger på hjælp, og så alle de andre. Man har konstant dårlig samvittighed overfor de andre børn, og følelsen af ikke at hjælpe dem, der mistrives, nok."*

- *"Hvis et barn fx kun vil en bestemt voksen. Så kan man indimellem blive "fyldt op". Hvis et barn nærmest skal mandsopdækkes, og så når det alligevel at slå, skubbe, bide, fordi man lige vendte sig om til et andet barn."*

- *"Ja, det tager mere energi at forsøge at hjælpe de børn, der mistrives, samtidig med at skulle give plads til andre børn på gruppen. Det skal man bruge mere personale til, samt et øget erfaringsgrundlag, der kommer af et tværfagligt personale, der er til stede."*

- *"Jeg får en følelse af utilstrækkelighed. Jeg ved, hvad de enkelte børn har brug for, og jeg kunne give dem det, hvis bare vi var uddannet personale nok."*

- *"Man bruger rigtig meget af sig selv, når man hjælper de børn, der har det svært. Det sværeste er nok, at man ikke selv ved, om det man gør, faktisk virker og hjælper barnet. Selv når et barn f.eks. har en diagnose, så har vi stadig børnene i børnehaven. Vi har ikke den relevante viden, og de støttetimer, vi får, er en vikar uden uddannelse eller faglighed."*

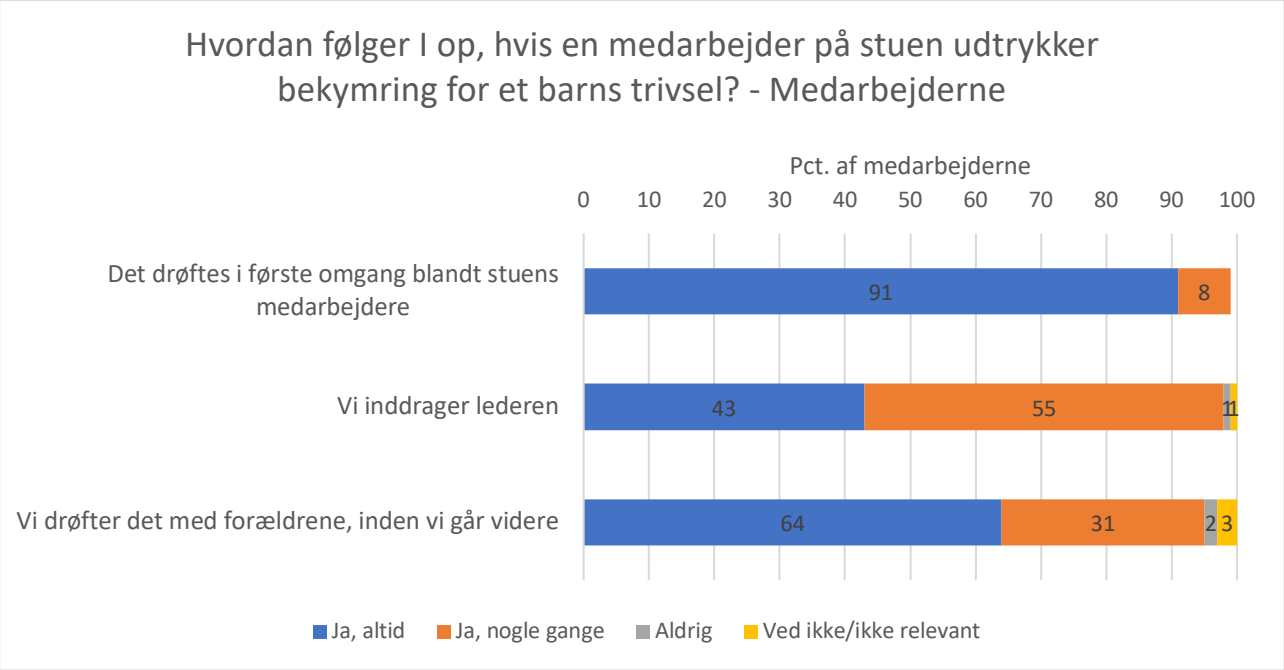
- *"Vi har især et barn, som er 3 år - intet sprog, barnet skriger ofte højt, barnet er indstillet til kompetenceforum, men det påvirker både børn og voksne at være i rummet, hvor der bliver skreget mindst hvert 5. min."*

3. Pædagogisk indsats og støtte ved bekymring om mistrivsel blandt børn i daginstitution

3.1. Sådan følger institutionerne op på tegn på mistrivsel hos et eller flere børn

Både lederne og medarbejderne er blevet spurgt om, hvordan der følges op, hvis der er mistanke om mistrivsel. Svarene fra medarbejderne fremgår af figur 17.

Figur 17

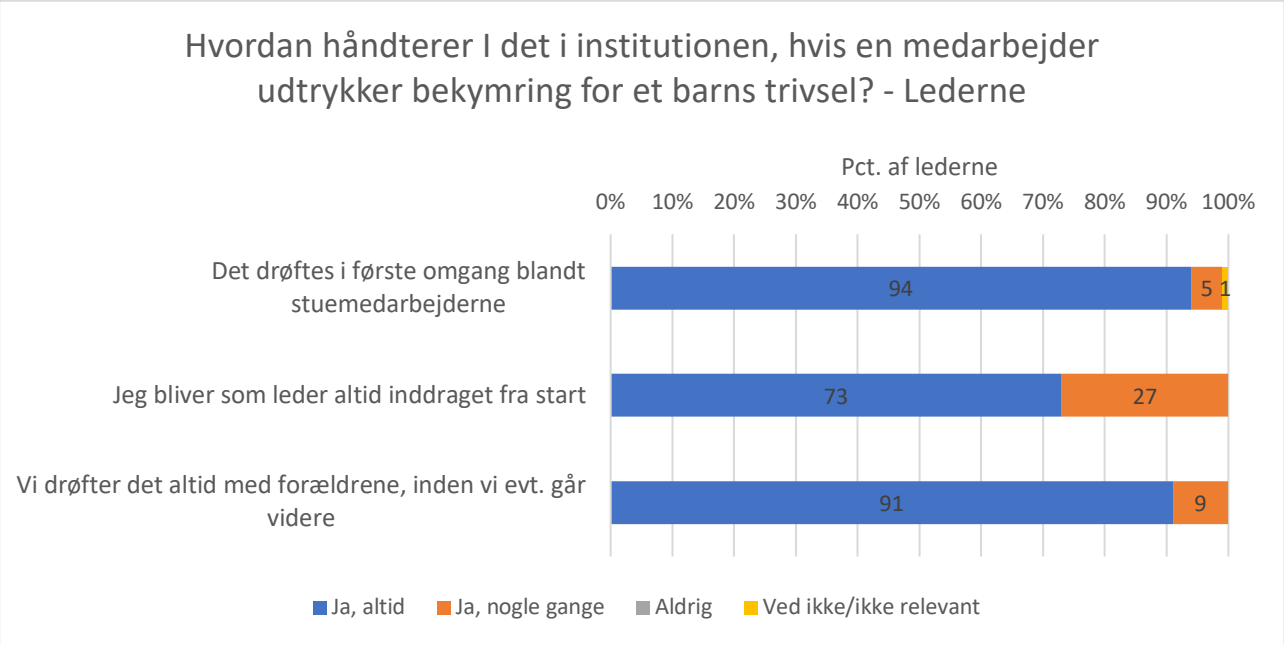

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=668.

Der er en sammenhæng mellem om lederen inddrages fra start og institutionsstørrelsen. Er der under 60 børn i institutionen, er det 56 af medarbejderne, der oplyser, at lederen inddrages fra start. Er der 60 børn eller mere, er andelen 36 pct.

Figur 18 viser de tilsvarende svar fra lederne.

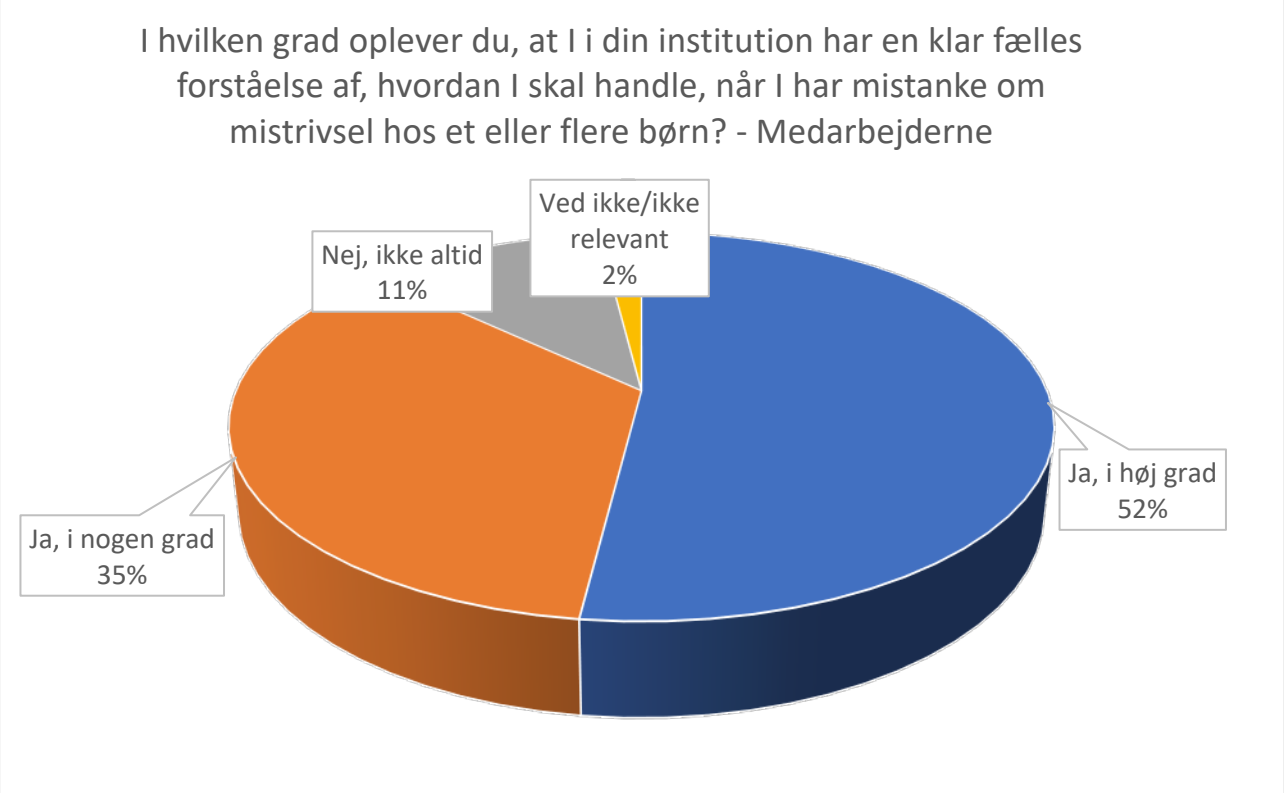
Figur 18

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=577.

Figur 19 viser dog, at kun 52 pct. af medarbejdere i høj grad mener, at de i deres institution har en fælles forståelse af, hvordan de skal handle, når de har mistanke om mistrivsel hos et eller flere børn.

Figur 19

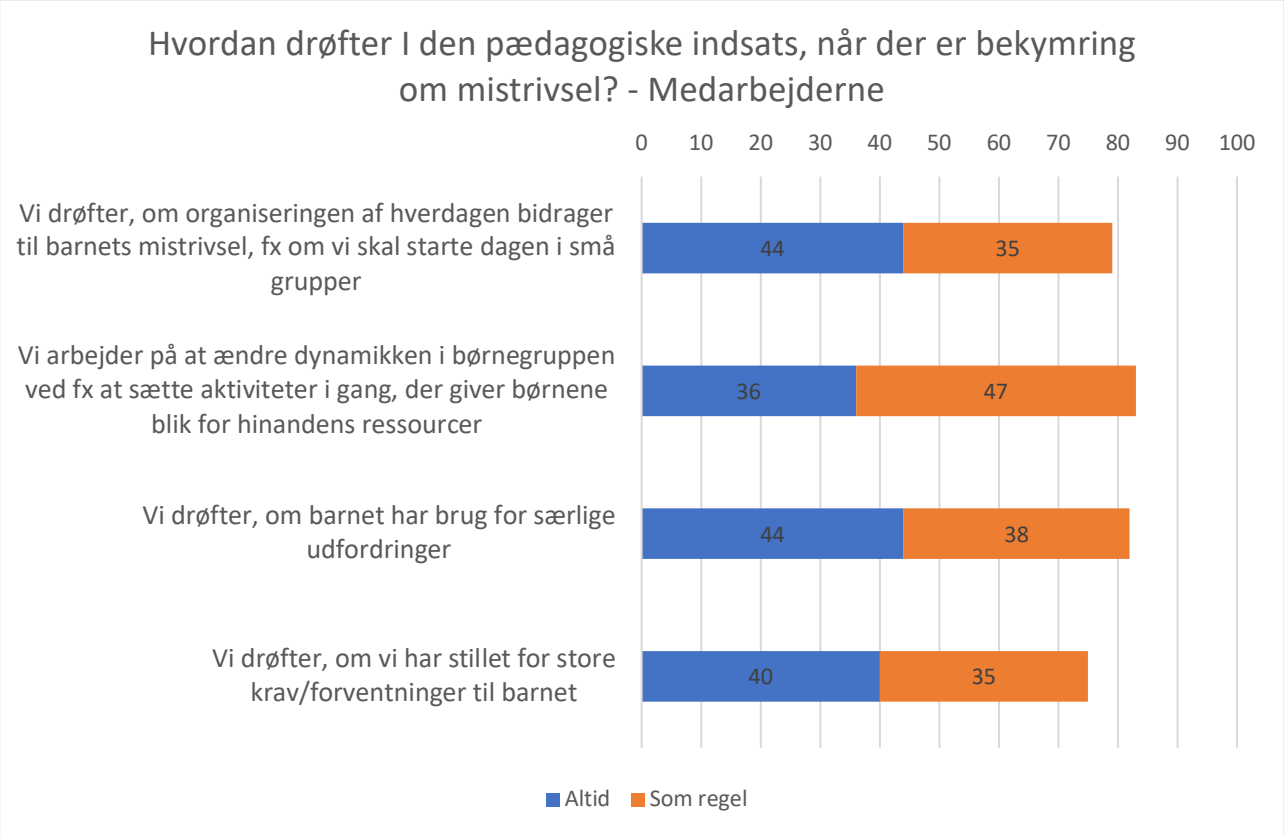

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=612.

3.2. Hvordan drøftes den pædagogiske indsats, når der er bekymring om mistrivsel?

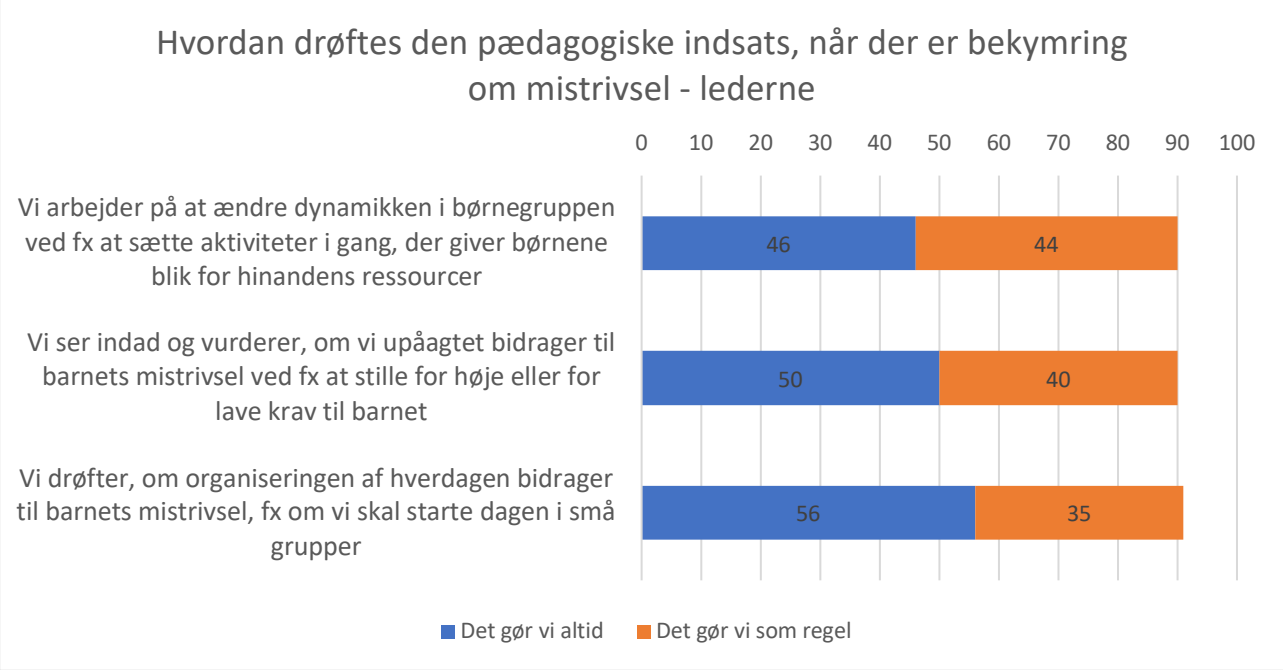
Medarbejdere og ledere er blevet spurgt om, hvordan man drøfter den videre pædagogiske indsats, hvis der er bekymring om mistrivsel. Svarene fremgår af figur 20 og 21.

Figur 20

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=647. Data fra svarkategorierne "nogle gange", "aldrig" og "ved ikke/ikke relevant" er ikke vist i figuren. Bemærk også at figuren ikke er direkte sammenlignelig med næste figur, da spørgsmålsformuleringerne ikke er helt ens.

Figur 21

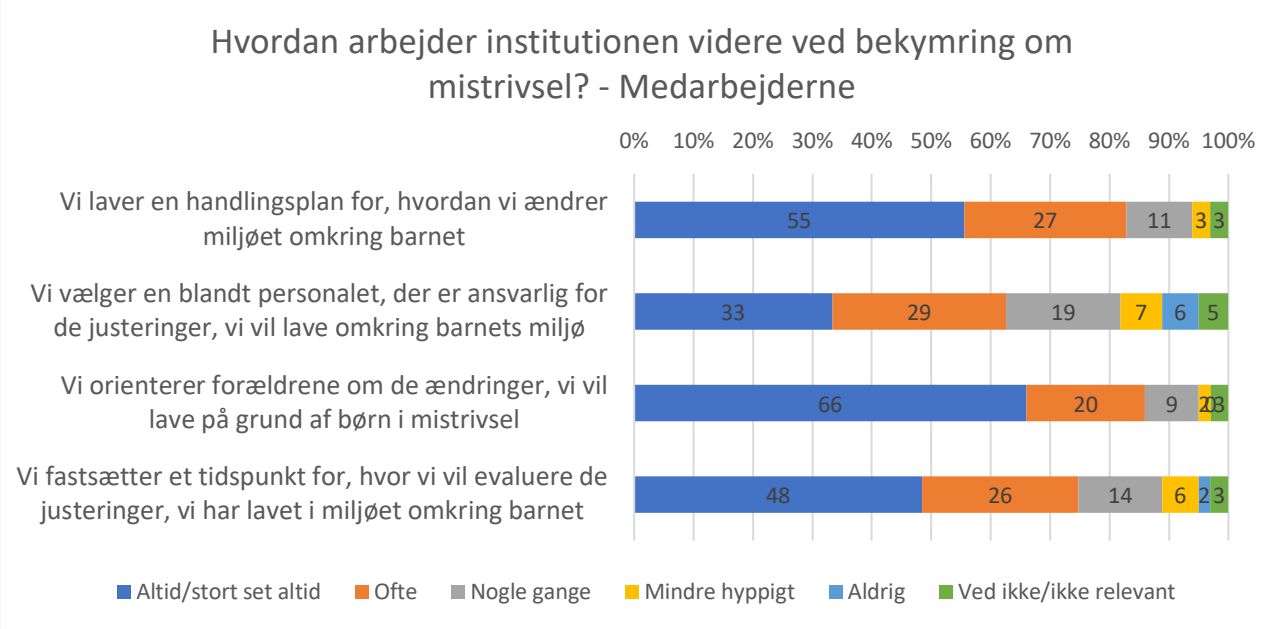

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=558. Data fra svarkategorierne "det gør vi nogle gange", "det gør vi ikke så ofte", "det gør vi aldrig" og "ved ikke/ikke relevant" er ikke vist i figuren. Figuren er ikke direkte sammenlignelig med forrige figur, da spørgsmålsformuleringerne og svarskalaen ikke er helt ens.

Det ses af figur 21 og 22, at både ledere og medarbejdere altid eller som regel tager en drøftelse af miljøet omkring barnet: Organisering af hverdagen, dynamikken i børnegruppen og de voksnes tilbud til og forventninger til barnet. For lederne er det 9 ud af 10, der svarer altid/som regel, mens det blandt medarbejderne er 8 ud af 10, der angiver dette.

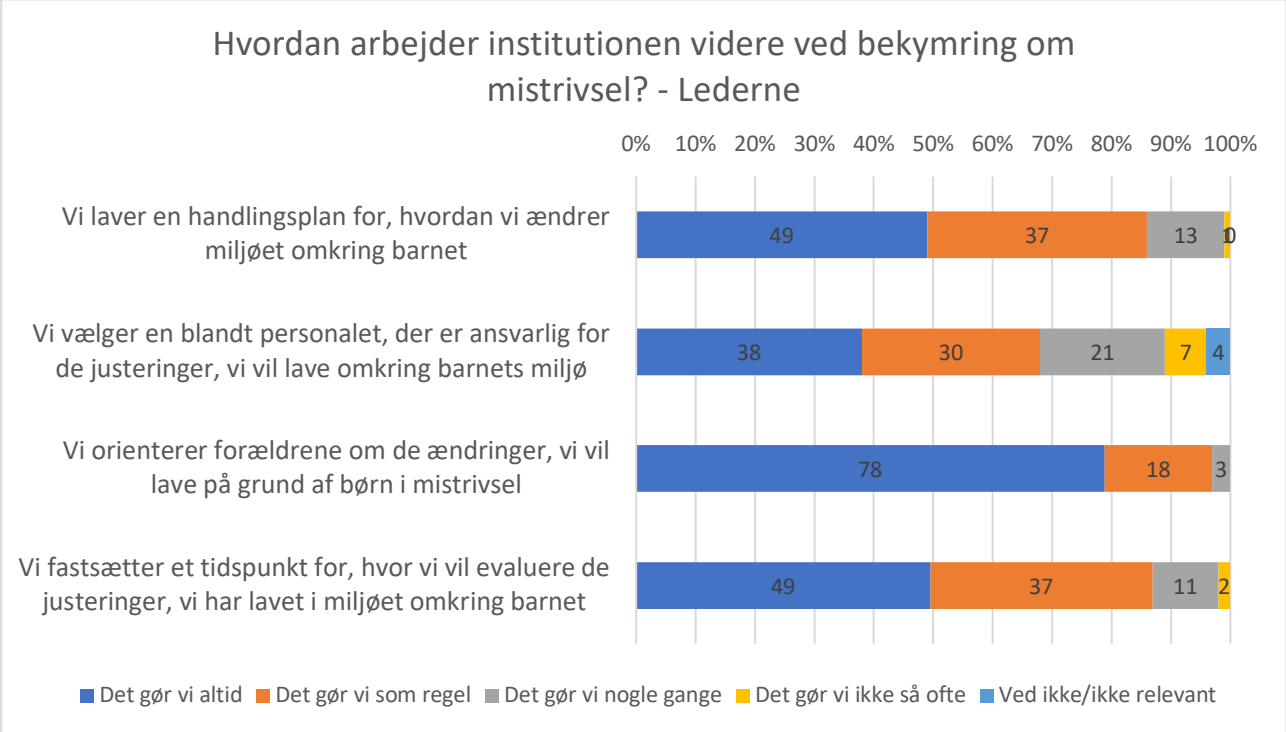
Figur 22 og 23 viser, hvordan institutionerne i øvrigt arbejder videre ved bekymring om mistrivsel.

Figur 22

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=624. Figuren er ikke direkte sammenlignelig med næste figur, da svarkategorierne ikke er ens.

Figur 23

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=550. Figuren er ikke direkte sammenlignelig med forrige figur, da svarkategorierne ikke er ens.

Det ses, at det normale er, at der udarbejdes en handleplan, og at forældrene orienteres om ændringer.

De fleste steder vælges man desuden en "tovholder", og man fastsætter et tidspunkt for evaluering af indsatsen.

3.3. Eksempler på vellykkede indsatser i forhold til børn i mistrivsel

Ledere og medarbejdere har haft mulighed for at give eksempler på indsatser i forhold til børn i mistrivsel, som de synes har været vellykkede eller mindre vellykkede.

240 ledere, 86 medarbejdere og 15 områdeledere har benyttet sig af denne mulighed til at give eksempler på en vellykket indsats.

Ser vi på de eksempler, der er givet på en vellykket indsats, er den største gruppe beskrivelser af vellykket tværfaglig sparring. Herudover er det indsatsen i forbindelse med godt forældresamarbejde, justeringer af arbejdet i institutionen, mindre grupper og ekstra ressourcer, der er medvirkende til vellykket indsats for børn, der mistrives. Mange har også valgt at beskrive konkrete eksempler på enkeltbørn, hvor indsatsen opleves som vellykket. Det er kun muligt at bringe nogle karakteristiske eksempler.

Justeringer

- *"Vi kigger altid på sammensætningen i en gruppe samt læringsmiljøet, når et barn ikke trives og har haft stor succes ved at lave et stueskifte, eller ændret på læringsmiljøet og på vores organisering på stuen (leder)."*
- *"Det lykkes som regel, når vi arbejder systematisk med at justere læringsmiljøet i forhold til barnets trivsel, samtidig med at vi involverer forældrene (leder)."*

- *"Et skift fra en stue til en anden, med andre voksne og et andet miljø har dannet baggrund for en vellykket indsats (leder)."*

- *"Vi er blevet rigtig gode til at definere rammefaktorerne omkring barnet/børnene. Hvad kan der skrues på: Børnegruppen-Størrelsen-sammensætningen-barn/voksenrelationen, aktiviteterne for svære/for lette, sult, tørst, søvn mm - basale behov dækket* (leder)."

Mindre grupper

- *"At lave små læringsmiljøer til børnene ved at gå i små grupper med 4-5 børn og 1 voksen. Udnytte de fysiske rammer inde og ude* (leder)."

- *"Vi havde i en periode mulighed for at have en lille specialgruppe med 4 børn og 2 pædagoger. Det fungerede så godt, og der var markant bedre trivsel hos de børn, end der er nu* (leder)"

Ekstra ressourcer

- *"Vi har flere situationer, hvor børn har været i mistrivsel, og der har været flere voksenhænder i gruppen, da jeg har sat vikartimer på. Her har det været meget tydeligt at se, hvordan personalet kontinuerligt har kunnet arbejde med barnet og set en hurtig udvikling* (leder)"

Konkrete eksempler på indsatser i forhold til et barn

- *"Vi har haft et barn der var motorisk bagud. Her bad vi om hjælp, og vi fik hurtigt fortalt og vist, hvad vi kunne gøre for at barnet kunne blive stærkere i sine ben og komme op og gå. Der var tæt kontakt/kommunikation mellem institution og ergo/fysioterapeut, samt mellem institution og forældrene og mellem forældrene og ergo/fysioterapeut. Dette gjorde at barnet hurtigt fik den rette hjælp, og kort efter begyndte at gå* (leder)"

- *"2 børn som viser tegn på mistrivsel. Vi kontakter forældrene, som fortæller om en forestående skilsmisse. Sammen laver vi en handleplan, som sikrer, at begge børn kommer i trivsel igen* (leder)."

- *"Et barn der ikke havde ro på sig. Ikke hørte på de voksne. Let kom i affekt. Vi indførte tydelige genkendelige rammer og pauser til barnet. Hjalp barnet med at sætte ord på. Det har medført, at der ikke længere er brug for den støtte, der tidligere blev søgt."*

- *"Vi havde et barn som der var meget indelukket og ikke ville tale. Vi gjorde meget for at vise barnet tryghed, omsorg og støtte op om barnets selvtillid. Det var et helt andet barn, vi sendte i skole, som var udadvendt og råbte højlydt i lege med andre børn, dvs. helt modsat af det barn, vi fik ind som 4-årig* (medarbejder)."

- *"Vi modtog et barn, som en psykolog mente viste tydelige tegn på autisme. Med megen sansestimulering, spejling, nærvær, omsorg, sprog og godt pædagogisk arbejde, viser dette barn tydelig fremgang i sin mistrivsel. Så stor fremgang, at der nu tænkes på almen skole fremfor special* (medarbejder)."

3.4. Eksempler på mindre vellykkede indsatser i forhold til børn i mistrivsel

203 ledere, 70 medarbejdere og 14 områdeledere har givet eksempler på mindre vellykket indsats.

Størstedelen peger på, at det er manglende ressourcer i institutionen, som har betydning for, om indsatsen lykkes. Mange beskriver også at have oplevet ikke at få den faglige støtte, der er behov for, eller at hjælpen har været for længe undervejs. Men en del peger også på, at forældresamarbejdet kan være vanskeligt, hvis man oplever, at forældrene ikke er medspillere.

Manglende faglige ressourcer til indsatsen:

- *"Det kan være meget svært at løfte opgaven, når de, der skal tage ekstratimerne, der bliver bevilget, er unge vikarer, og de så skal varetage resten af børnegruppen, hvor der her også ofte er børn med udfordringer* (leder)."

- *"Det er svært at lave vellykkede indsatser, da vores ressourcer er så pressede, vi har de bedste intentioner, men ofte må vi ændre i planen pga. ændringer i hverdagen (Leder)."*

- *"I øjeblikket har vi et barn, som viser tegn på mistrivsel: Kropslig uro, sproglige vanskeligheder, udadreagerende adfærd, vanskeligheder ved at aflæse sociale samspil i fx leg, begrænset evne til at holde fokus. Det er komplekst at gennemføre den nødvendige guidning og støtte, fordi mange andre børn også har behov (medarbejder)."*

- *"Vi har 4 sager gående lige nu. Det går for langsomt, og når der er 4 sager, som skal hjælpes og 1 vi bare skal have gående indtil august næste år, når PPR har fundet ud af, hvilket skoletilbud, han skal have, så er det ikke vellykket. Og flere og flere af de andre børn bliver mærket af det pres, der er lige nu (medarbejder)."*

- *"Der sker ikke nok fra kommunes side. Og vi har hver dag et barn, der er frustreret og ked af det. Men igen: Det skyldes også de store børnegrupper, man i dag skal have (medarbejder)."*

3.5. Ekstern rådgivning og supervision i forhold til det pædagogiske arbejde med et eller flere børn

Institutionerne kan i et vist omfang få ekstern rådgivning og supervision til et eller flere børn.

Medarbejderne har i den forbindelse fået følgende spørgsmål:

- *Har I det sidste år fået supervision til hjælp med det pædagogiske arbejde med et barn eller flere børn fra din gruppe?*

- *Har den børnegruppe, du arbejder med, det sidste år fået støtte i form af rådgivning fra en fagperson til justering af det pædagogiske arbejde for at forbedre et eller flere børns trivsel?*

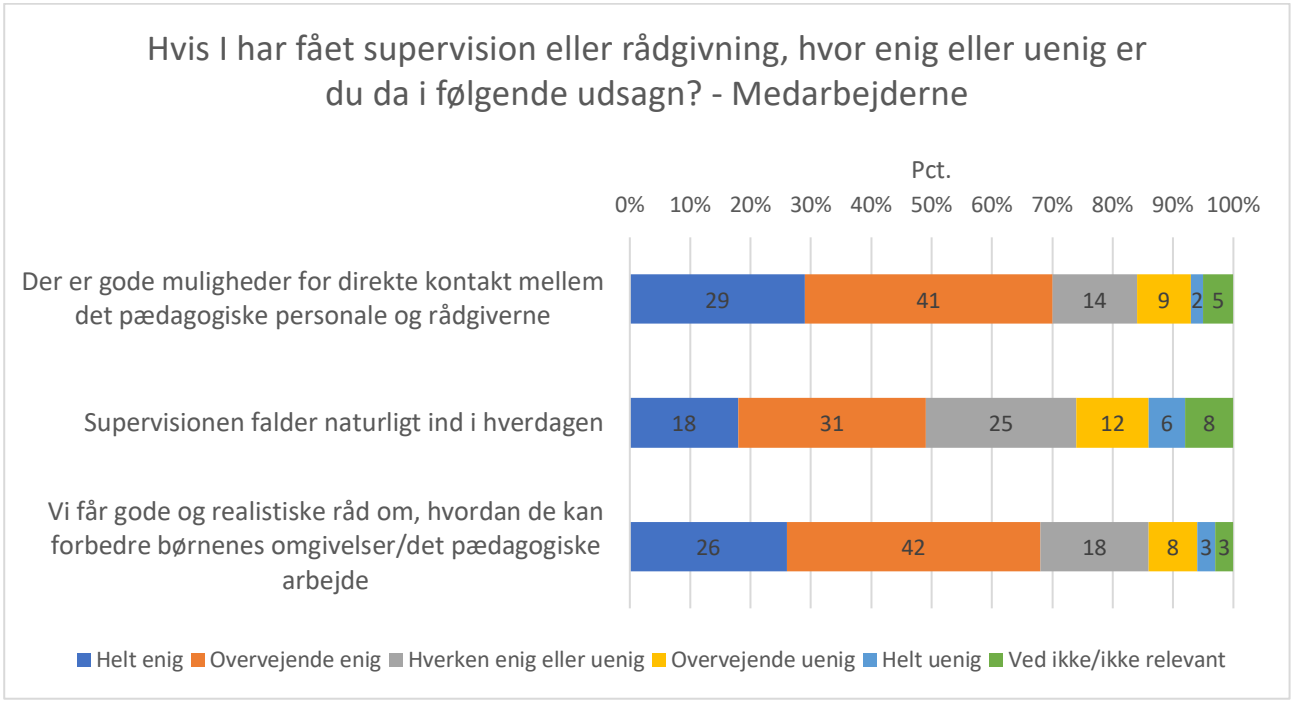
68 pct. af medarbejderne oplyser, at de inden for det seneste år har fået supervision i forhold til deres gruppe, og 72 pct. har fået rådgivning fra en fagperson til justering af det pædagogiske arbejde for at forbedre et eller flere børns trivsel.[4]

Lederne er spurgt til supervision og rådgivning for den samlede personalegruppe. 76 pct. af lederne oplyser, at de har fået supervision i forhold til det pædagogiske arbejde. 94 pct. svarer at personalet i institutionen har modtager rådgivning fra en fagperson.

51 pct. af medarbejderne oplyser, at den supervision/rådgivning, de har modtaget, overvejende har vedrørt enkeltbørn. 9 pct. oplyser, at den overvejende har vedrørt læringsmiljøet, mens 40 pct. svarer "begge dele".

Figur 24 og 25 viser, hvordan medarbejdere og ledere bedømmer den supervision/rådgivning, de har modtaget.

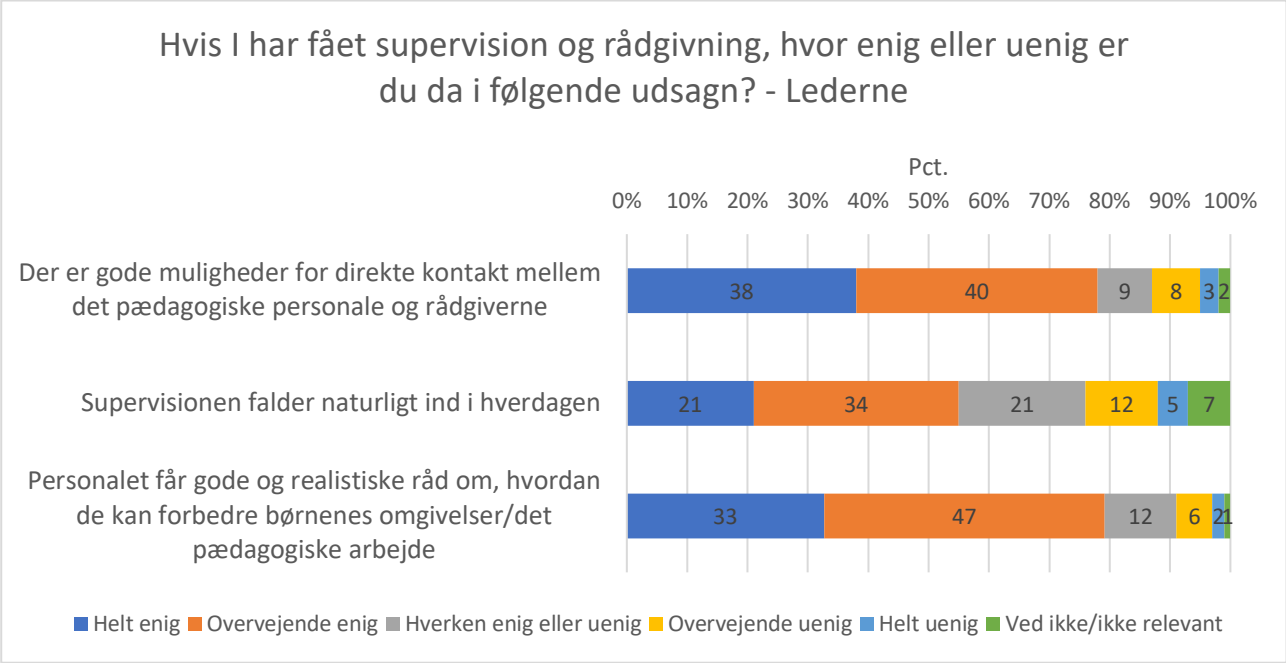
Figur 24

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=491

[4] Besvarelserne i dette afsnit er vægtet op i forhold til svarprocenter i de enkelte kommuner, idet de tilbud, der er, om rådgivning m.v., kan være forskellig kommunerne imellem.

Figur 25

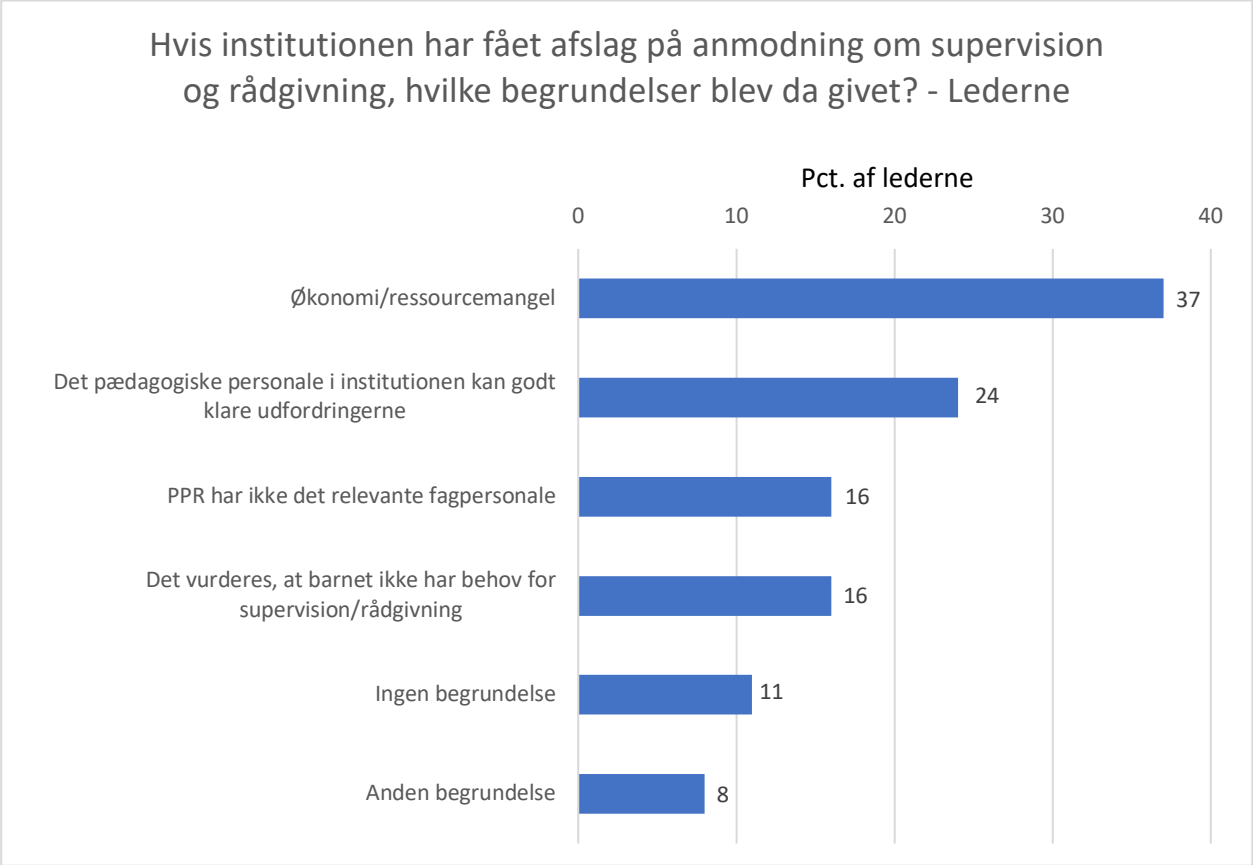
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=524

Det ses, at både ledere og medarbejdere overvejende har haft positive oplevelser i forbindelse med supervision og rådgivning. Det er dog kun ca. halvdelen af medarbejderne og lederne, der synes, at supervisionen falder naturligt ind i hverdagen.

27 pct. af de institutioner, der har søgt om bistand fra PPR (psykolog, talehørepædagog, motorikkonsulent og lignende), har det seneste år en eller flere gange fået afslag på hjælp.

Figur 26 viser, hvilke begrundelser, der er givet for afslag.

Figur 26

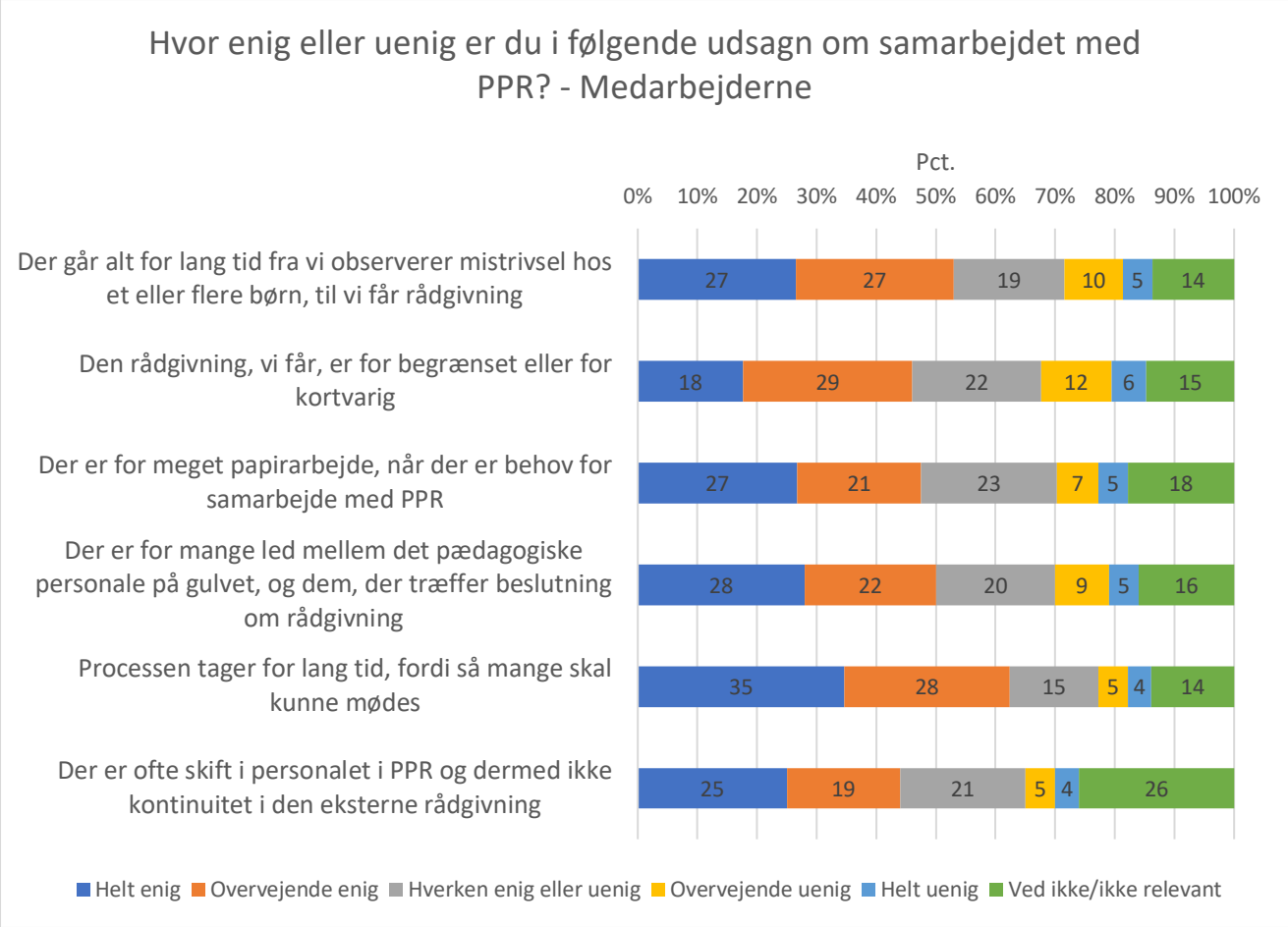

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=141. Spørgsmålet er kun stillet til ledere, der har fået afslag inden for det seneste år. Der kan vælges flere svar.

Det ses, at afslag typisk begrundes enten med økonomi/ressourcemangel eller med, at personalet selv kan klare udfordringerne.

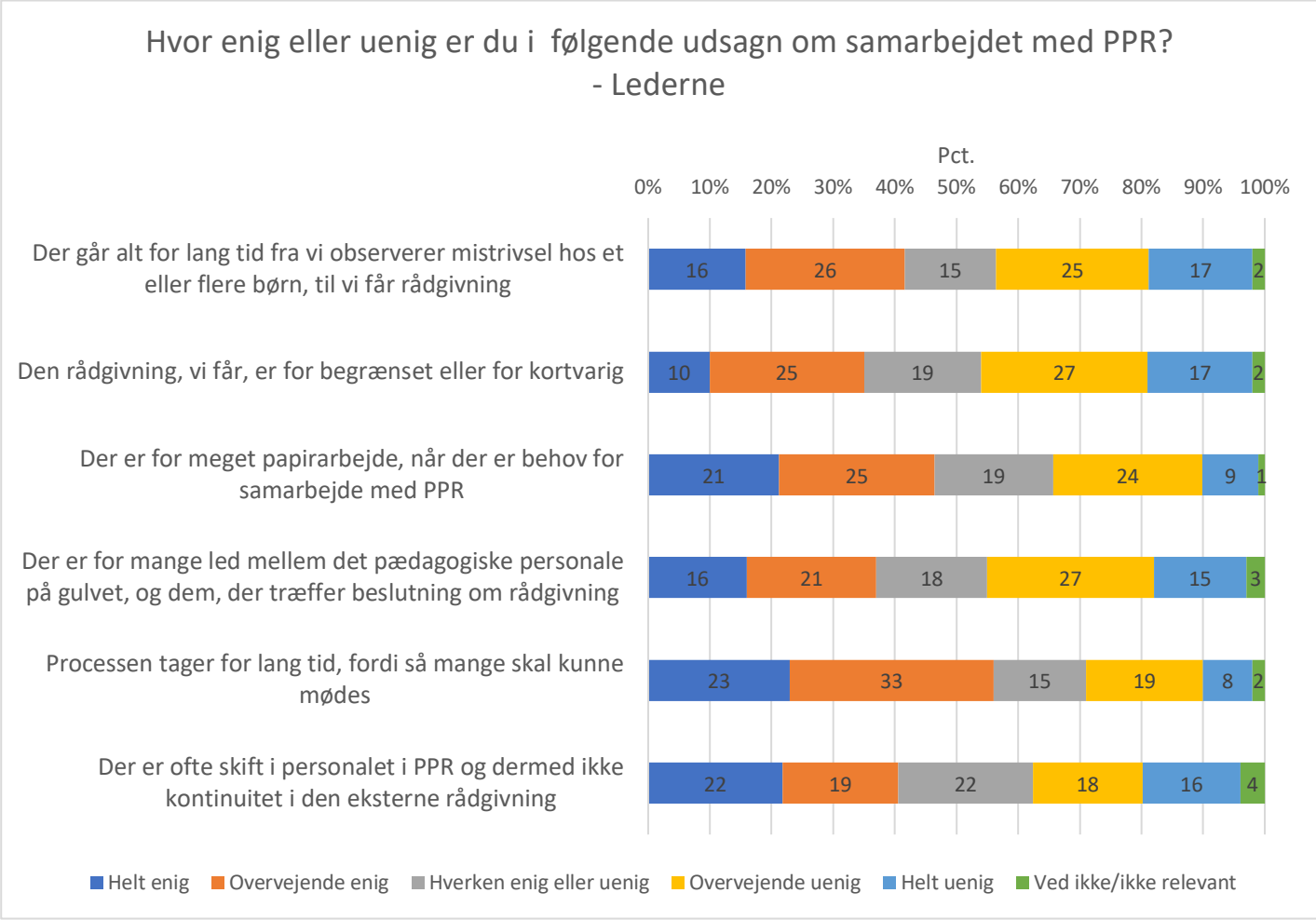
Figur 27 og 28 viser, hvordan medarbejdere og ledere i øvrigt vurderer samarbejdet med PPR.

Figur 27

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=595

Figur 28

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=545

Figurerne viser, at blandt medarbejderne mener 54 pct. at der går for lang tid, fra de observerer mistrivsel hos et eller flere børn til de får rådgivning. Den oplevelse har lagt færre ledere (42 pct).

38 områdeleder har besvaret tilsvarende spørgsmål. Der er ikke nogen nævneværdig forskel på disse besvarelser og besvarelserne fra lederne.

3.6. Eksempler på erfaringer med ekstern rådgivning og sparring

Betydningen af rådgivning og sparring understreges i en række kommentarer fra ledere og medarbejdere. Nogle karakteristiske eksempler refereres nedenfor.

Tværfagligt samarbejde

- *"Vi har et tværfagligt team, der kommer i huset 10 gange om året. Det gør, at vi kan tage børn op, inden det udvikler sig til noget større. Vi har let adgang til at få sparring og hjælp fra en PPR-pædagog. Derefter kan vi søge, hvis vi i fællesskab vurderer, at der er brug for en fast tilknyttet PPR-pædagog* (leder)."

- *"Vi har konsultative pædagoger tilknyttet vores klynge, der giver medarbejderne sparring på struktur og gruppedynamik. Det virker rigtig godt, at der bliver kigget på hele gruppen og ikke kun det enkelte barn* (leder)."

- *"Samarbejde med fremskudt rådgiver fra PPR omkring en helhedsindsats i hjemmet og i vuggestuen sideløbende. Gode dialoger, åbenhed og handlekraft, til glæde for både forældrene og barnet* (leder)."

- *"Forældrene er med helt fra starten. Vi laver Signs of Safety og trækker på vores samarbejdspartnere i forhold til sparring. F.eks. Har vi en i personalegruppen uddannet via KOMBU, der har særlig viden om børn, der bor i familier med psykisk sygdom. Den viden, pædagogen bidrager med til huset, gør, at vores samarbejde med familier med psykisk sygdom er supergodt. Børn og forældre støttes godt, det fører til hurtig opsporing og bedre trivsel* (leder)."

- *"Når kommunen efter års sagsbehandling indser, at nogle børn skal gå i institution på specialområdet i stedet for almen* (medarbejder)".

Manglende støtte og ventetid

- *"Der er børn, som har behov for én til én kontakt, for at barnet kan få støtte til at indgå i meningsfulde relationer (ex medfødt hjerneskade). Her er det ikke nok, at de ansatte får råd og vejledning. Her mangler der virkelig timer til praksis (leder)."*

- *"Skiftende PPR psykologer har betydet, at et barn med diagnose endnu ikke har fået tildelt en plads i specialtilbud (Leder)."*

- *"Svært samarbejde med forældre og kommunen, som ikke vil anerkende barnets behov for støtte - det kom først efter 15 måneder, og barnet har nu støttebehov frem til skolestart (Leder)."*

- *"Vi har flere eksempler på sager omkring børn, som trækker meget længe ud. At ventetiden fra indstilling til at sagen tages op er meget lang. At det ikke er muligt at indstille til psykolog (leder)."*

- *"Vi har et barn, der er viser tegn på autisme, og kommunen har ikke ressource til at sætte det i værk, som der er brug for. Da vi bruger egne personaleressourcer, er indsatsen mindre vellykket, da hensynet til hele børnegruppen også skal varetages (Leder)."*

- *"Når der er skiftende støttepædagoger og psykologer ind over en sag. Vi havde et barn, hvor der var fire forskellige støttepersoner og to psykologer ind over. Og hver gang startede vi fra Nul (Leder)."*

- *"Vi har ansøgt om støttetimer af to omgange, hvor vi har søgt timer på et barn, som vi vidste havde en funktionsnedsættelse, men først efter afgørelse fra BUA kunne vi modtage støttetimer på barnet, som har autisme. Barnet havde gået hos os i to år uden støttetimer (Leder)."*

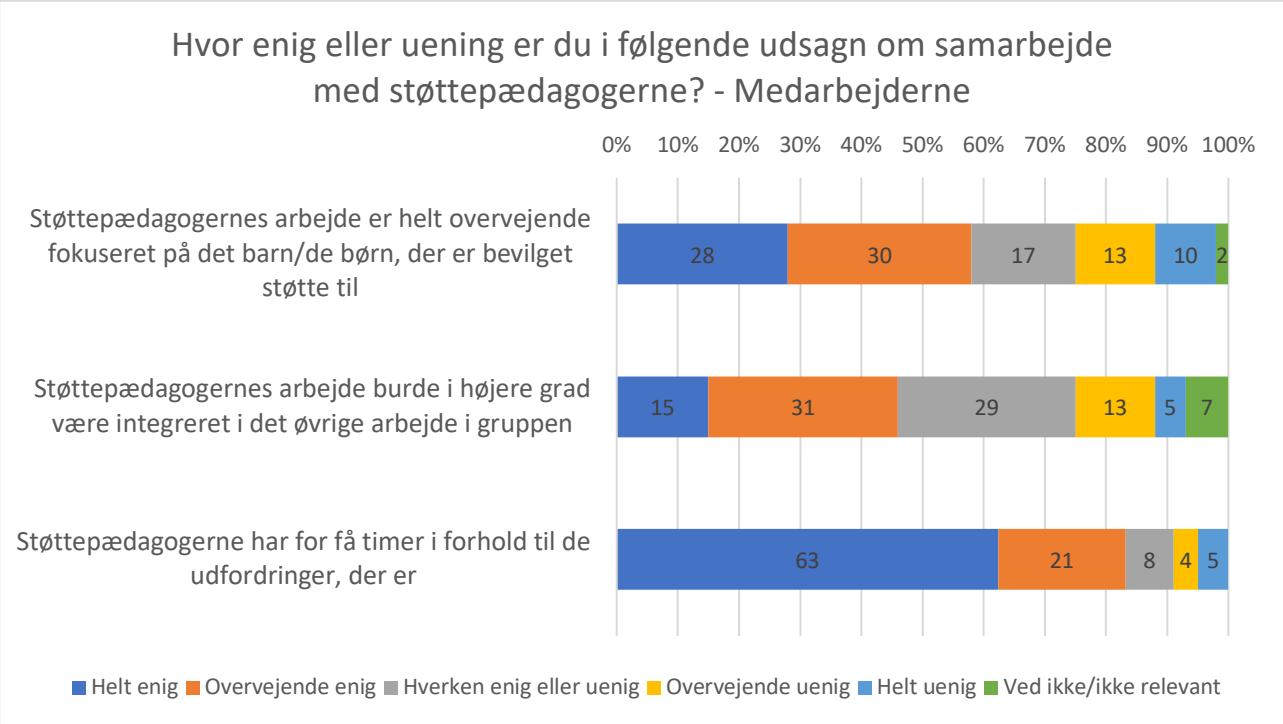
- *"Vi har et barn, hvor der er mistanke om autisme. Vi startede med sagen i starten af sommeren. Barnet skal starte i SFO til maj og det hele tager ufattelig lang tid, selvom der er tidspres pga. skolestarten (medarbejder)."*

3.7. Daginstitutionernes oplevelser med støttepædagoger

32 pct. af institutionerne har ifølge lederne støttepædagoger. 18 pct. af medarbejderne oplyser, at der er støttepædagoger på den stue, hvor de arbejder.

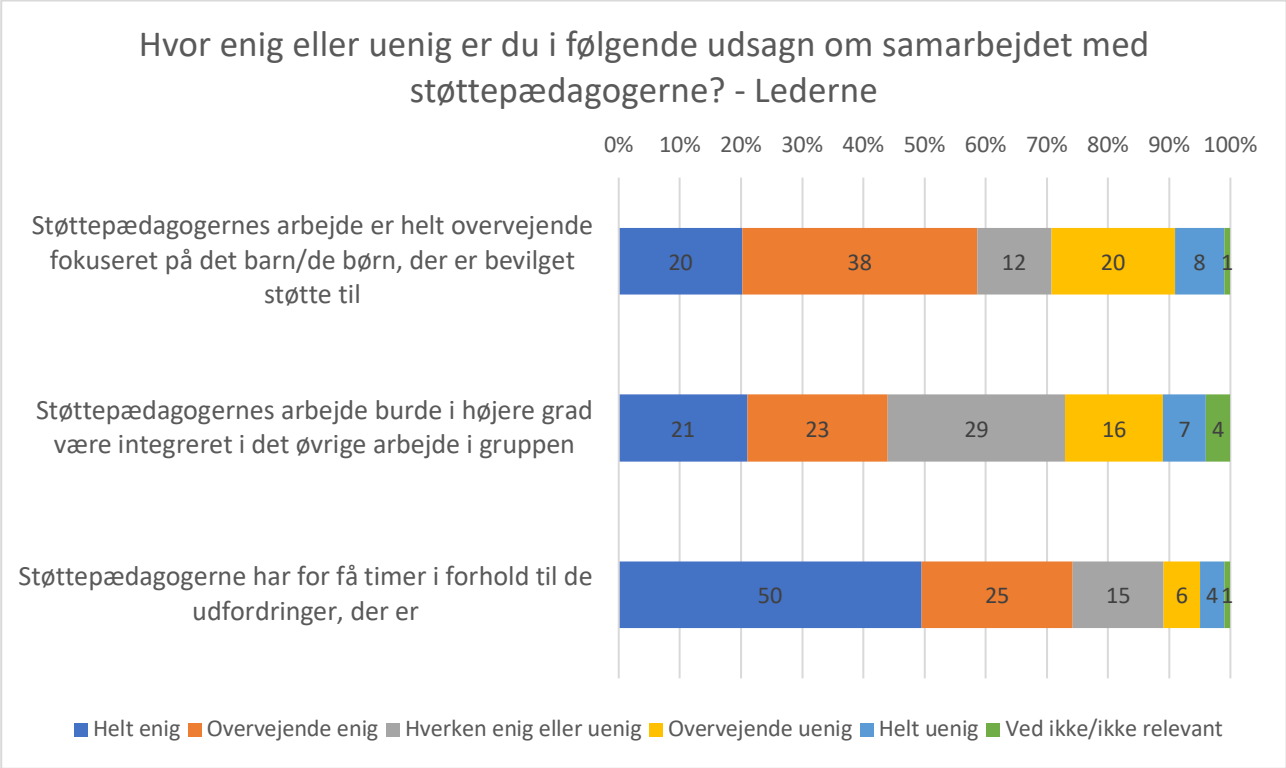
Såvel lederne som medarbejderne er blevet bedt om at tage stilling til en række udsagn vedrørende støttepædagogernes arbejde. Figur 29 og 30 viser, hvad de ledere/medarbejdere, der har støttepædagoger, har svaret.

Figur 29

Kilde: Spørgeskema til medarbejderen. N=105. Spørgsmålet er kun stillet til medarbejdere, der har støttepædagoger på den stue, hvor de arbejder.

Figur 30

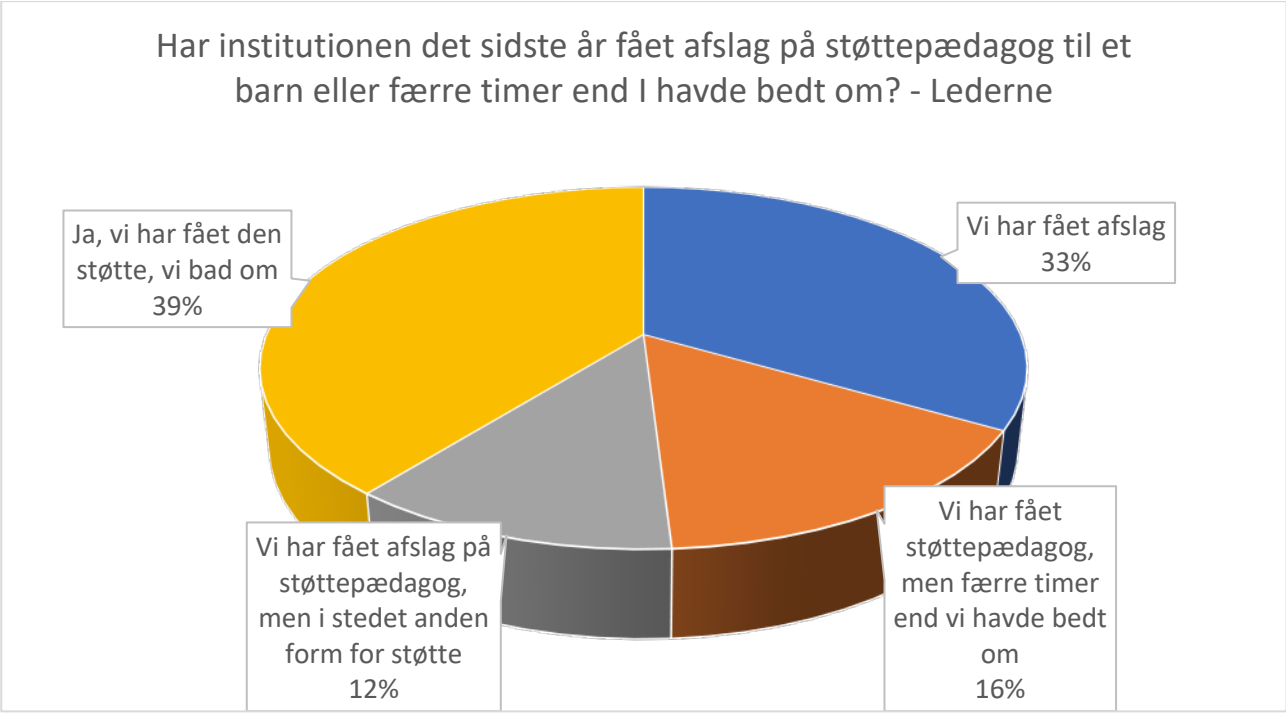
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=179. Spørgsmålet er kun stillet til ledere, der har støttepædagoger i institutionen.

Det ses, at såvel ledere som medarbejdere mener, der er givet for få timer i forhold til de udfordringer, der er.

Knap halvdelen mener, støttepædagogernes arbejde i højere grad burde være integreret i det øvrige arbejde i gruppen.

Som det fremgår af figur 31, er der flere institutioner, der får afslag på støttepædagog eller færre timer, end de har bedt om.

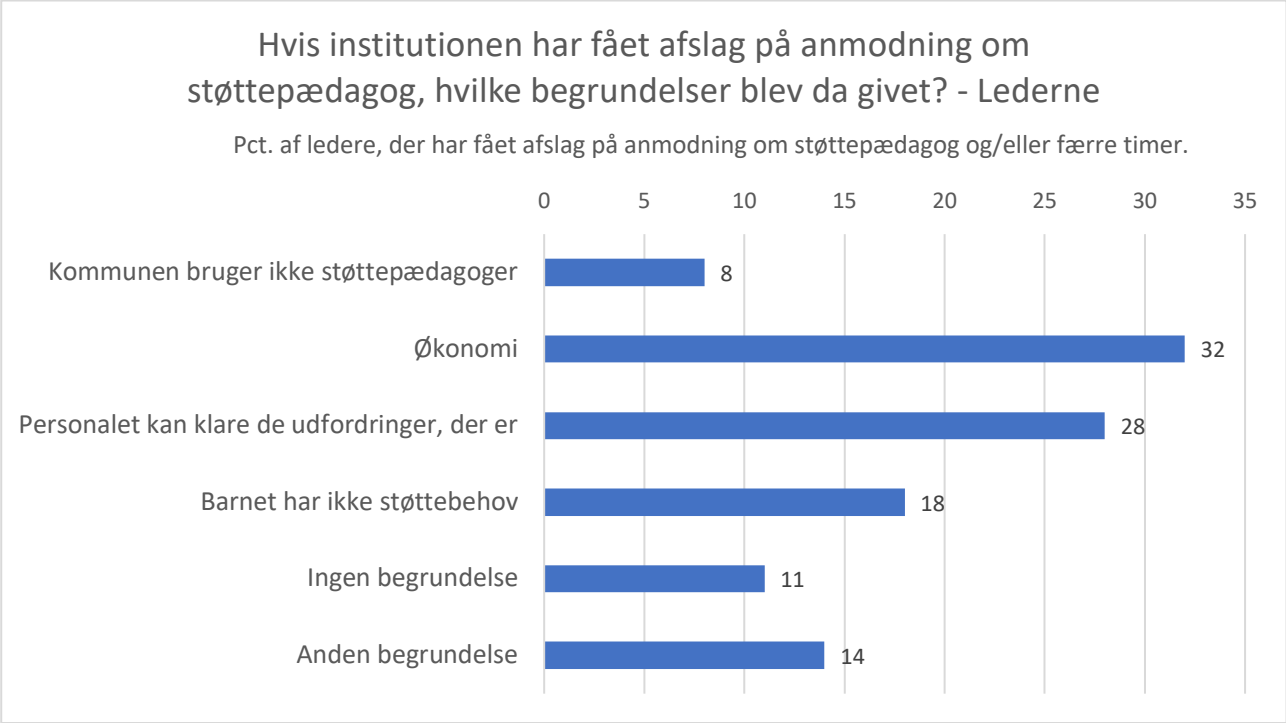
Figur 31

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=290

Figur 32 viser, hvilke begrundelser, der er givet ved afslag på støttepædagog/færre timer støttetimer end ansøgt.

Figur 32

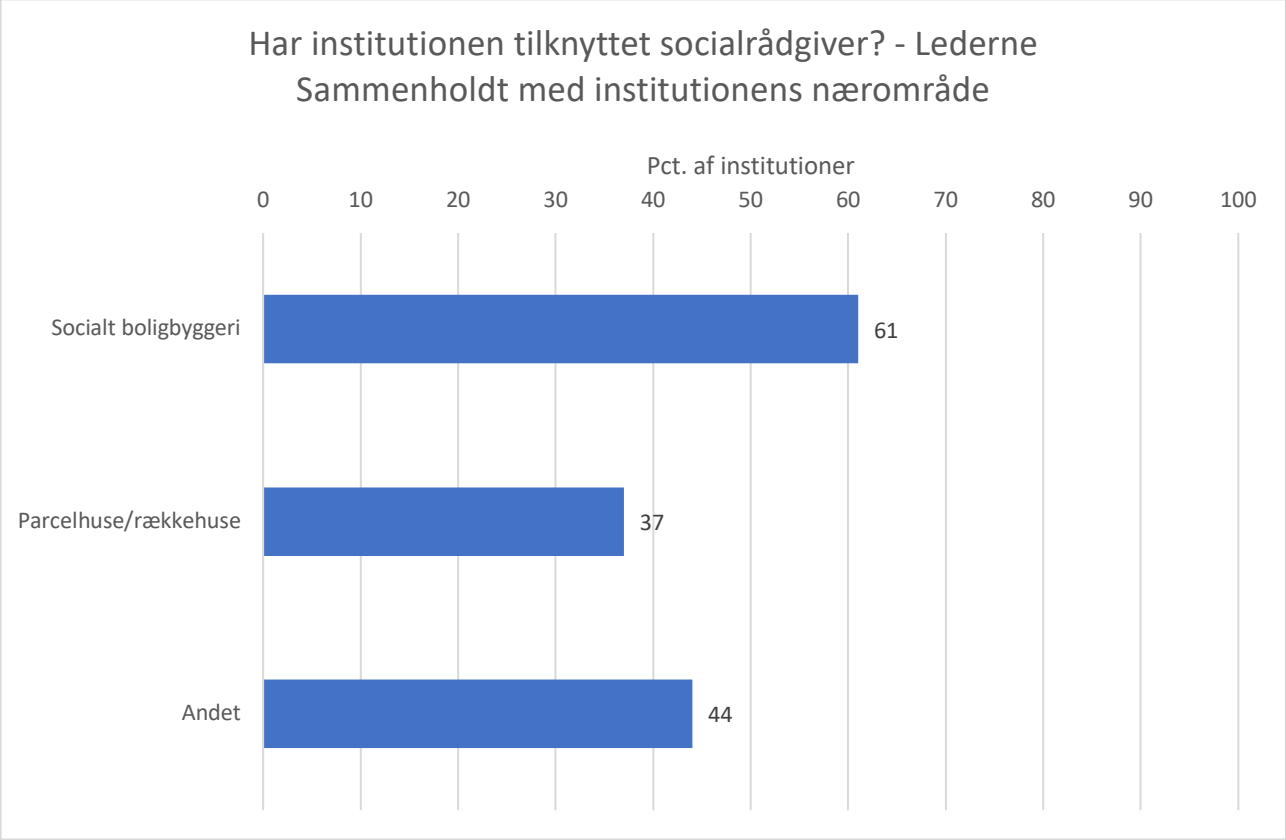
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=193. Spørgsmålet er kun stillet til ledere, der har fået afslag inden for det seneste år.

Også i forhold til støttepædagoger er begrundelsen for afslag overvejende økonomi eller en vurdering af, at barnet ikke har større udfordringer, end at personalet kan håndtere dem.

3.8. Daginstitutioner med tilknyttet socialrådgiver

43 pct. af institutionerne har tilknyttet en socialrådgiver. Som det fremgår af figur 33, er det især institutioner i områder med socialt boligbyggeri, der har tilknyttet en socialrådgiver.

Figur 33

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=591.

35 pct. af områdelederne oplyser, at der en tilknyttet en socialrådgiver til dagtilbuddet.

Der er ikke fundet nogen sammenhæng mellem evt. tilknytning af socialrådgiver og de oplevelser, institutionen har med samarbejdet med PPR.

4. Medarbejdernes oplevelse af at kunne yde omsorg for børnene i daginstitutionen

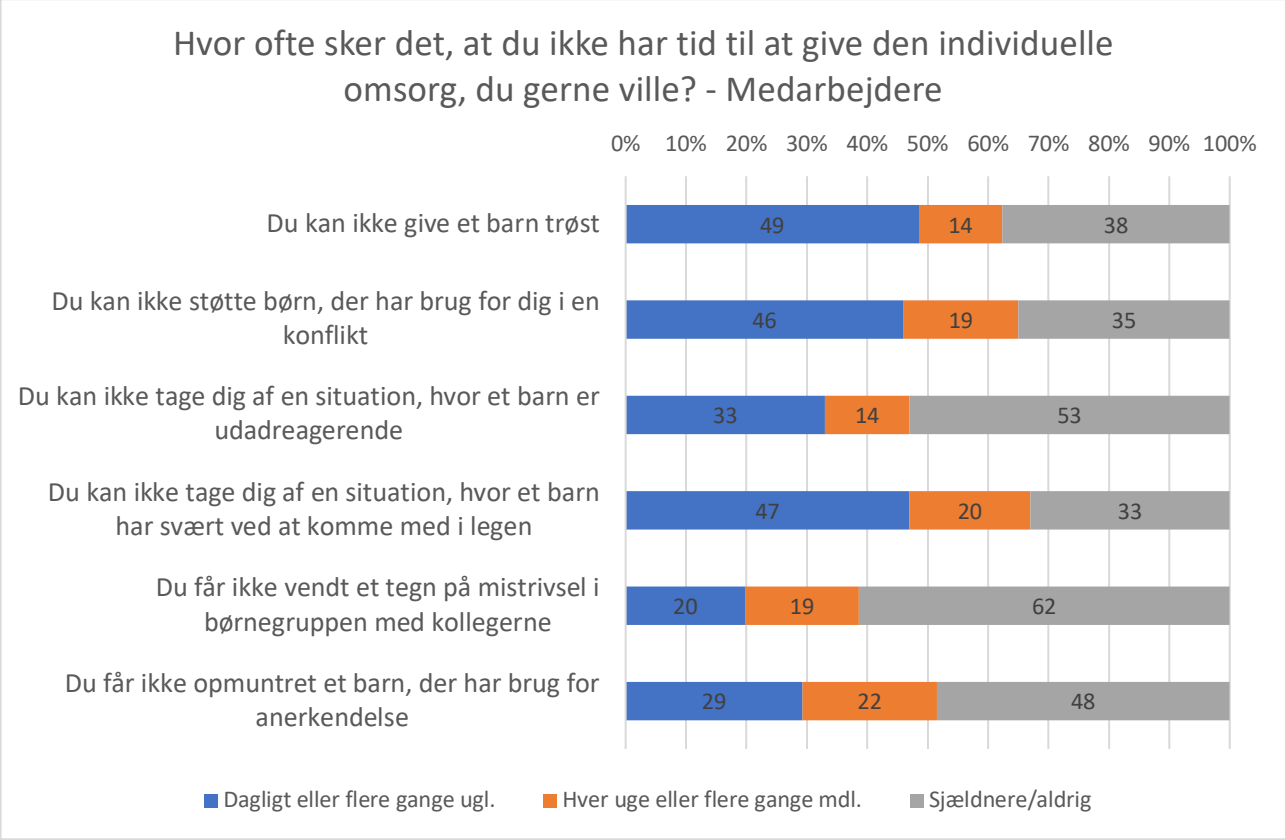
De årlige undersøgelser af Daginstitutionernes Hverdag har hvert år undersøgt personalets oplevelse af at kunne yde tilstrækkelig omsorg for børnene i institutionen.

I Dagtilbudslovens formålsbestemmelse § 7, stk. 2 står: *Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryg opvækst.*"

I Daginstitutionernes Hverdag er omsorg blandt andet belyst ved, at medarbejderne har fået en række spørgsmål, der belyser deres oplevelser, når det drejer sig om at give børn den tilstrækkelige individuelle omsorg.

4.1. Medarbejdernes oplevelser af at kunne yde omsorg i 2022

Figur 34

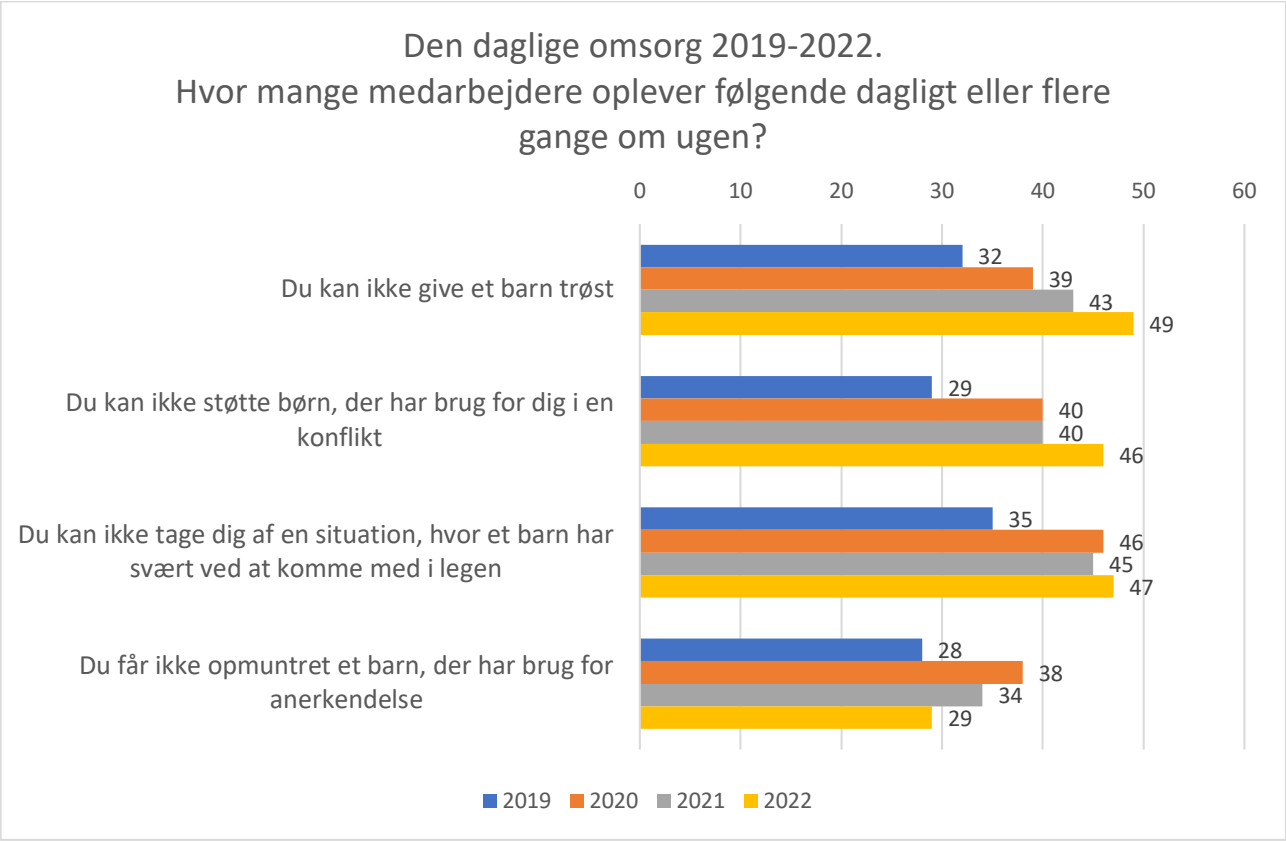

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejderne. N=751. Formuleringerne i 2022 er justeret i forhold til tidligere år, så de flugter med de formuleringer og det børnesyn, der er lagt vægt på i den styrkede pædagogiske læreplan.

4.2. Udviklingen af oplevelserne omkring omsorg fra 2019-2022

Figur 35 viser, hvordan medarbejdernes oplevelser har udviklet sig, hvis vi ser på de fire udsagn, som indholdsmæssigt er helt de samme som i tidligere års spørgeskemaer.

Figur 35

Kilde: Skema til stuemedarbejderne 2019, 2020, 2021 og 2022.

Figuren viser, at medarbejdernes oplevelser af at kunne yde børnene tilstrækkelig individuel omsorg er faldet på 3 ud af 4 omsorgsparametre fra 2019-2022. Halvdelen af medarbejderne oplever nu dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke kan give et barn trøst, og en tilsvarende andel oplever, at de ikke får givet støtte til et barn i en konflikt. For bare 3 år siden var det hver tredje.

På det fjerde omsorgsparameter "Du får ikke opmuntret et barn, der har brug for anerkendelse" er andelen i 2022 på niveau med 2019.

4.3. Samlet oplevelse af omsorg 2022

Bureau 2000 har dannet et samlet udtryk for svarpersonernes oplevelse af at kunne give omsorg. Svarpersonerne er delt i tre grupper:

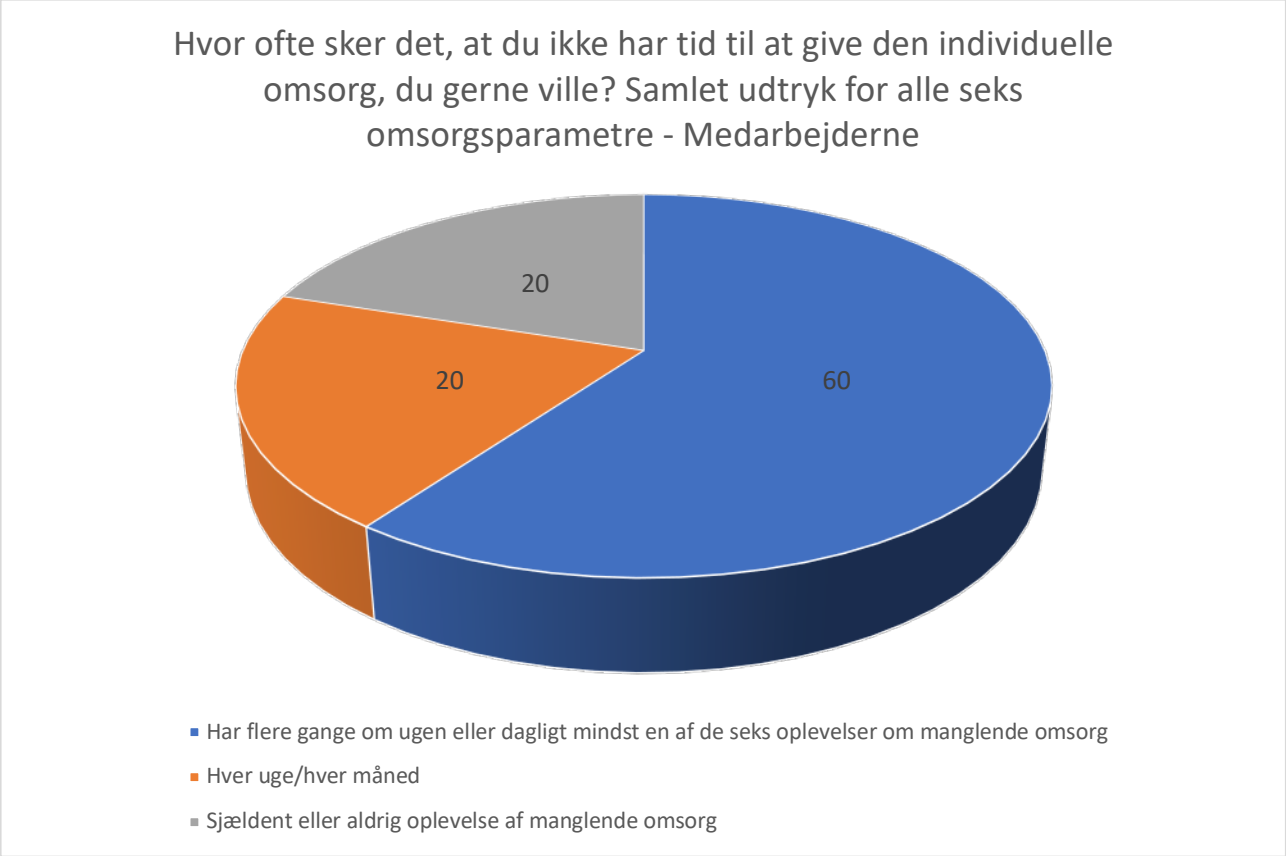
1. Svarpersoner, der i forhold til spørgsmålene om omsorg dagligt, flere gange dagligt eller flere gange om ugen oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg

2. Svarpersoner, der en gang om ugen eller om måneden har oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg

3. Svarpersoner, der svarer sjældent eller aldrig til alle seks tegn på problemer i forhold til omsorg.

Figur 36 viser svarfordelingen.

Figur 36

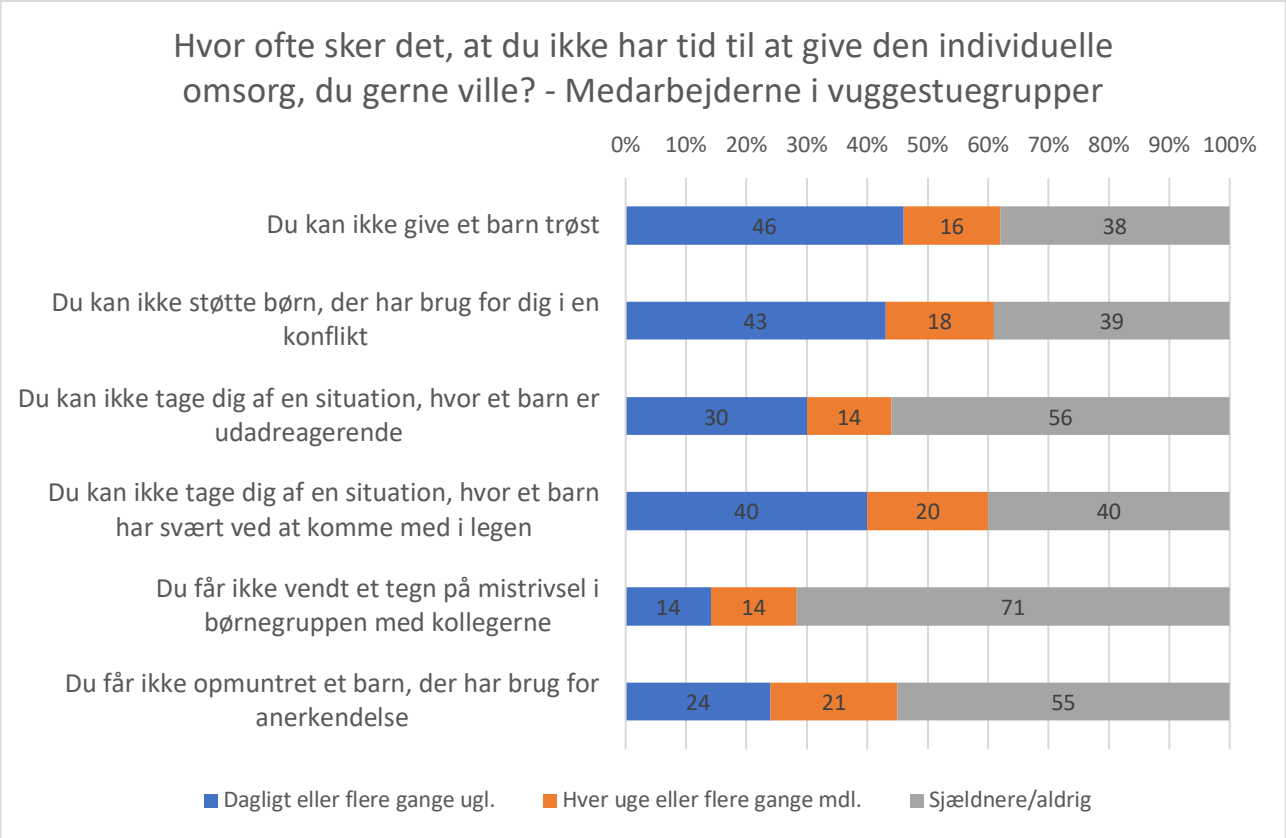
Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejderne. N=754

Det ses af figur 36, at 60 pct. af medarbejderne på stuerne flere gange om ugen eller dagligt har en oplevelse af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg.

4.4. Omsorg i vuggestuegrupper

Figur 37 viser, hvordan svarfordelingen med hensyn til omsorg er for medarbejdere, der arbejder i vuggestuegrupper.

Figur 37

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejderne. N=278

Det ses af figur 37, at næsten halvdelen af stuemedarbejderne fra vuggestuegrupperne flere gange om ugen eller hyppigere oplever ikke at kunne give et barn trøst. 44 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke kan tage sig af en situation, hvor et barn har brug for dem i en konflikt, og 40 pct. oplever dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke kan tage sig af en situation, hvor et barn har svært ved at komme med i legen.

Konkrete eksempler omkring omsorg i vuggestuer (børn i alderen 0-2 år)

Medarbejderne har haft mulighed for at uddybe deres oplevelser omkring omsorg.

119 medarbejder i vuggestuegrupperne har valgt at uddybe oplevelserne omkring omsorg nærmere. De fleste svar indikerer, at det er svært at give den nødvendige omsorg. Særligt i ydertimerne og når nogle af stuens medarbejdere er til møde, syge eller andet.

I det følgende gengives nogle karakteristiske bemærkninger fra medarbejderne:

- *"Der er for få voksne i ydertimerne. Her er det umuligt at dække alle børns behov. Både de praktiske, behovet for nærhed osv. Det samme gør sig gældende, så snart der er sygdom, møder,*

kurser eller andet i personalegruppen. Dvs. stort set hver dag. Det er psykisk hårdt at have så mange dage, hvor man føler sig utilstrækkelig, på trods af at man virkelig giver alt hvad man har. Det er så dårligt for arbejdsmiljøet."

- *"Det er nogle gange svært at give den rette omsorg, da vi er for få voksne. Vi deler os ofte op i 3 grupper. Det er svært, hvis to børn græder, og jeg skal trøste dem, mens der er to andre, der også behøver én. Eller et barn græder, mens jeg står og skifter et andet"*

- *"Der sker meget, når 12 vuggestuebørn er samlet på en stue, og det er meget svært at give al den opmærksomhed, man gerne vil give det enkelte barn. Der opstår desværre ofte hurtigløsninger, i stedet for at kunne hjælpe med f.eks. konflikter og inddragelse i legene, specielt om eftermiddagen, hvor vi kun er 2 voksne."*

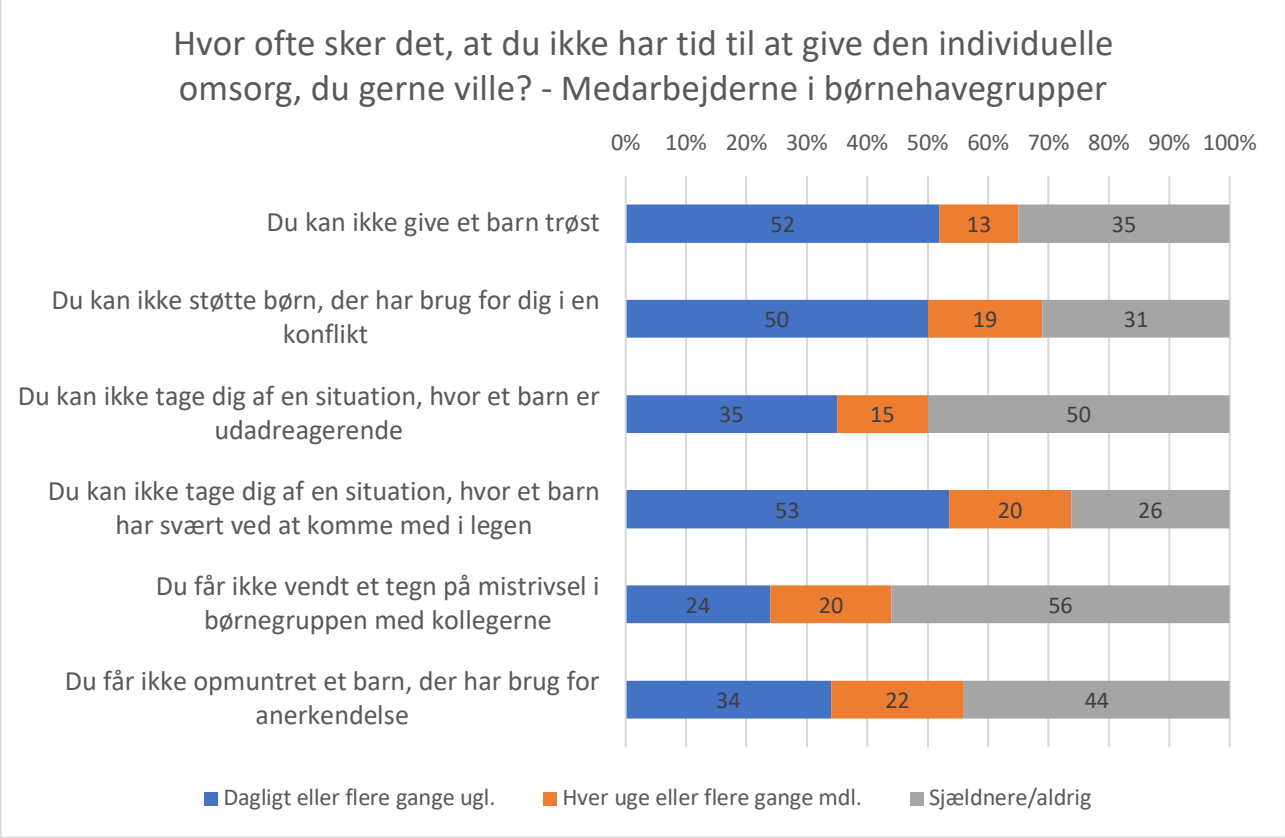
- *"Specielt efter kl. 12 er vi kun 2 tilbage til 11 børn, hvor de ældste er 2,3 år. Børnene skal op efter middagslur, spisning, bleskift, leg osv. Svært at være omkring dem hele tiden."*

- *"Jeg har svaret, at vi på en almindelig onsdag er 4 om formiddagen, det er vi også på en god onsdag. Men tit er der møder (med forældre, TR, AMR, TRIO, fagligt fyrtårn mm.), sygdom mm, der gør at vi oftest er 3. Hvis alt spiller, kan man godt være 1:4 med 12 børn i alt, men det kan være svært at yde den nødvendige omsorg, når vuggestuen rummer børn, der fx sover to lure. I de situationer undværer vi én voksen i op til 30 min. Så har vi pludselig en normering på 1: 5,5, og hvis der endvidere skulle være en indkøring, et barn, der tit har mange konflikter, eller andet der tager tid, fx noget så simpelt som et bleskift, ja så kan man jo nok regne ud, at det er en normering på 1:10. Når man er sammen med så mange børn, kan det selvsagt være svært at yde den nødvendige omsorg. Og det behøves jo ikke være fravær af voksne, der er problemet. Det kan jo også være oplæring af nye/unge medarbejdere, der tager tid og gør, at vi selvfølgelig løfter forskelligt."*

4.5. Omsorg i børnehavegrupper

Figur 38 viser, hvordan svarfordelingen med hensyn til omsorg er for stuemedarbejdere, der arbejder i børnehavegrupper.

Figur 38

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejderne. N=420

For børnehavegrupper oplever over halvdelen af stuemedarbejderne flere gange om ugen eller oftere, ikke at kunne give et barn trøst. Tilsvarende hyppighed gælder i forhold til at støtte børn i en konflikt eller hjælpe med at komme med i legen.

Konkrete eksempler på oplevelser omkring omsorg i børnehaver (børn i alderen 3-6 år)

170 medarbejder i børnehavegrupperne har valgt at uddybe oplevelserne omkring omsorg nærmere. Over halvdelen beskriver, at de ikke har mulighed for at give den omsorg, de mener er nødvendig i børnehaven.

- *"Vi har svært ved at give omsorg helt tiden til dem, der har brug for det, da vi har 18 børn og kun er 2 voksen og nogle gange kun 1 om eftermiddagen."*

- *"Det er mest udfordrende at nå alle børn i ydertimerne, hvor vi ikke er så mange personaler. Fx ved afleveringer om morgenen frem til kl. 8. Det er når vi er få personaler på stuen, at det bliver svært at nå alle børn og deres individuelle behov."*

- *"Alle børn har brug for forskellige ting, og nogen skal støttes og guides mere end andre. Det er næsten umuligt! De, som har brug for ekstra, får det ikke, da det kræver rigtig meget 1 til 1… og når de så får det, får alle de "almindelige selvkørende" børn ikke særlig meget… Så alle bliver i en eller anden grad tabt, når der er så få hænder til så mange børn. Især om eftermiddagen hvor man står 2 voksne til 22 børn!!!!!!!!"*

- *"Det kan være svært at føle, at man giver omsorg nok til alle børn. Der er børn, der har særlige behov, som gør det svært at komme omkring de børn, "der bare klarer sig". Disse børn har også brug for omsorg og nærvær, men de er ofte overladt til sig selv. Nogle begynder at give udtryk for, at de mangler omsorg, da de begynder at være omkring en voksen hele tiden og hænge lidt. Hvilket er bekymrende."*

Mange omtaler også det vanskelige ved at rumme børn med særlige behov.

- *"Der er generelt ikke tid nok. Det daglige arbejde med børn med speciale behov er for stort. Vi har også en del udenlandske børn, som kræver ekstra. Det gør, at ressourcerne går på dem. Der er meget tid, der går fra børnene pga. andet arbejdet."*

- *"Vi får flere og flere børn, som har brug for noget særligt. Det kræver, at vi har mere fokus på det enkelte barn (som har vanskeligheder) - og ikke børnegruppen og de andre børn, som ikke har det svært."*

- *"Da vores institution har et stort antal af børn fra udsatte familier, er der en stor andel af vores børn, der har et ekstra behov for voksenstøtte igennem hele dagen. Det gør det svært at tilgodese alle børnene her og nu, da det ofte bliver de udadreagerende, der først tages hånd om. Bagefter kan det være svært at nå tilbage til resten af de børn, der evt. kan have følt, at det var en grænseoverskridende oplevelse, og som også har brug for at føle sig set og hørt af en omsorgsfuld voksen."*

5. Tilsyn med det pædagogiske arbejde

Der har de sidste par år flere gange været sat fokus på det pædagogiske tilsyn med daginstitutionerne, som kommunerne ifølge Dagtilbudslovens § 5 forestår.

Der har bl.a. været sat spørgsmålstegn ved, om der er tale om et egentlig "tilsyn", hvis fx en områdeleder fører tilsyn med de enkeltinstitutioner, hun også har ansvaret for i det daglige. Desuden har man fra flere sider understreget, at et egentligt tilsyn ikke blot bør omfatte samtaler med institutionens leder, men også observationer "på gulvet".

Som følge af denne diskussion blev der i den aftale om minimumsnormeringer, som blev indgået mellem regeringen og dens støttepartier 5. december 2020, også indføjet et afsnit om et styrket tilsyn. Det hedder i aftalen:

"For yderligere at understøtte kvaliteten i landets kommunale, selvejende og private dagtilbud er aftalepartierne enige om at styrke tilsynet på dagtilbudsområdet, herunder både det pædagogiske tilsyn og tilsynet med de fysiske rammer for børnenes hverdag. Den økonomiske ramme skal udmøntes af partierne og med inddragelse af relevante fagfolk. Der skal fastsættes tydelige lovkrav med minimumstandarder til det kommunale tilsyn, herunder bl.a. at der sikres uvildighed i tilsynet, at der i tilsynet indgår observationer, at der over tid foretages uanmeldte og anmeldte besøg, at forældrebestyrelserne inddrages aktivt i tilsynet, og at der sker en effektiv opfølgning. Tilsynsrapporterne skal offentliggøres."

Aftalen blev udmøntet i en ændring af Dagtilbudsloven. Bl.a. hedder det i en ny § 5a:

> ***"§ 5 a.*** *Tilsyn med det pædagogiske indhold i dagtilbud omfattet af § 5, stk. 1, skal føres med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag i den pædagogiske læreplan, jf. § 8, stk. 2.*
>
> *Stk. 2. Tilsynet skal tilrettelægges, så der både foretages anmeldte og uanmeldte besøg i dagtilbud omfattet af § 5, stk. 1.*
>
> *Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sikre uvildighed i tilsynet.*
>
> *Stk. 4. Tilsyn med det pædagogiske indhold skal føres med inddragelse af både kvalitative og kvantitative data, herunder skriftlig dokumentation fra tidligere tilsynsbesøg, jf. § 5 b, stk. 2, og viden fra tidligere dialog med dagtilbuddet. Har der tidligere været iværksat et skærpet tilsyn med dagtilbuddet, og har der eventuelt også været udarbejdet en handleplan, jf. § 5 b, stk. 3-5, skal viden herfra i relevant omfang indgå i grundlaget for det enkelte tilsynsbesøg.*
>
> *Stk. 5. Kommunen skal som led i tilsynsbesøget foretage observationer i dagtilbuddet.*
>
> *Stk. 6. Kommunen skal som led i tilsynsbesøget indgå i dialog med lederen og medarbejdere i dagtilbuddet."*

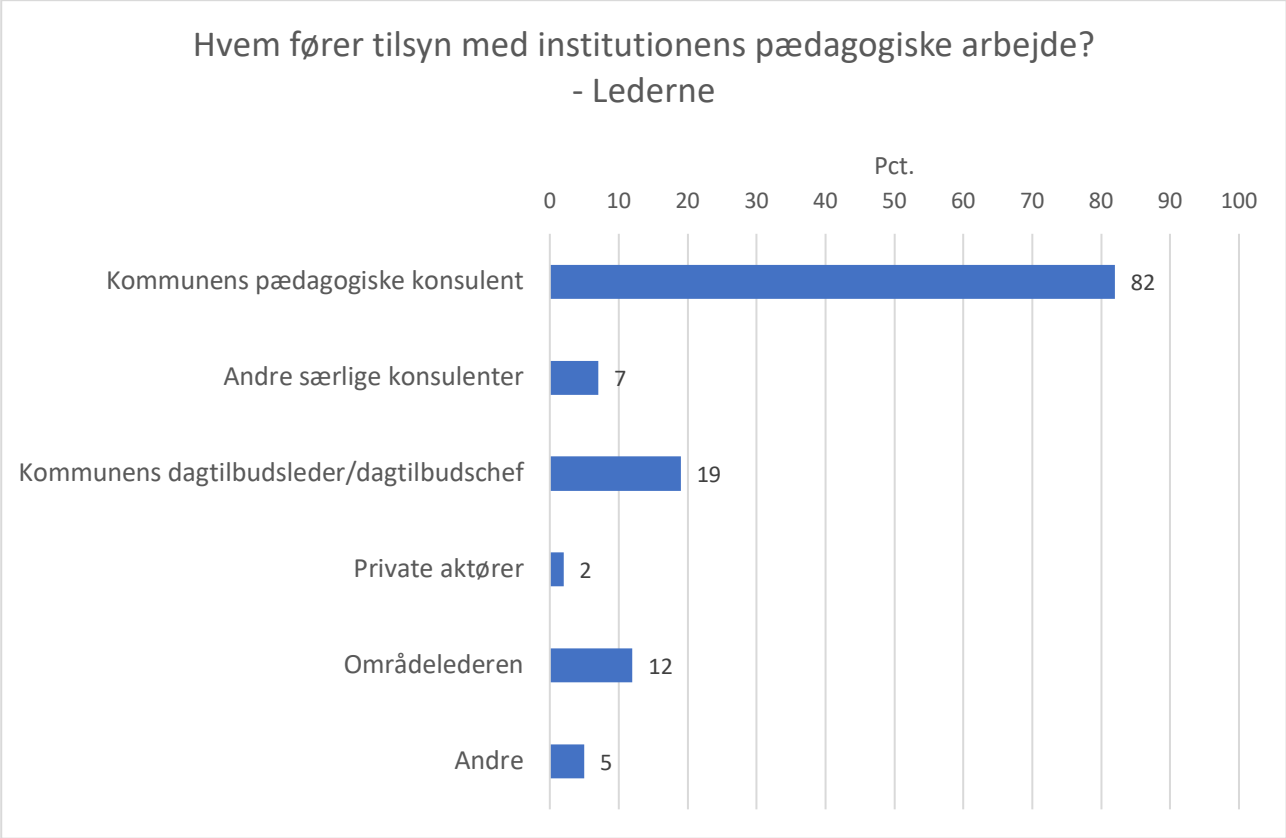
Det fastslås i lovændringen, at kravene skal være opfyldt senest 1. maj 2022.

På den baggrund er lederne blevet spurgt om hvem der fører det pædagogiske tilsyn, hvor ofte der er tilsyn med daginstitutionens pædagogiske arbejde og hvad det pædagogiske tilsyn omfatter.

5.1. Hvem fører tilsyn med det pædagogiske arbejde i daginstitutionerne?

Figur 39 viser, hvem der fører tilsynet.

Figur 39

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=534. Der kan vælges flere svar.

Der kan godt være flere aktører, der fører tilsyn. Det er således kun 1 pct. af institutionerne, hvor tilsynet *alene* varetages af områdelederen. Det ses i øvrigt, at man langt de fleste steder får tilsyn af kommunens pædagogiske konsulent(er).[5]

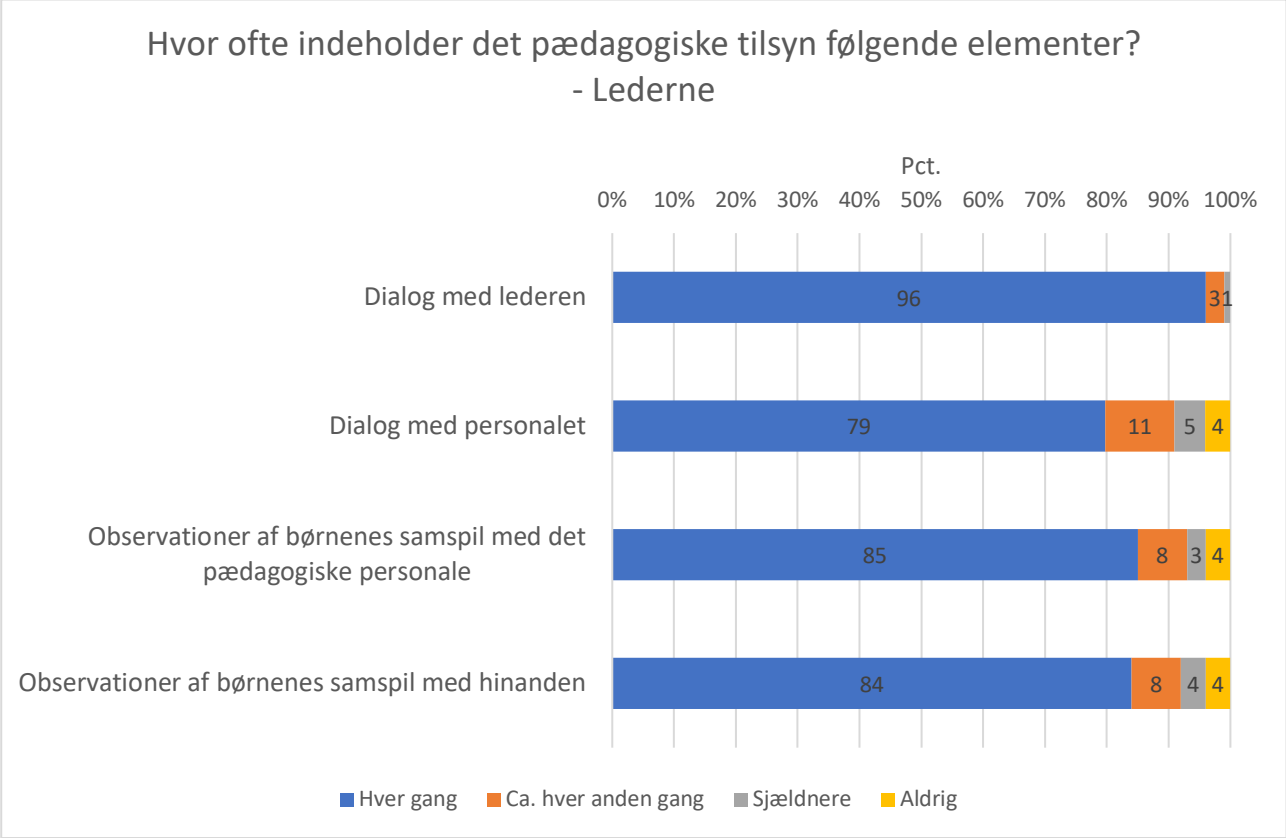
I en undersøgelse af tilsynet med dagtilbud, som Bureau 2000 udarbejdet for FOA i 2019, var det 74 pct. af lederne oplyste, at tilsynet blev foretaget af en pædagogisk konsulent.

[5] Resultaterne i dette kapitel er vægtet op i forhold til svarprocenterne i den enkelte kommune.

5.2. Hvad omfatter tilsynet af det pædagogiske arbejde i daginstitutioner?

Figur 40 viser, hvad tilsynet omfatter.

Figur 40

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=534

Det ses, at tilsynet næsten altid omfatter en dialog med lederen. I langt de fleste tilfælde foretager den tilsynsførende også observationer af det pædagogiske arbejde/det pædagogiske miljø.

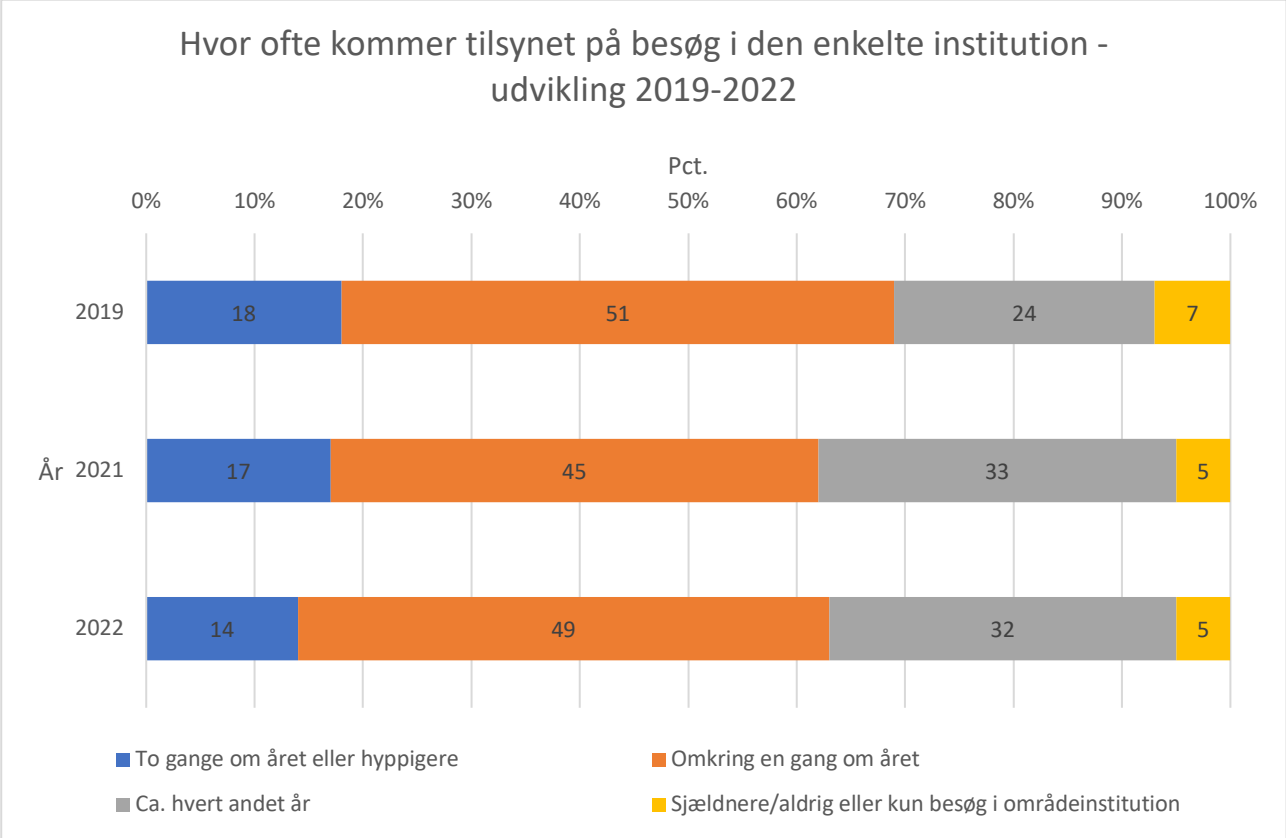
I en undersøgelse af tilsynet med dagtilbud, som Bureau 2000 udarbejdede for FOA i 2019 oplyste

- 71 pct., at tilsynet omfattede en dialog med personalet.
- 65 pct., at tilsynet omfattede observationer med børnene.

5.3. Hvor ofte føres der pædagogisk tilsyn med den enkelte daginstitution?

Figur 41 viser, hvor ofte der er tilsyn i den enkelte institution.

Figur 41

Kilde: Spørgeskema til lederne.

Det ses, at der typisk er tilsyn en gang om året. Men i godt en tredjedel af institutionerne sker det sjældnere.

Figuren viser samtidig, hvor hyppigt, der var tilsyn ifølge de undersøgelser, der blev foretaget i 2019 og 2021. I 2022 er andelen af ledere, der svarer at de får tilsyn hver andet år steget til 32 pct. i 2019 var tallet 24 pct. Antallet, der angiver, at de får tilsyn to gange om året faldet fra 18 – 14 pct. [6]

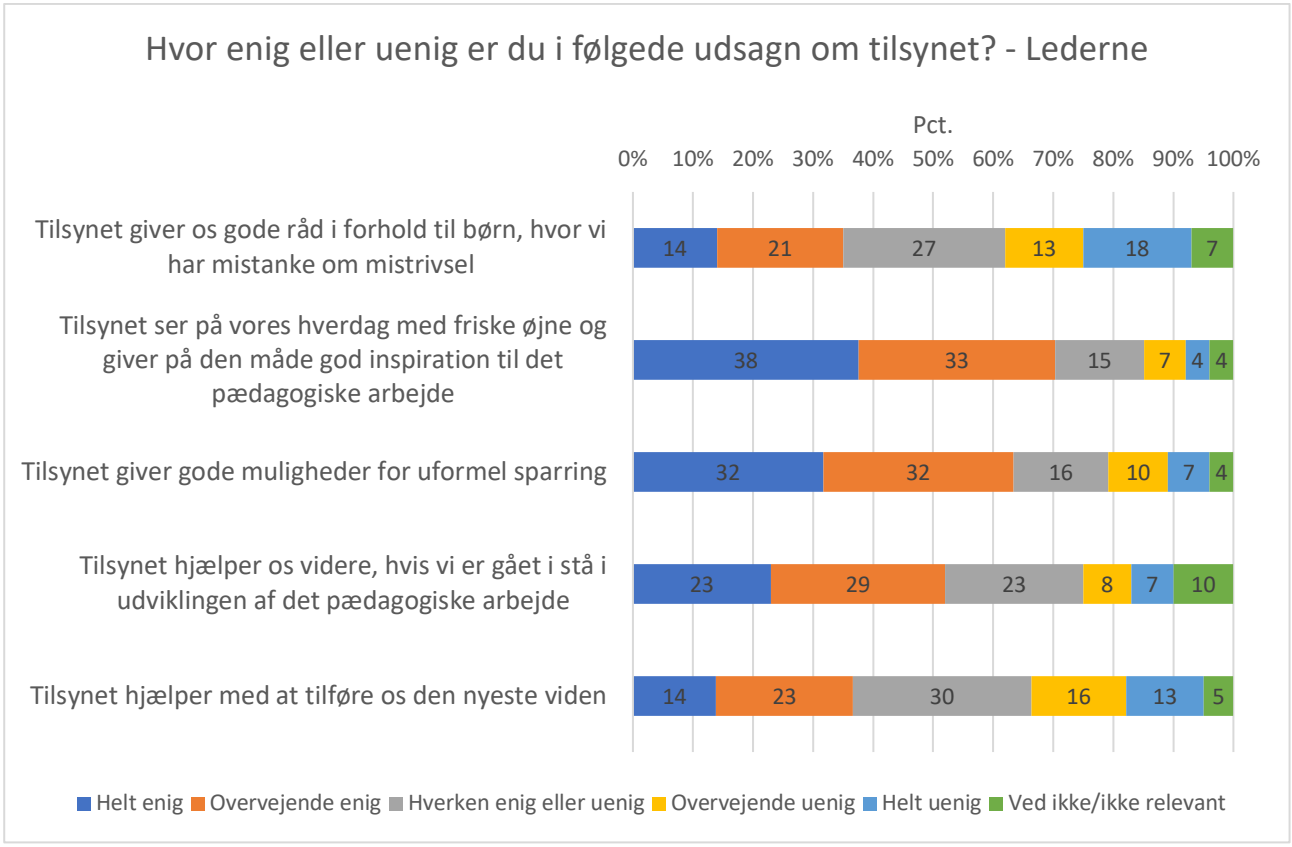
Selv om tilsynet ikke kommer hyppigere, er der langt flere steder, hvor der foretages observationer af børnenes samspil med hinanden og børnenes samspil med det pædagogiske personale, end der var i 2019 (fx forrige side).

[6] Det bemærker, at undersøgelsen i 2019 ikke spurgte særskilt, om det kun var områdeinstitutionen, der fik besøg.

5.4. Ledernes vurdering af det pædagogiske tilsyn med deres daginstitution

Figur 42 viser ledernes vurdering af tilsynet.

Figur 42

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=518

Figuren viser, at der er store forskelle på, hvor stort et udbytte, lederne oplever, de får af tilsynet.

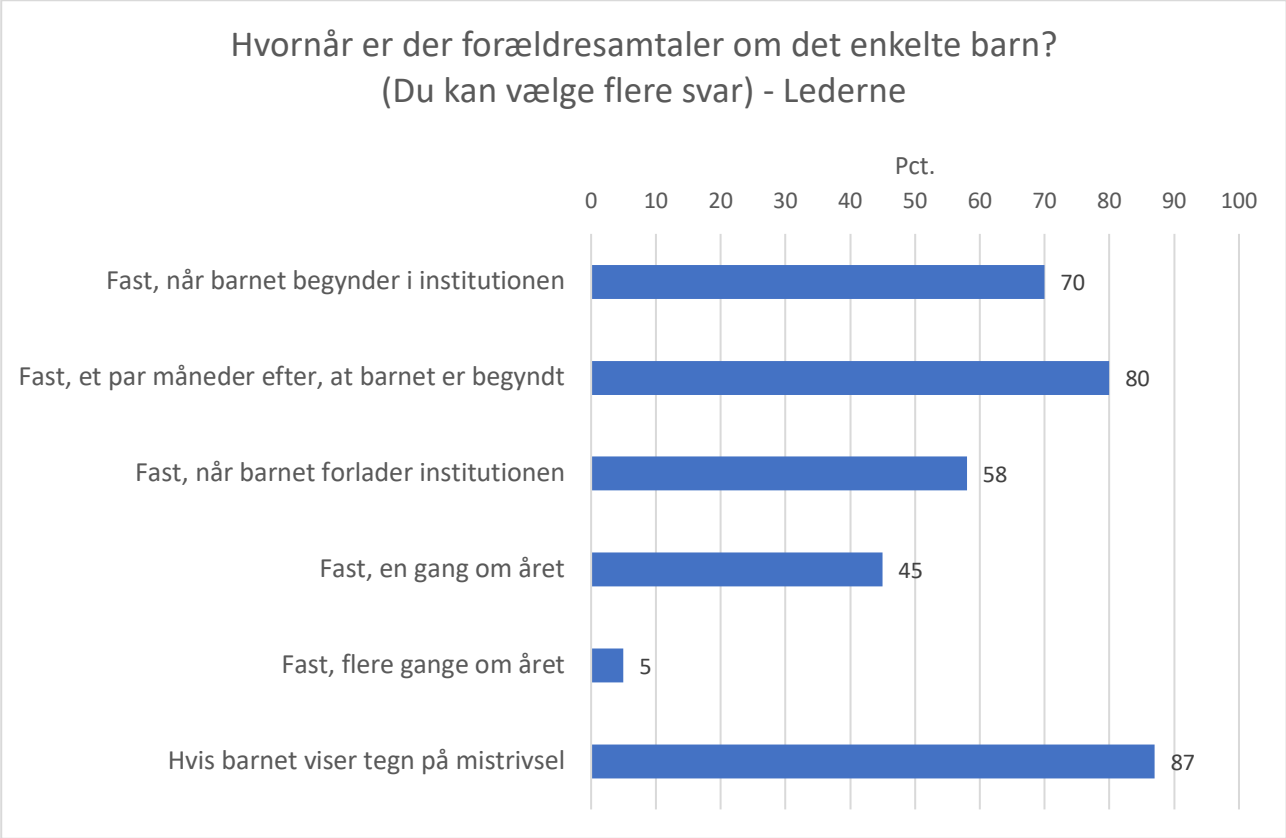
Et klart flertal har positive erfaringer med tilsynet, når det drejer sig om at se på hverdagen med friske øjne og give uformel sparring. Derimod vurderer færre, at tilsynet kan hjælpe dem og give gode råd i forhold om børn, hvor der er mistanke om mistrivsel.

6. Forældresamarbejde

6.1. Det formelle forældresamarbejde

Lederne er blevet spurgt, hvornår der er forældresamtaler om det enkelte barn. Svarene fremgår af figur 43.

Figur 43

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=537.

Det ses, at der i 70 pct. af institutioner er fast forældresamtale, når barnet starter, men at der i 30 pct. af institutioner ikke er det.

80 pct. har faste forældresamtaler et par måneder efter barnet er begyndt, hvor der gøres status.

45 pct. af institutionerne har desuden faste forældresamtaler mindst en om året.

58 pct. har faste forældresamtaler, når barnet forlader institutionen.

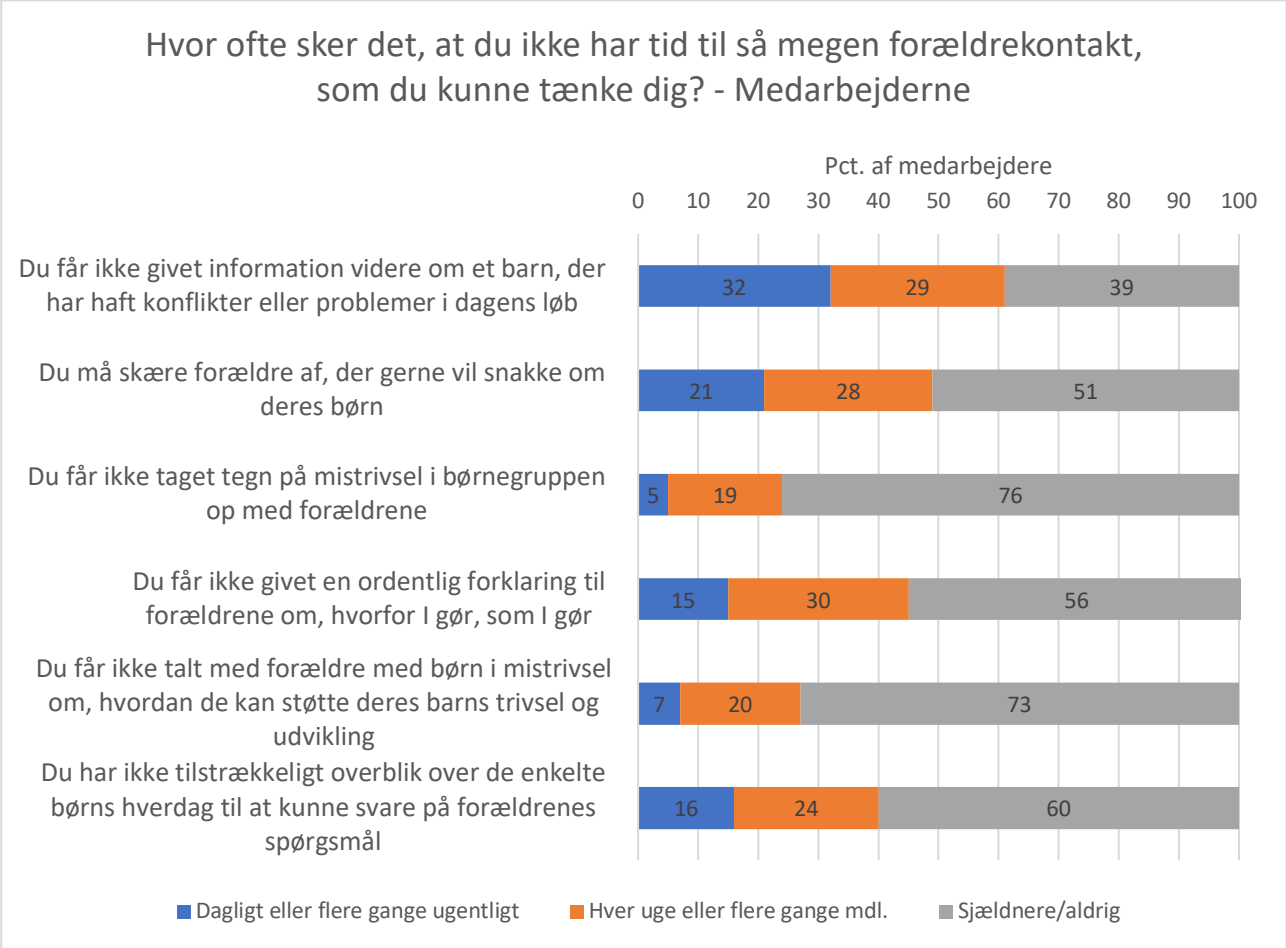
Kun 87 pct. af lederne angiver, at der er forældresamtaler, hvis barnet viser tegn på mistrivsel.

6.2. Det uformelle forældresamarbejde

Lige så vigtigt som de formaliserede forældresamtaler er den løbende snak med forældrene, især i forbindelse med hente/bringe-situationen. Her vil forældrene gerne have et indtryk af, hvordan barnet har haft det i dagens løb, i hvert fald, hvis der har været problemer.

For at vurdere dette uformelle forældresamarbejde i hente/bringe-situationen er medarbejderne blevet bedt om at forholde sig til en række udsagn om, hvor hyppigt de ikke har tid til så megen forældrekontakt, som de gerne ville. Figur 44 viser, hvad medarbejderne svarer.

Figur 44

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=698

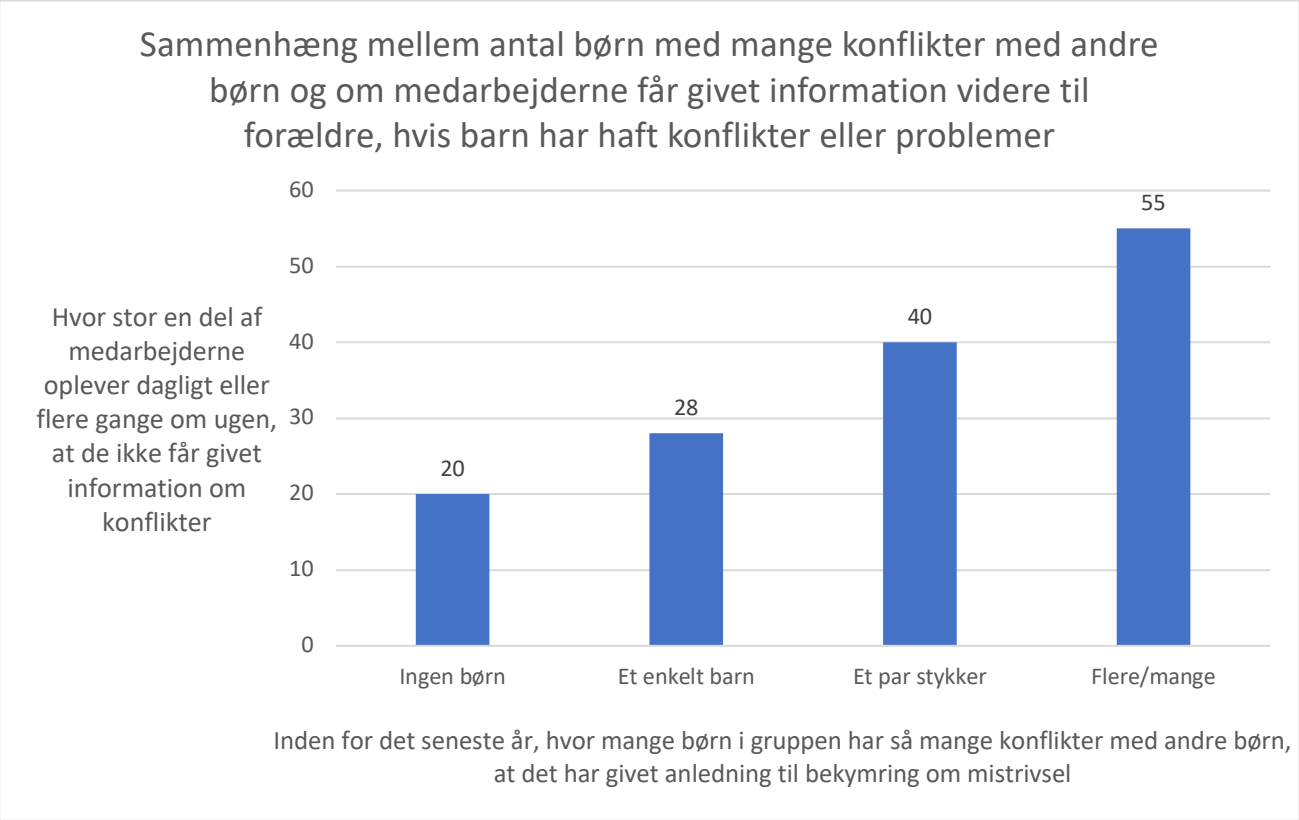
Det ses af figur 44, at der navnlig kan være problemer med at sikre, at forældrene får information om de problemer/konflikter, barnet har haft i dagens løb. 32 pct. oplever dette dagligt eller flere gange om ugen. 29. pct. oplever det ugentligt.

42 pct. af medarbejderne har mindst en af de seks oplevelser af svigtende forældrekontakt dagligt eller flere gange om ugen. I vuggestuegrupper er andelen 37 pct. I børnehavegrupperne er det 45 pct.

6.3. Sammenhæng mellem det uformelle forældresamarbejde og andelen af børn, der viser tegn, som giver personalet bekymring om mistrivsel

I figur 45 og 46 sammenholdes medarbejdernes oplevelse af ikke at have tilstrækkelig tid til at orientere forældrene om barnets problemer/konflikter i løbet af dagen med nogle af de svar, medarbejderne har givet i forhold til omfanget af børn, der viser tegn på mistrivsel i børnegruppen (figur 8).

Figur 45

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=660.

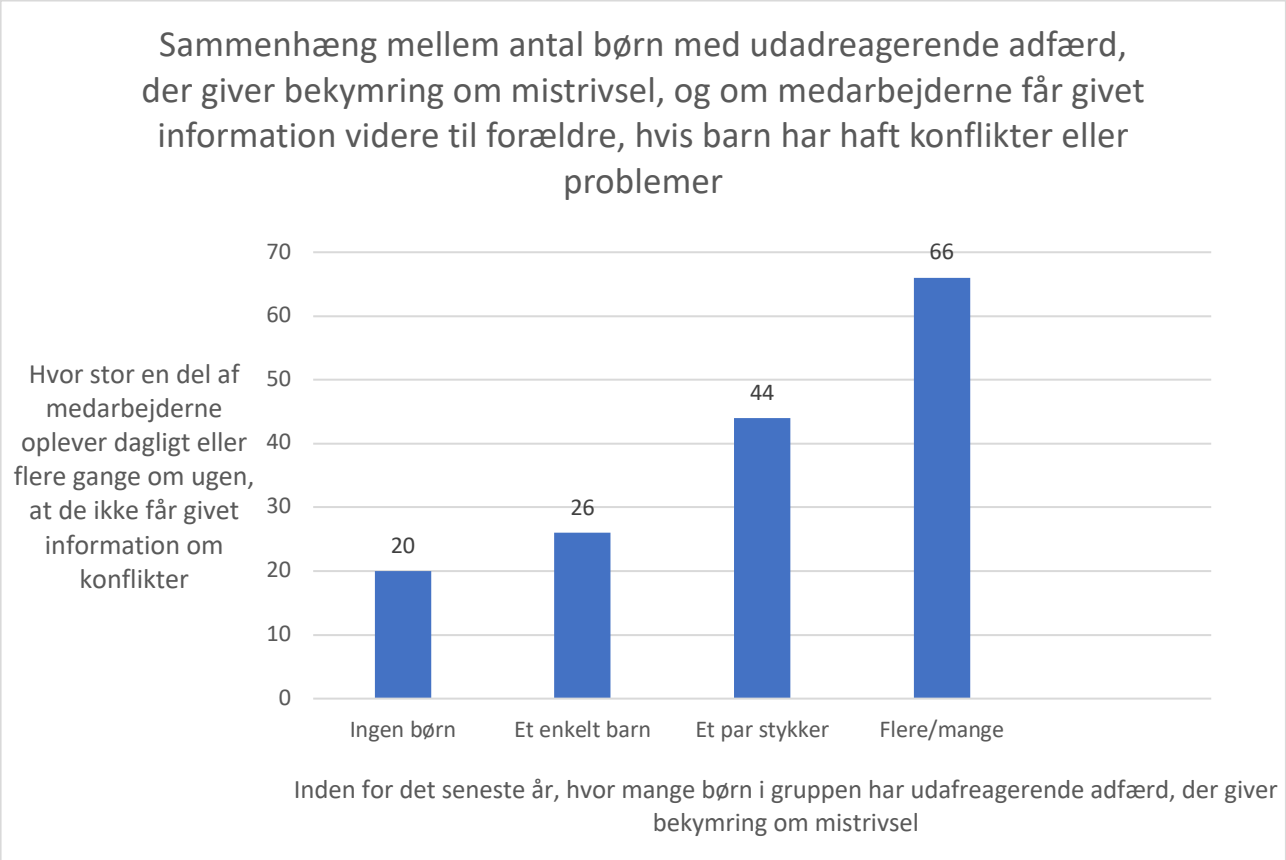
Figur 45 viser, at jo flere børn i børnegruppen, der har så mange konflikter med andre børn, at det vækker personalets bekymring om mistrivsel, jo oftere sker det, at medarbejderne ikke har tid til at give forældrene information om et barn, der har haft konflikter/problemer i løbet af dagen.

Figur 46 viser, at jo flere børn med en udadreagerende adfærd der vækker bekymring om mistrivsel, jo oftere har medarbejderne ikke tid til at give forældrene information om et barn, der har haft konflikter/problemer i løbet af dagen.

Sammenhængene i begge figurer er statistisk signifikante.[7]

[7] $Chi^2<0.0001$ for alle sammenhænge, som er vist i de to figurer.

Figur 46

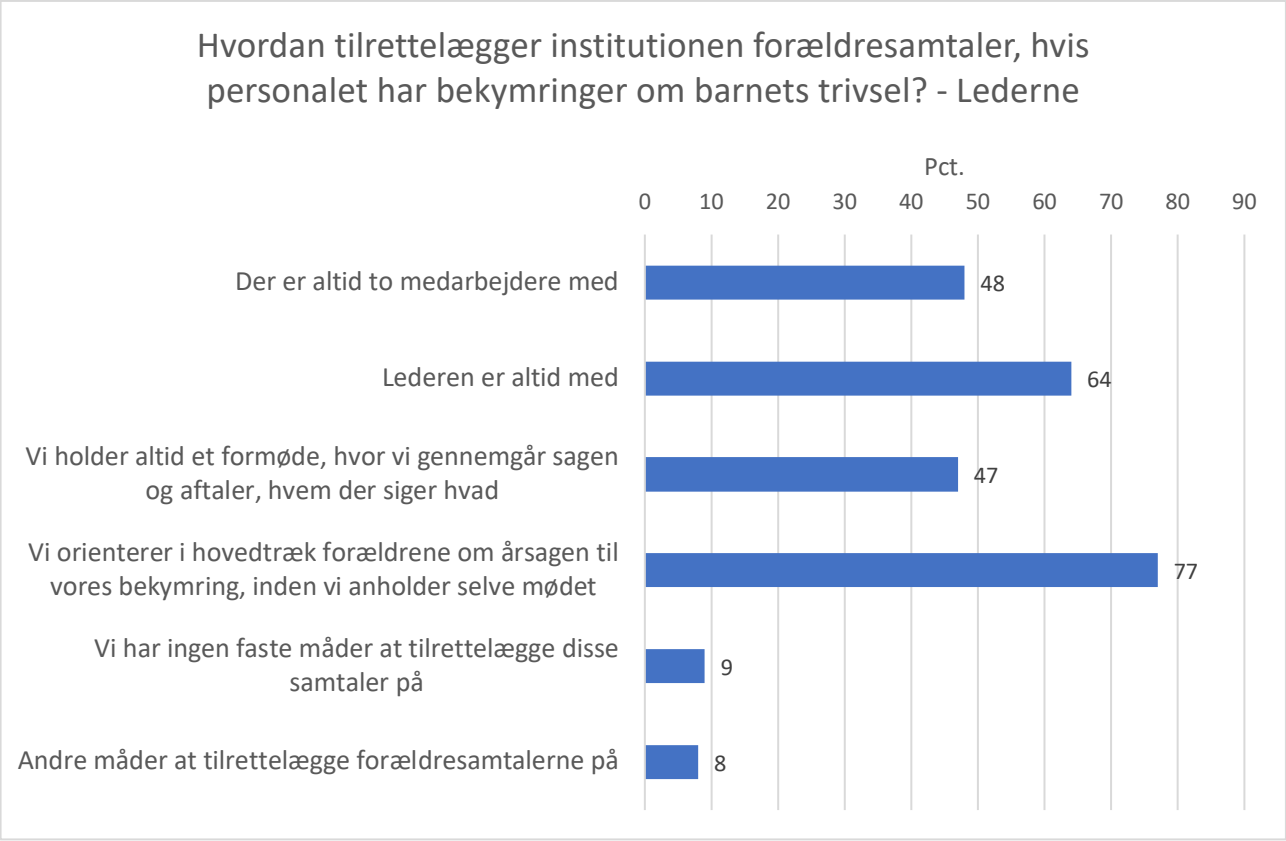

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=660

Lederne er blevet spurgt, hvordan institutionen håndterer forældresamtaler, hvis der er bekymring for barnets trivsel. Besvarelserne fremgår af figur 47.

6.4. Tilrettelæggelse af forældresamtaler ved bekymring om barnets trivsel

Figur 47

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=475. Der kan vælges flere svar.

Det ses, at man i 77 pct. af institutionerne orienterer forældrene om bekymringen inden selve mødet, i 64 pct. af institutionerne deltager lederen i forældresamtaler ved bekymring om mistrivsel og i 48 pct. af institutionerne er der altid to medarbejdere med til sådanne forældresamtaler.

Kommentarer om forældresamarbejde

En række ledere og medarbejdere har givet eksempler på betydningen af samarbejdet med forældrene i forhold til indsatsen for børn i mistrivsel.

- *"Små korte møder med forældre er en god vej til at skabe ændringer* (leder)"
- *"Samtale med forældre om barnets manglende energi. Støtte til at opsøge legepartner og deltage i leg (medarbejder)."*

Manglende forældresamarbejde

- *"Svært forældresamarbejde, hvor forældrene ikke ønskede ekstern hjælp til den problematik vi stod med i forhold til barnets trivsel og udvikling. Det endte med, at forældrene meldte barnet ud og startede et nyt sted (leder)."*

- *"Når personalets ønske om at lave en særlig indsats omkring barnet for at styrke robusthed, trivsel, sociale færdigheder, kan det strande på forældresamarbejdet, fordi vi har forskellige opfattelser af barnets behov. Hvis forældrene synes, vi er fejlfindere og ikke ser vores kontakt som, at vi blot vil det bedste for barnet (leder)"*

- *"Hvis forældresamarbejdet er svært, så tager det længere tid at hjælpe barnet videre. Når vi er nødsaget til at underrette, selvom det er første gang barnet har haft en udtalelse om mistrivsel. Kunne være godt hvis der kunne være et trin mere inden børnesamtaler med familiehuset. Det skaber al for stor mistillid mellem hjem og institution, og det kan næsten aldrig genoprettes (leder)."*

7. Daginstitutionens rammer

7.1. Institutionstyper i undersøgelsen

Tabel 1 viser, hvordan institutionerne i undersøgelsen fordeler sig på institutionstype.

Tabel 1. Daginstitutioner i undersøgelsen fordelt på institutionstype. Oktober 2022

Institutionstype	Pct. af indskrevne 0-6-årige	Pct. af institutioner
Vuggestuer	4	7
Børnehaver	11	17
0-6 års institutioner	72	66
Institutioner, der også har skolebørn	13	10
I alt	100	100

Kilde: Spørgeskema til lederne. n=700

Tabel 2 viser, hvordan institutionerne i undersøgelsen fordeler sig, i forhold til ejerforhold, hvis man alene ser på institutioner for børn under skolealderen.

Tabel 2. Daginstitutioner i undersøgelsen fordelt på ejerforhold. Oktober 2022

Ejerform	Pct. af indskrevne børn	Pct. af institutioner
Kommunal	74	68
Selvejende	16	16
Privat/pulje	10	16
I alt	100	100

Kilde: Spørgeskema til lederne. Kun i 0-6 års institutioner. n=633.

Til sammenligning har Danmarks Statistik følgende fordeling pr. 2021 af institutioner på enhedsniveau: 73 pct. er kommunale, 13 pct. er selvejende og 15 pct. er private.

Institutioner for 0-6 år har i gennemsnit 71 børn. De kommunale institutioner har i gennemsnit 77 børn, de selvejende 71 børn, mens de private institutioner i gennemsnit har 46 børn.

45 pct af institutioner (med 47 pct. af børnene) er med i en område/klyngeinstitution.

Spørger man områdelederne, er 5 ud af 60 områdeledere, der har besvaret dette spørgsmål, samtidig leder af en enkeltinstitution.

De 58 pct. af de 60 områdelederne oplyser i øvrigt, at dagtilbuddet kun omfatter daginstitutioner.

8 pct. oplyser, at de dagtilbud, de står i spidsen for, også omfatter SFO/fritidshjem.

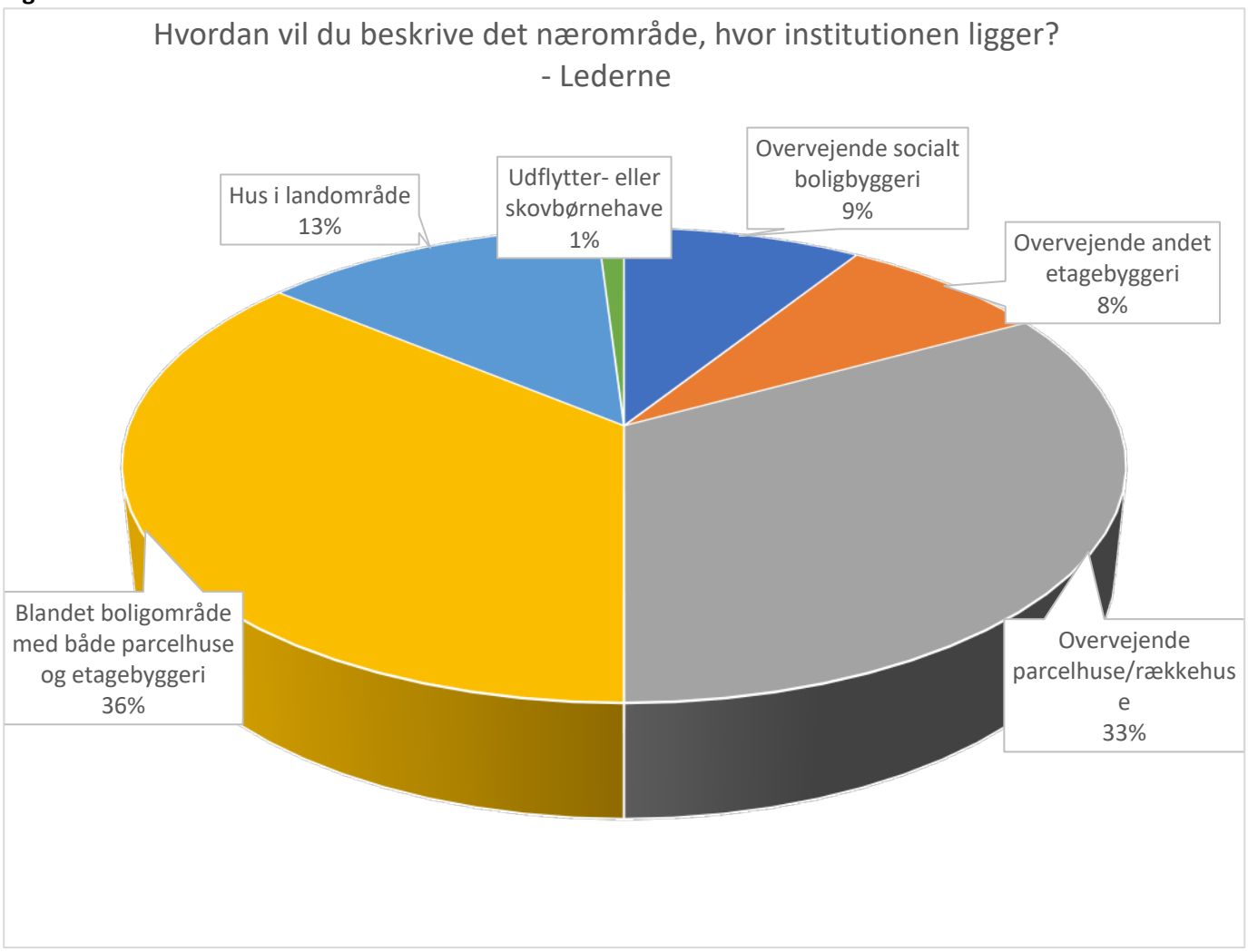
32 pct. omfatter dagpleje.

17 pct. omfatter andre tilbud.

7.2. Socioøkonomisk fordeling blandt i institutionerne i undersøgelsen

Figur 48 viser, hvilket nærområde, institutionen ligger i.

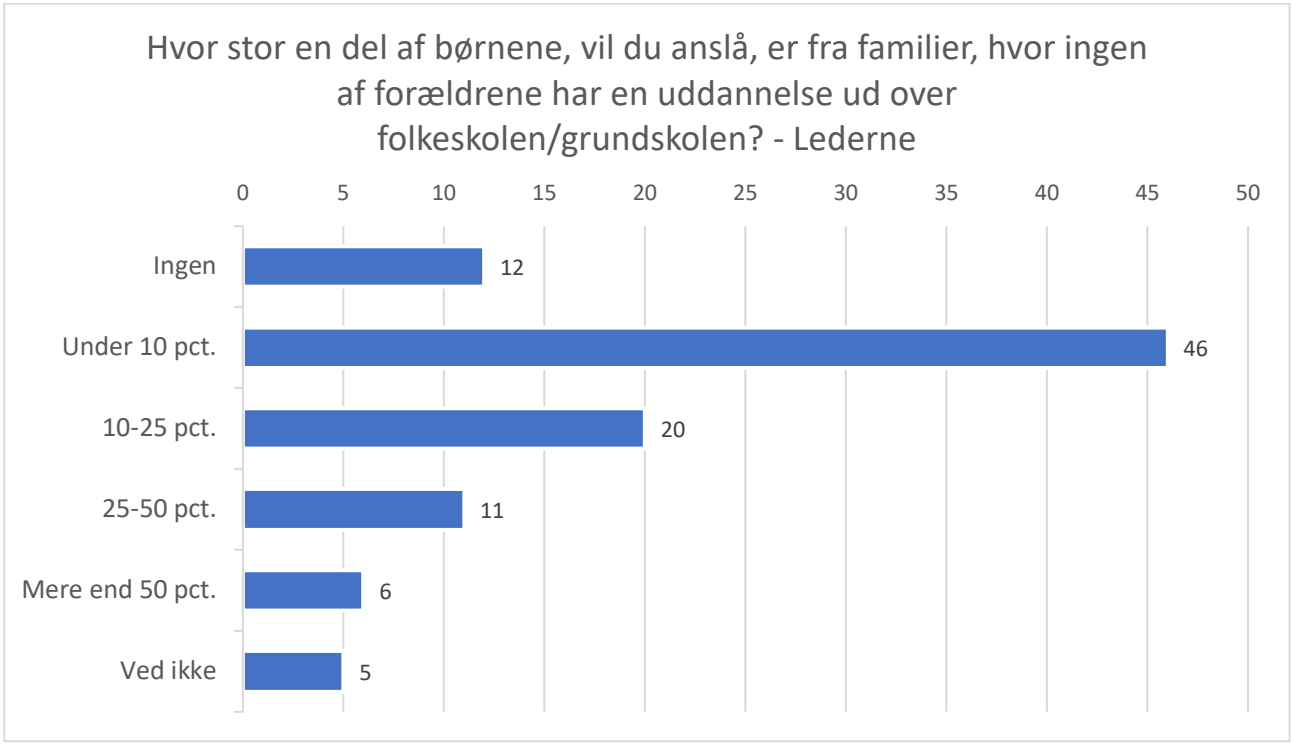
Figur 48

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=708. Der er vægtet med børnetal.

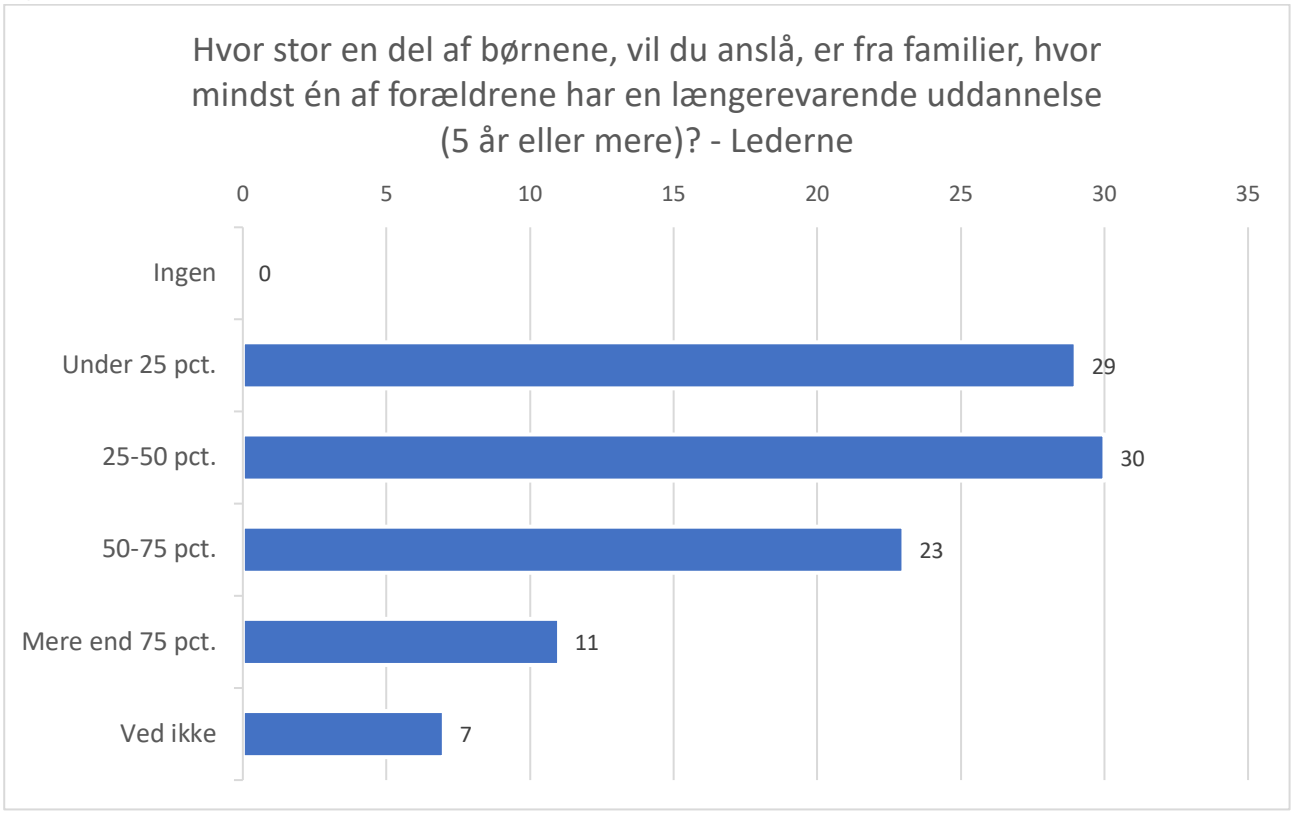
Lederne er blevet spurgt, hvordan familiesammensætningen er i deres institution. Svarfordelingen fremgår af figur 49-53.

Figur 49

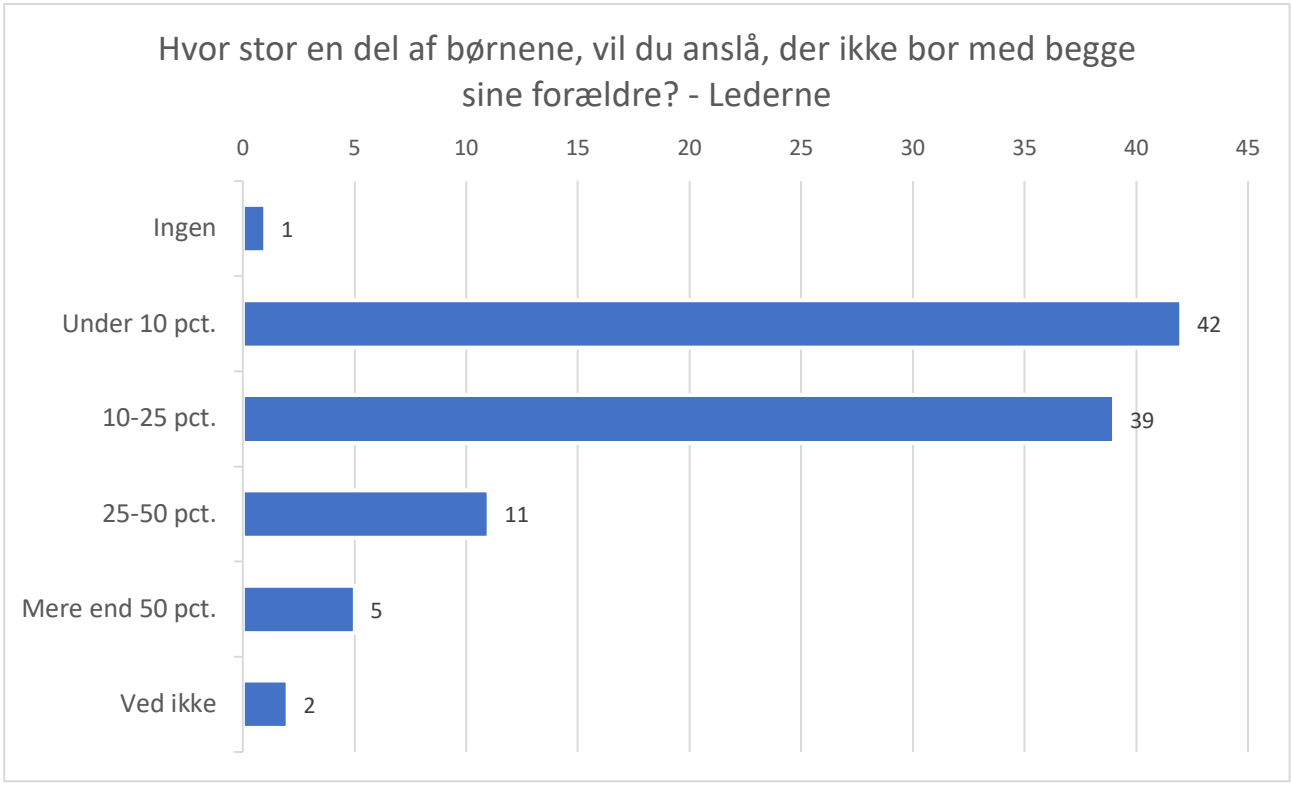
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=694.

Figur 50

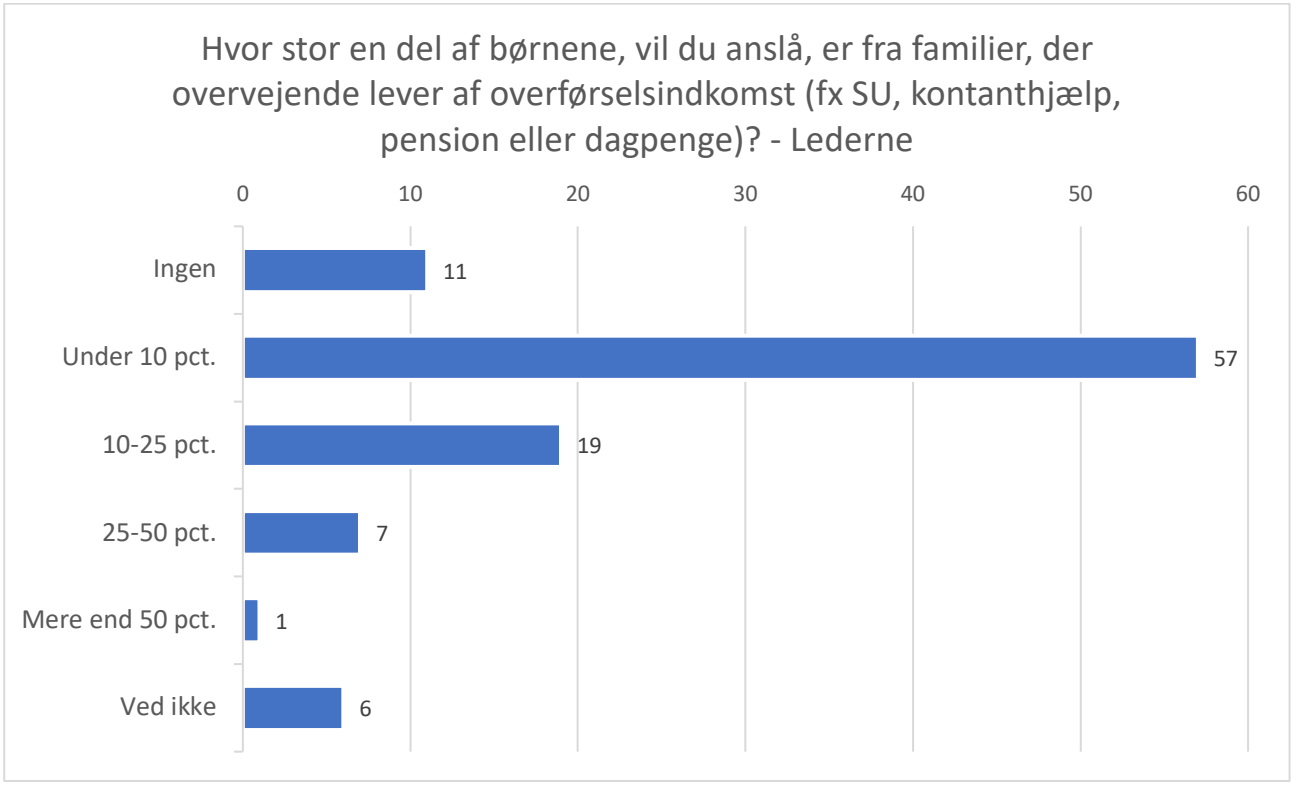
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=689.

Figur 51

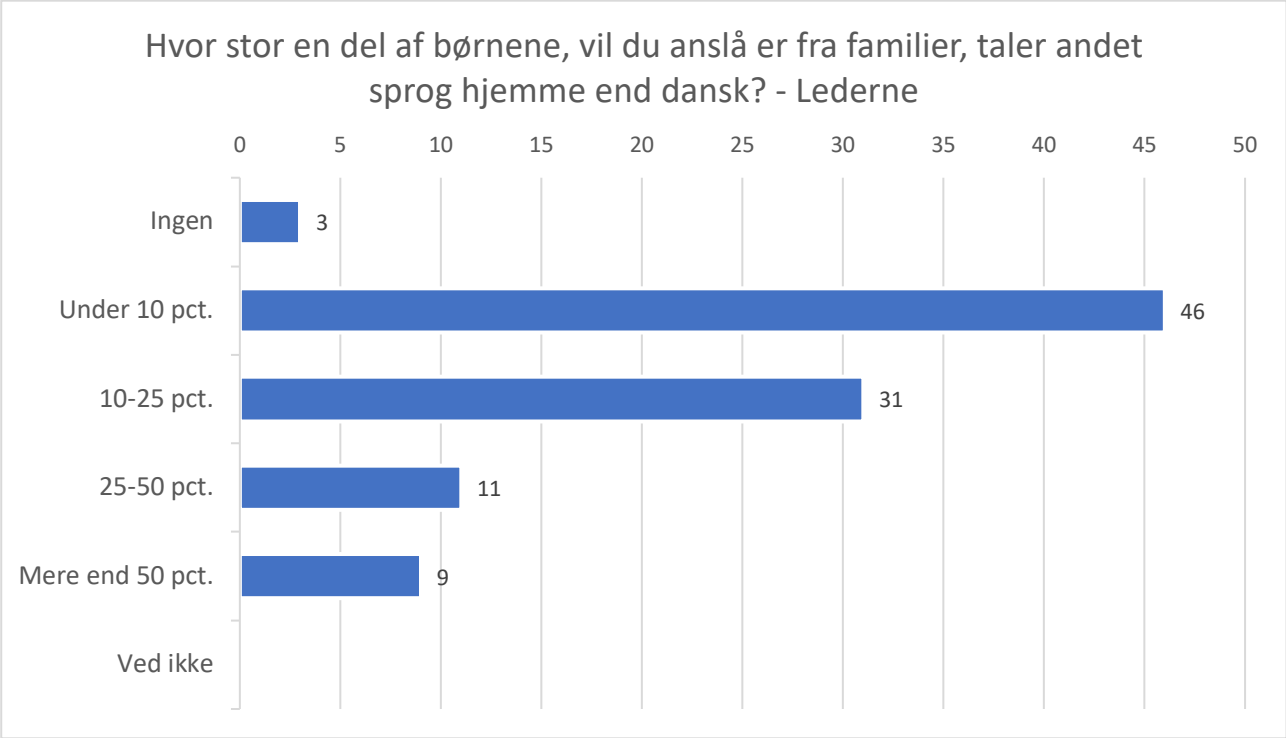
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=689.

Figur 52

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=689.

Figur 53

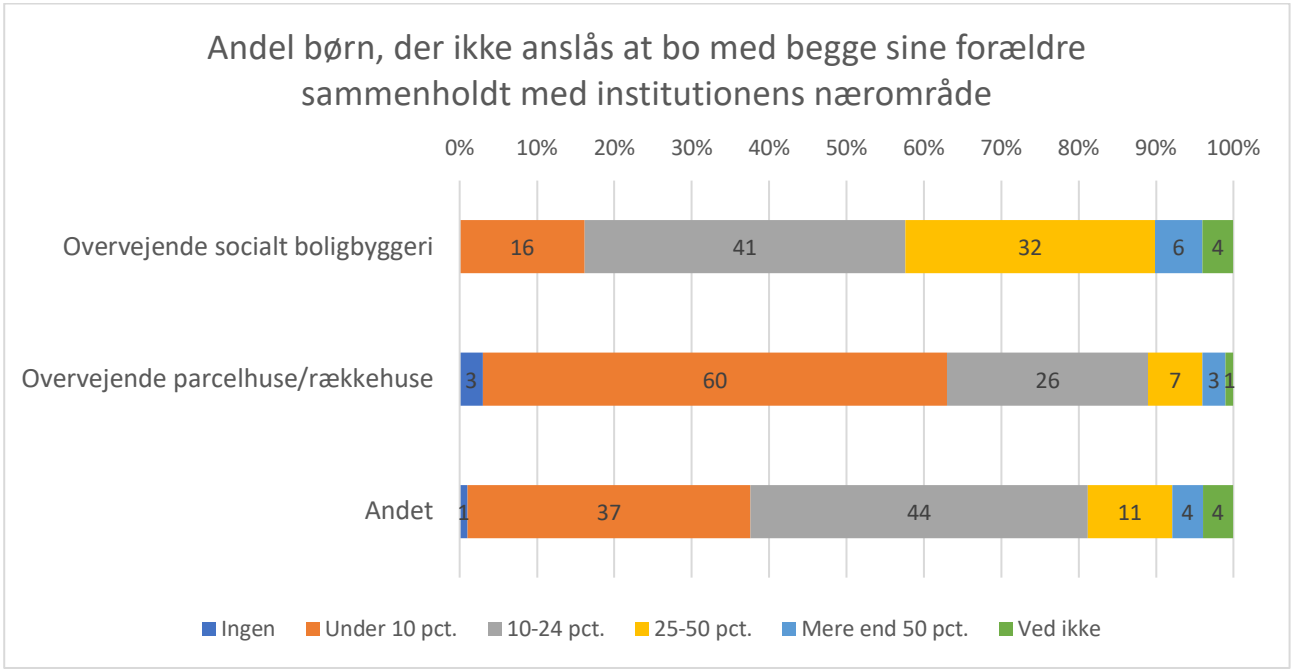

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=684.

Figur 53 viser, at 20 pct. af daginstitutionerne har mindst 25 pct. børn fra hjem, der anslås at tale andet sprog hjemme end dansk. For 9 pct. af institutionerne er mere end halvdelen af børnene fra hjem, hvor der tales et andet sprog hjemme end dansk.

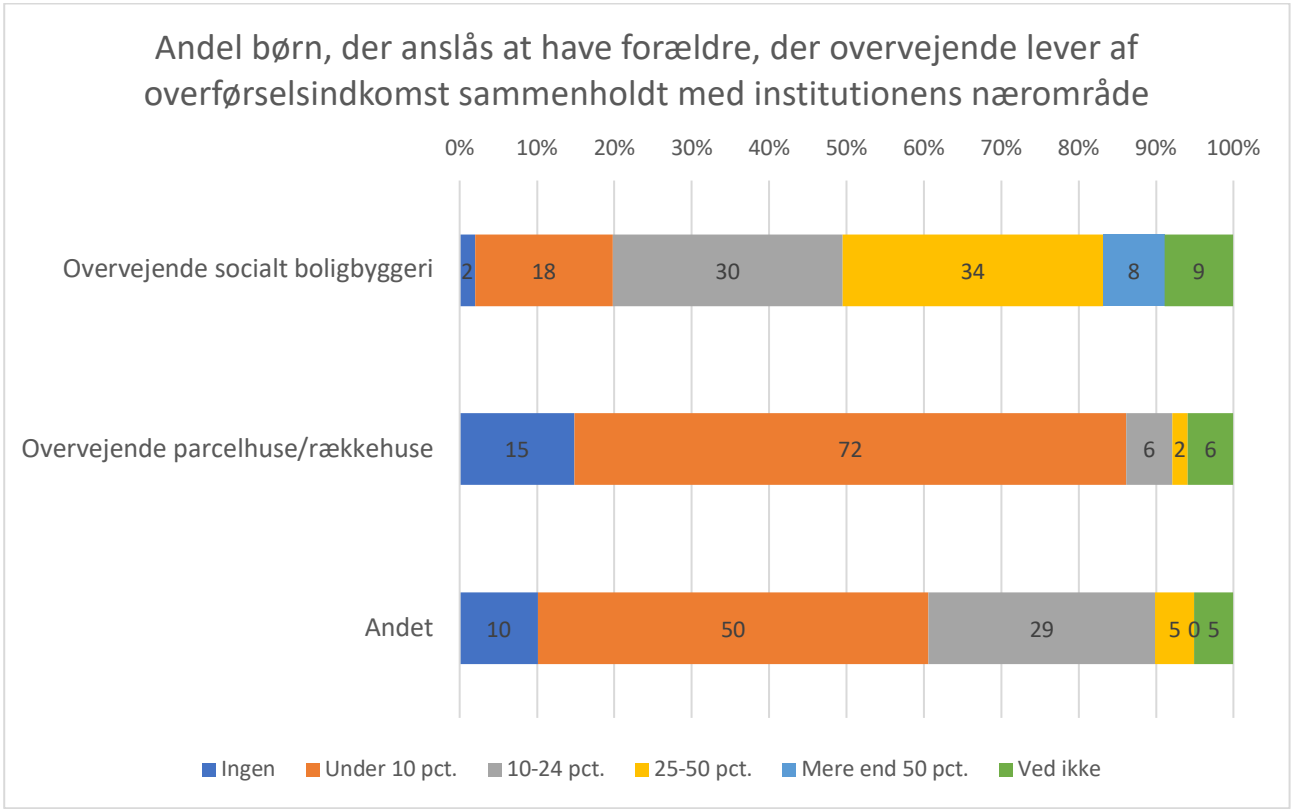
I kapitel 3 blev det vist, at der var en klar sammenhæng mellem forældrebaggrund og boligforhold på den ene side og tegn mistrivsel på den anden side. Som det fremgår af de næste figurer 54-56, er disse baggrundsforhold indbyrdes forbundne.

Figur 54

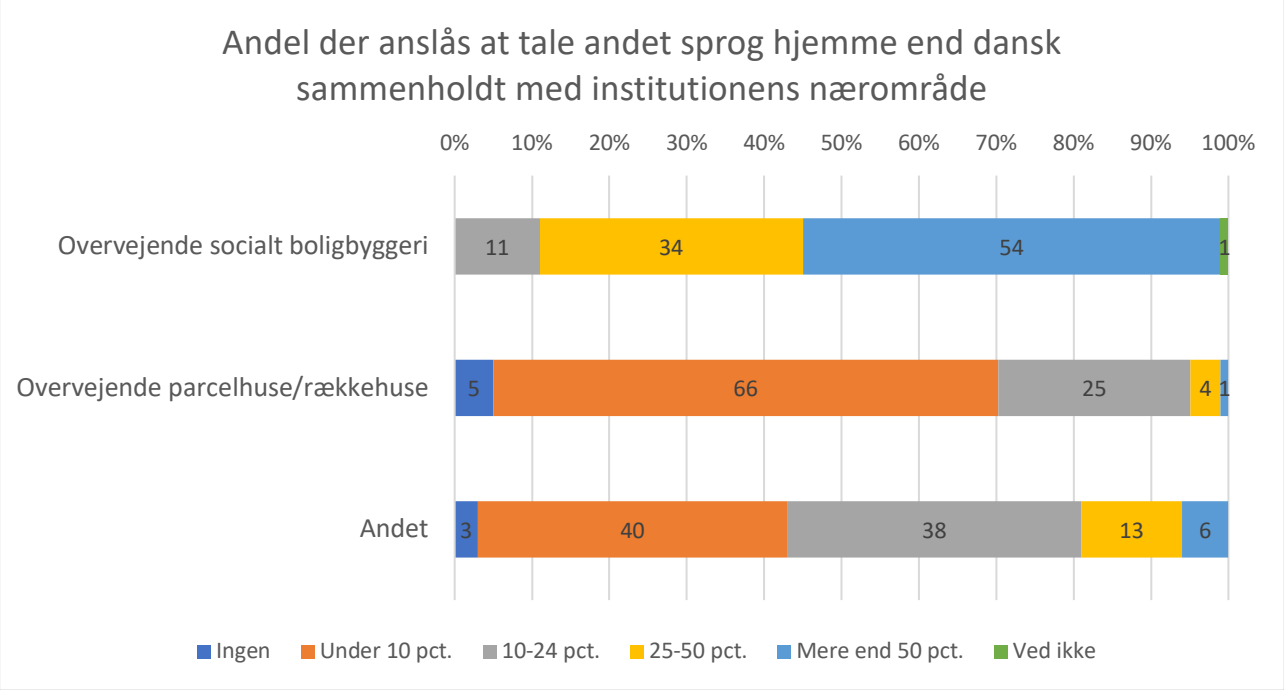
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=689.

Figur 55

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=684.

Figur 56

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=687.

Det ses, at institutionerne har flere forældre, der anslås primært at leve af overførselsindkomst, flere børn, der kun bor med en af sine forældre og flere børn med anden etnisk herkomst end dansk, hvis de ligger i et område med socialt boligbyggeri, end hvis de ligger andre steder. Selvom der er flere børn med tegn på mistrivsel i institutioner i socialt boligbyggeri, har det ikke nødvendigvis noget at gøre med forældrenes uddannelsesbaggrund, boligforhold eller den etniske sammensætning i området. Andre faktorer kan spille ind.

Bureau 2000 og FOA har i en tidligere undersøgelse påvist, at en fjerdedel af daginstitutioner har halvdelen af børnene med anden etnisk baggrund eller social udsat baggrund. Det peger i retning af, at mange udfordringer er samlet i en mindre del af institutionerne.[8]

[8] "Leger lige børn bedst? – ulighed og adskillelse i daginstitutioner og skoler". FOA, Bureau 2000. 2015.

8. Bemanding i daginstitutionen

8.1. Gennemsnitsbemandingen i institutionerne i undersøgelsen

Tabel 3 viser, hvordan gennemsnitsbemandingen er i institutioner for børn under skolealderen, september 2022.

Tabel 3. Daginstitutionernes gennemsnitsbemanding opgjort i ugentlige personaletimer – fordelt på personalegrupper. Ikke institutioner med skolebørn eller institutioner med handicapgrupper

Medarbejdertype	**Timer pr. daginstitution**	**Pct. af timetal**
Daginstitutionsledelse[9]	37	7,5
Pædagoger	258,2	52,1
Pædagogiske assistenter	37,5	7,6
Pædagogmedhjælpere	131,5	26,5
Støttepædagoger til enkeltbørn	6,0	1,2
Støttepædagoger til hele gruppen	4,9	1
Pædagogstuderende	15,2	3,1
Pædagogiske assistent-elever	5,1	1
I alt	495,4	100

Kilde: Spørgeskema til lederne. Pædagogstuderende og pædagogiske assistent-elever indgår i denne tabel med 30 timer om ugen. N=414. Ved beregningen er der vægtet op i forhold til svarprocenterne i de enkelte kommuner.

Ser man bort fra personale under uddannelse, udgør pædagoger 64,4 pct. af personalet i institutionerne i undersøgelsen, og de pædagogiske assistenter udgør 7,9 pct. Det skal bemærkes, at denne opgørelse alene omfatter fastansat personale. Opgør man personalet inklusive vikarer, er andelen med pædagogisk uddannelse lavere, da vikarerne som hovedregel ikke har en pædagogisk uddannelse.

Bureau 2000 har beregnet en "belastningsgrad" for den enkelte institution, målt som antal børneenheder pr. voksen. I beregningen tæller børn under 3 år som to børneenheder, og personalet er opgjort uden, at man medregner studerende og elever.

Beregnet således er der 6,68 børneenheder pr. voksen. For at leve op til kravet om minimumsnormering skal børneenheder pr. voksen være på 6,0 (1 voksen til 3 børn i vuggestuen og 1 voksen til 6 børn i børnehaven).[10]

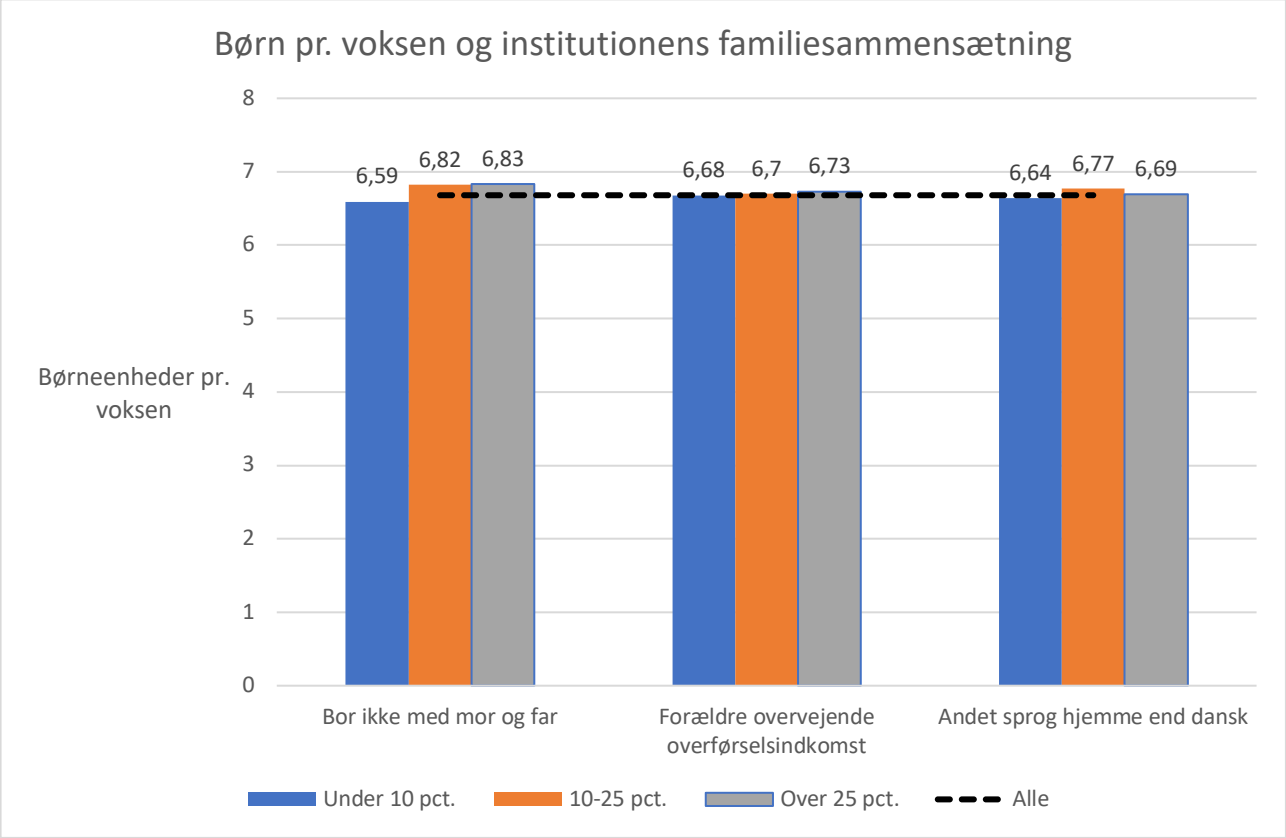
[9] Der er lidt usikkerhed omkring ledernes angivelse af timetal, idet nogle øjensynlig har fratrukket den tid, de arbejder i børnegrupperne. Da der er få deltidsansatte ledere, er tallet sat til 37.

[10] Tallet kan ikke umiddelbart sammenlignes med Danmarks Statistiks opgørelse, som også medregner områdeledere, timelønnede vikarer og en andel af de studerende/elevernes timetal. Ved beregningen er der vægtet i forhold til svarprocenten i kommunen.

8.2. Sammenhæng mellem bemanding og socioøkonomi

Bureau 2000 har herefter undersøgt, om der er en sammenhæng mellem baggrundsforhold og belastningsgrad. Resultatet fremgår af figur 57.

Figur 57

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=413. Gennemsnittet for alle er 6,68.

I figuren markerer den stiplede sorte linje det gennemsnitlige antal børn pr. voksen i alle institutioner (6,68).

Figuren peger ikke i retning af, at der generelt er væsentligt færre børn pr. voksen i institutioner med mange socialt udsatte familier.

8.3. Daginstitutioner med særlige opgaver

42 pct. af institutionerne har fået tillagt særlige opgaver:

- 6 pct. har handicapgrupper eller lignende
- 12 pct. har opgaver i forhold til flygtninge/asylsøgere
- 26 pct. har opgaver i forhold til udsatte familier
- 6 pct. fungerer som gæstepleje i forhold til dagplejen
- 2 pct. har tilsyn med dagplejen
- 1 pct. har aftenåbent
- 13 pct. har andre særlige opgaver. Der er især tale om modtagelse af børn med særlige behov.

Blandt områdelederne oplyser 40 ud af 50 områdeledere, der har svaret på dette spørgsmål, at de har fået tillagt særlige opgaver. Godt en fjerdedel har således handicapgrupper eller lignende i et af børnehusene, og godt halvdelen har særlige opgaver i forhold til udsatte familier.

Når det gælder ekstratimer på grund af særlige opgaver, har:

- 8 pct. fået ekstratimer på grund af sociale normeringer m.v.
- 1 pct. fået ekstratimer i forbindelse med opgaver i forhold til dagplejen
- 2 pct. har fået ekstratimer i forbindelse med handicapgrupper m.v.
- 4 pct. har fået ekstratimer til sprogarbejde
- 1 pct. har fået ekstratimer til arbejde med flygtningebørn
- 1 pct. har fået ekstratimer på grund af bygningsmæssige forhold.
- 7 pct. har fået ekstratimer for andre særlige forhold.

I alt har 18 pct. af institutionerne fået ekstratimer på grund af diverse opgaver.[11]

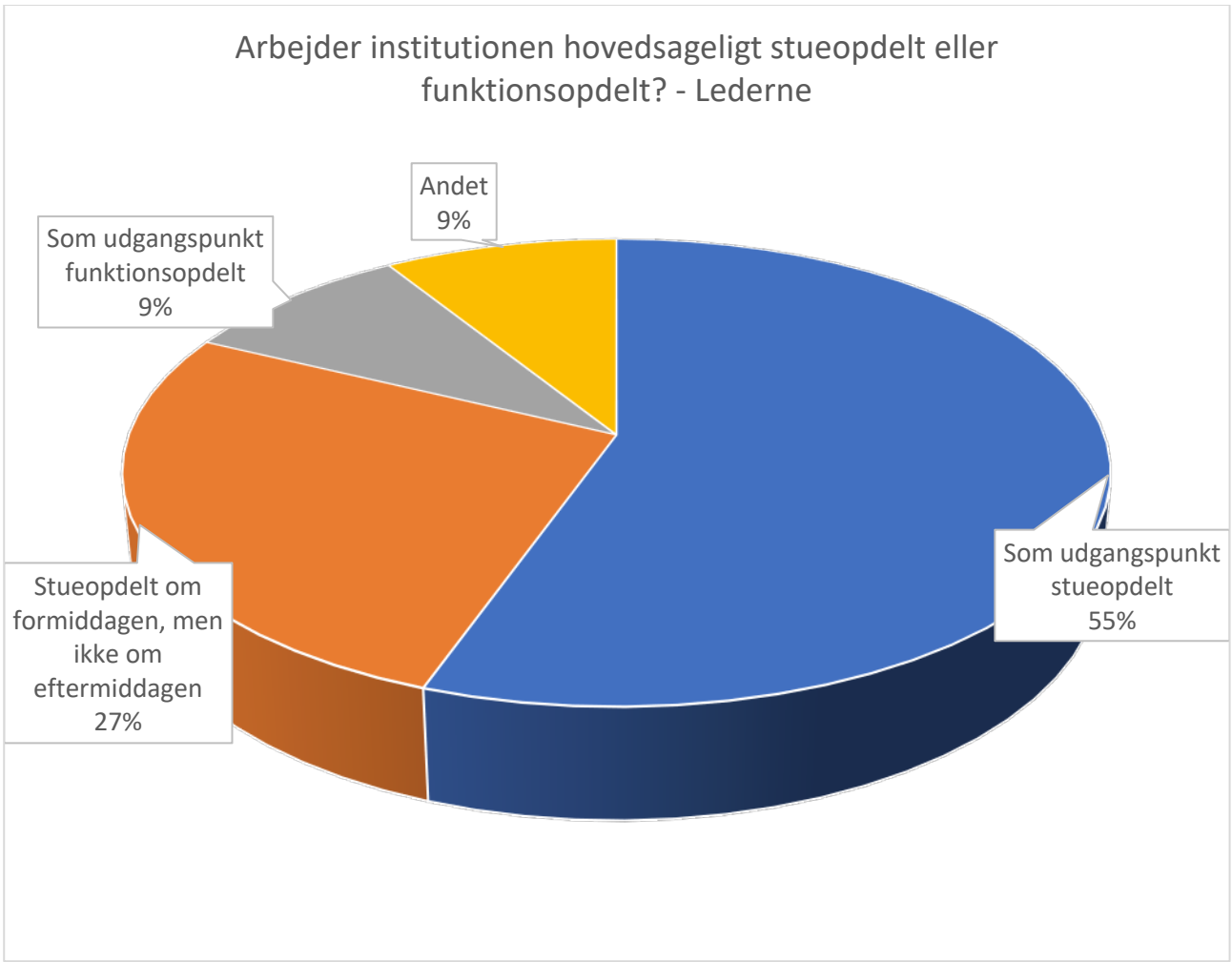
[11] En institution kan godt have fået ekstratimer på grund af flere forhold.

9. Dagens gang i daginstitutionerne

9.1. Den interne struktur

Figur 58 viser, om institutionen arbejder stue- eller funktionsopdelt.

Figur 58

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=626.

Det ses af figuren, at institutionerne helt overvejende arbejder stueopdelt – i hvert fald om formiddagen. Om eftermiddagen er der imidlertid mange institutioner, hvor man ikke længere arbejder med en stueopdeling – typisk fordi børnene er på legepladsen.

9.2. Pædagogiske aktiviteter

Medarbejderne er blevet spurgt om hyppigheden af en række pædagogiske aktiviteter. Svarene fremgår af tabel 4.

Tabel 4. Hyppigheden af forskellige aktiviteter oktober 2022

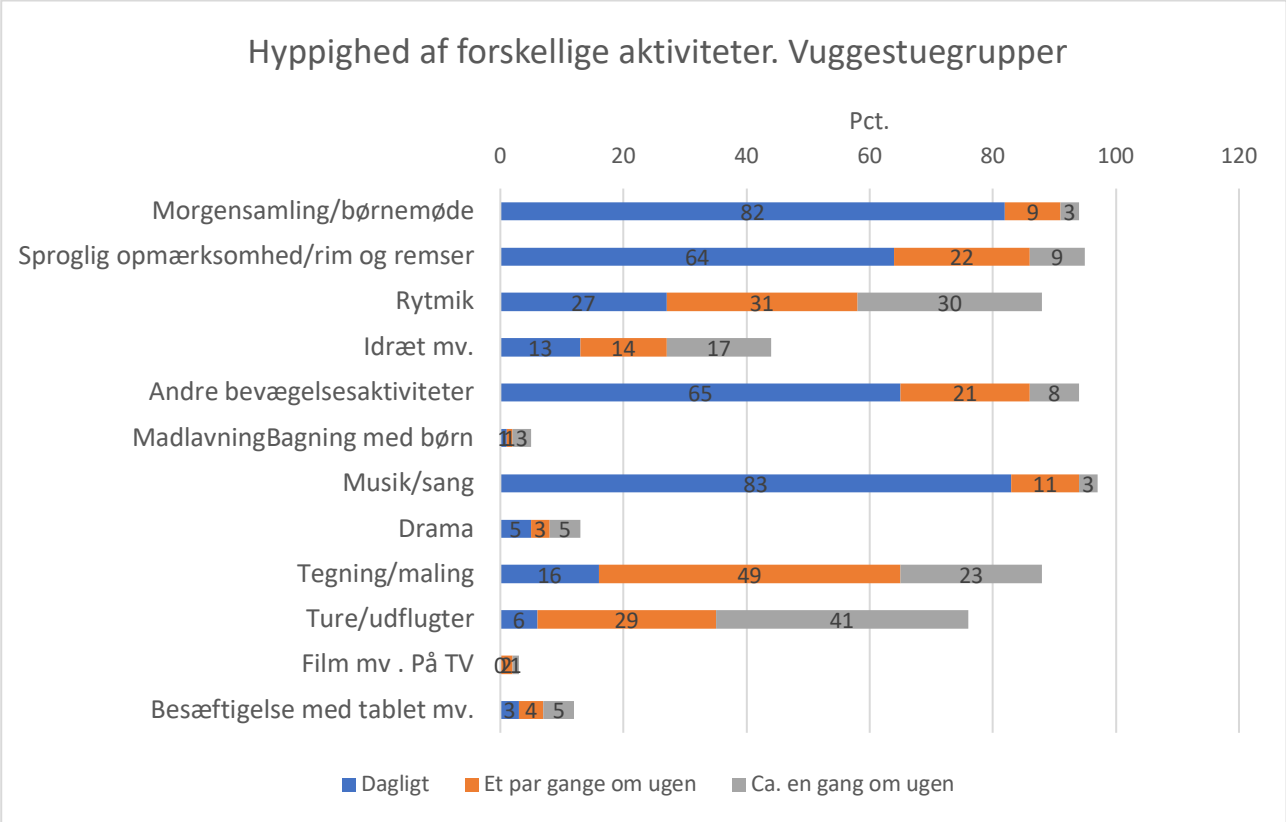
	Hyppighed							
	Dagligt	Et par gange om ugen	Ca. en gang om ugen	Et par gange mdl.	Ca. en gang mdl.	Sjældnere	Aldrig	I alt
	Pct. af svar							
Morgensamling/børnemøde	79	12	2	1	1	2	3	100
Sproglig opmærksomhed/rim og remser	55	28	10	5	0	2	0	100
Rytmik	19	29	30	10	5	7	2	100
Idræt mv.	15	18	21	9	6	16	15	100
Andre bevægelsesaktiviteter	61	23	9	4	1	2	0	100
Madlavning/Bagning med børn	2	2	5	10	13	45	21	100
Musik/sang	64	19	10	3	1	1	0	100
Drama	4	5	6	8	8	42	28	100
Tegning/maling	54	28	12	4	1	0	0	100
Ture/udflugter	5	26	44	13	5	5	1	100
Film mv. På TV	1	2	2	6	7	33	51	100
Beskæftigelse med tablet mv.	4	6	4	9	5	33	39	100

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=796

Det ses, at morgensamling/børnemøde langt de fleste steder finder sted dagligt. Også sprogarbejde, bevægelsesaktiviteter og tegning/maling finder de som regel sted flere gange om ugen.

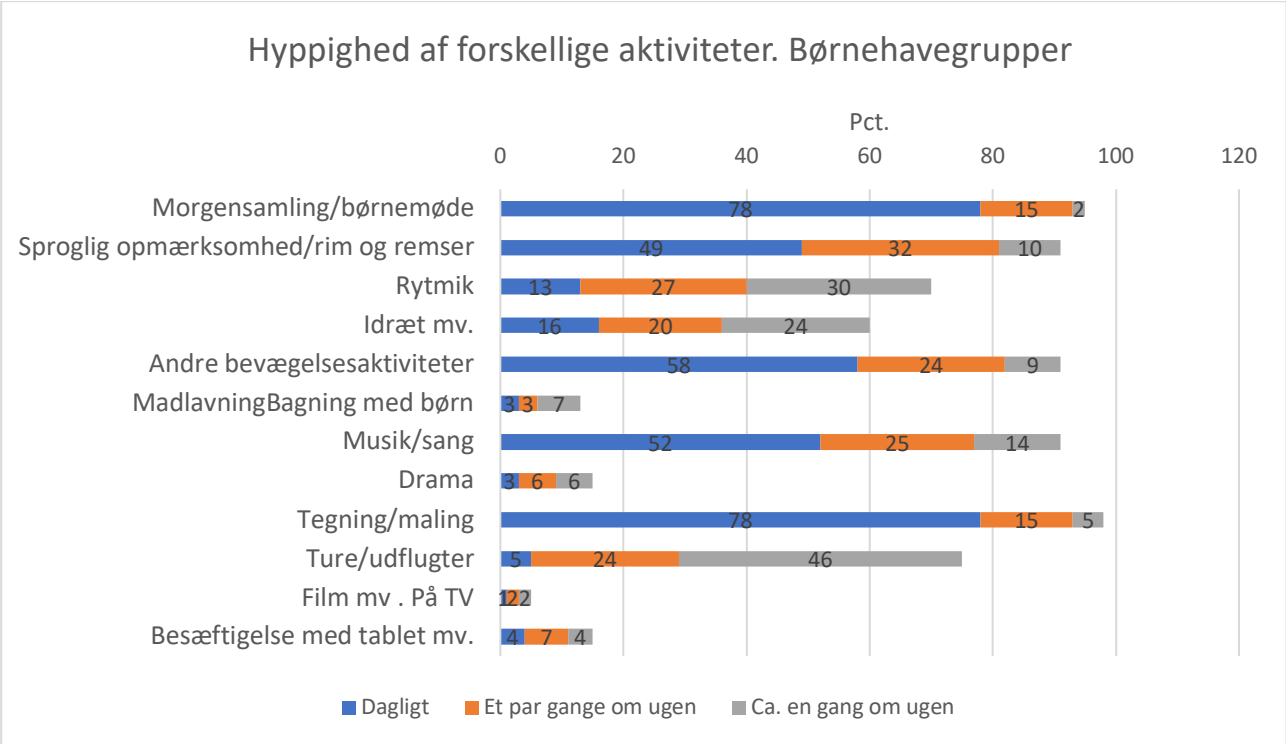
Figur 59 og 60 viser, hvor mange steder, man har disse aktiviteter mindst en gang om ugen, hvis vi ser på vuggestue- og børnehavegrupper hver for sig.

Figur 59

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=297

Figur 60

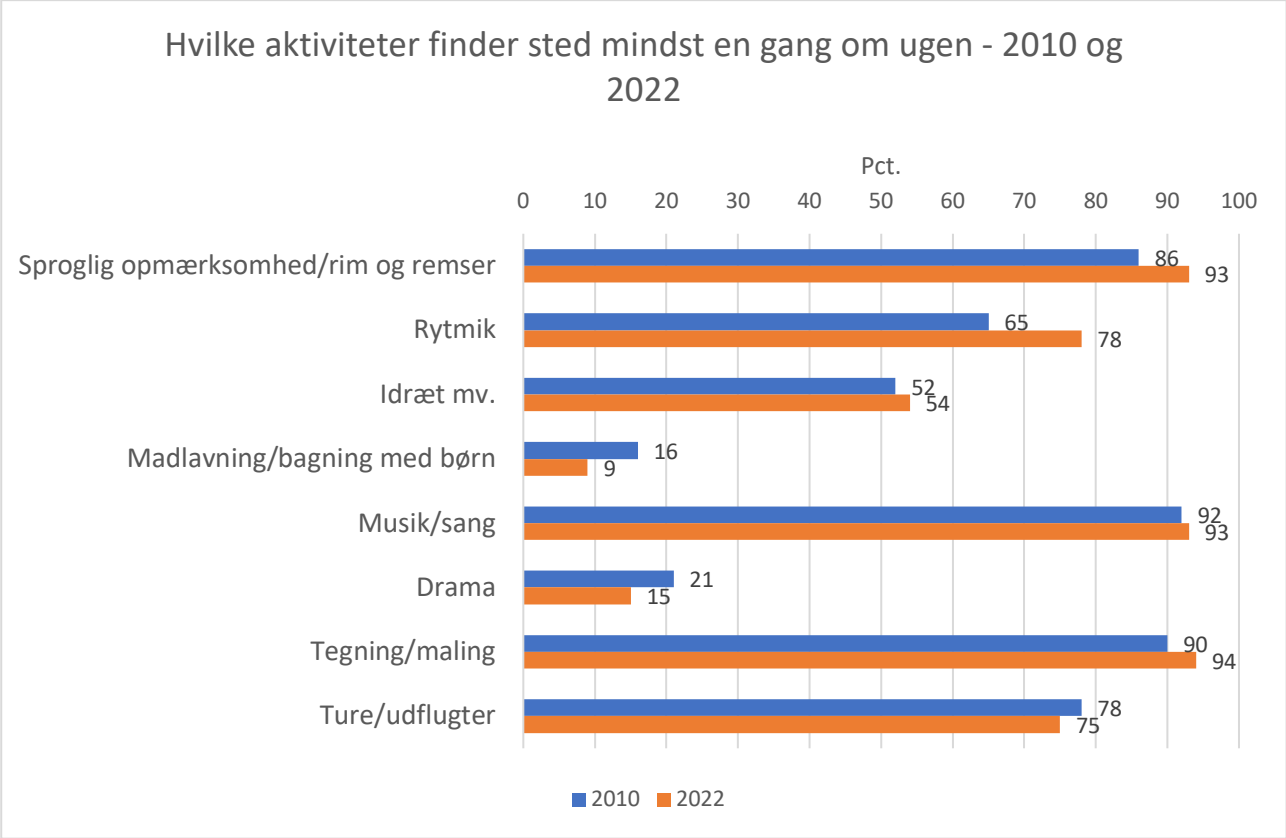

Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=444

Det ses, at mange aktiviteter følger samme mønster i vuggestue- og børnehavegrupper. Der er dog væsentlig mere tegning/maling i børnehavegrupperne og der arbejdes mere med sproglig opmærksomhed/rim og remser i vuggestuen.

I figur 61 sammenholdes hyppigheden af en række aktiviteter i 2010, da undersøgelsen "Daginstitutionernes Hverdag" gennemførtes første gang, med hyppigheden i 2022.

Figur 61

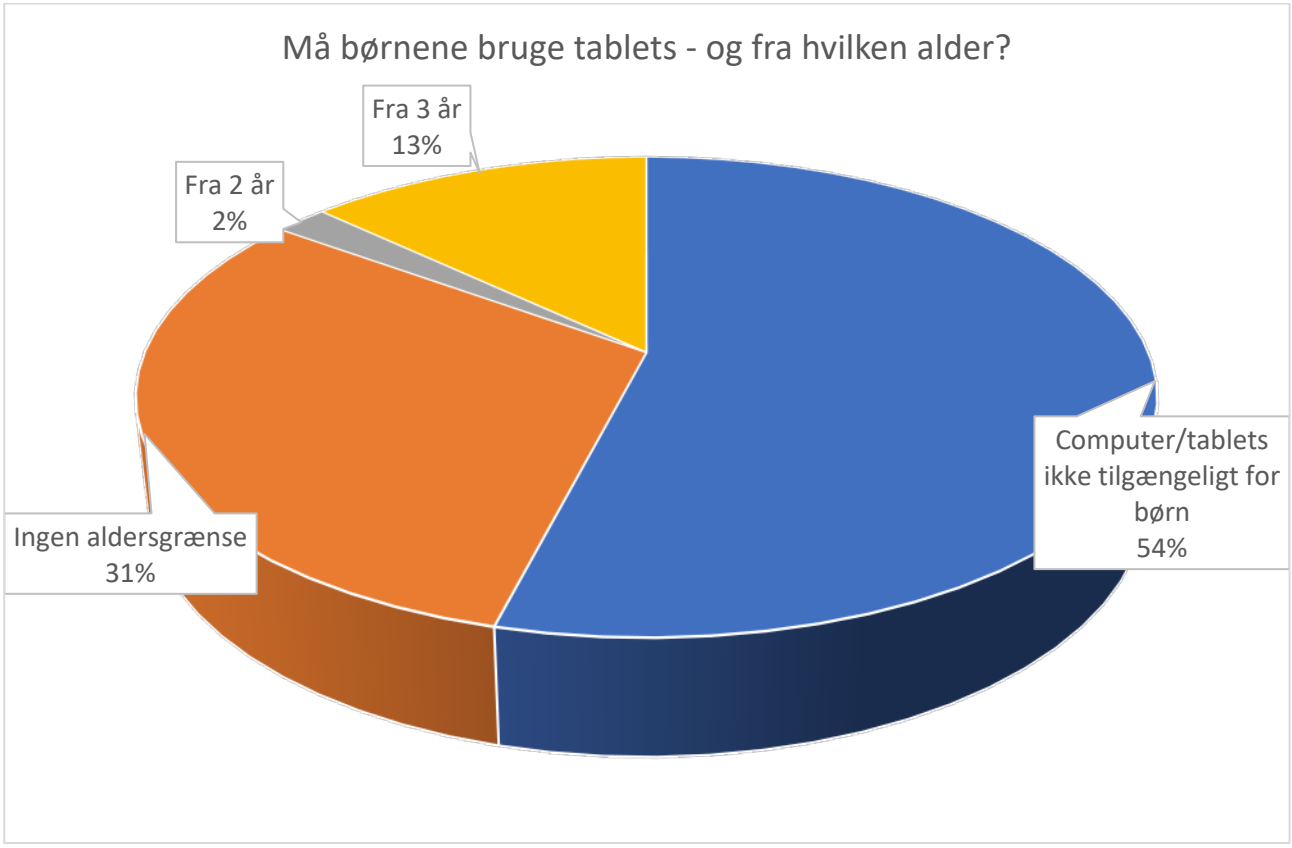

Kilde: Medarbejderskemaer 2010 og 2022.

Det ses, at mange af hverdagens aktiviteter finder sted med omtrent samme hyppighed i 2022 som i 2010. Dog er der måske lidt mere rytmik i 2022. Til gengæld finder aktiviteter som drama og madlavning med børnene (som kræver opdeling i mindre grupper) sted mindre hyppigt.

Når det gælder brug af computer/tablet, er holdningen meget forskellig fra institution til institution. Dette fremgår af figur 62.

Figur 62

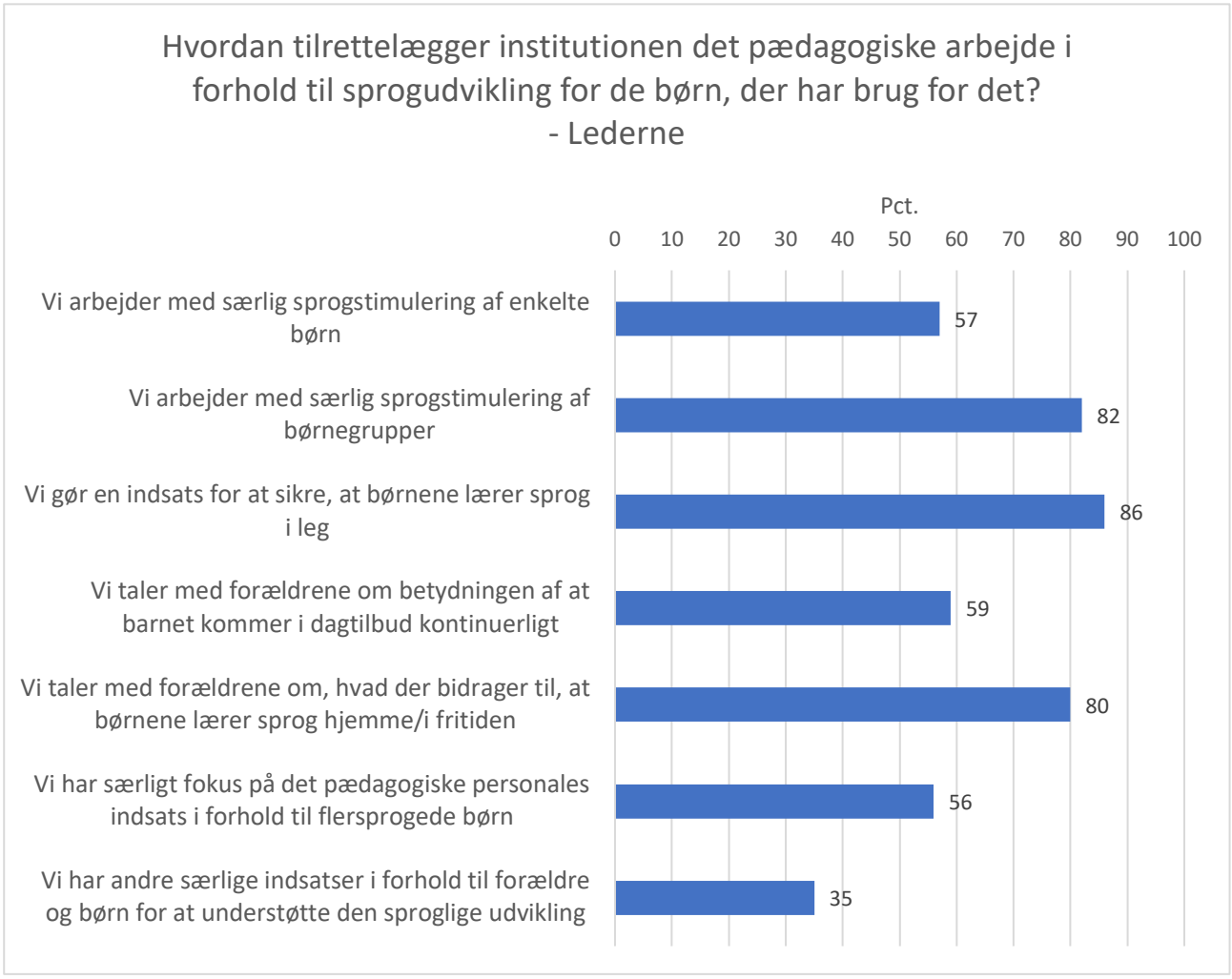
Kilde: Spørgeskema til medarbejderne. N=739

Det ses, at godt halvdelen af institutionerne slet ikke lader børnene bruge computer/tablet. Omvendt er der næsten en tredjedel, hvor man ikke har nogen aldersgrænse. Mange svarpersoner understreger dog, at selv om der ikke er nogen aldersgrænse, skal brug af tablet foregå voksenstyret.

9.3. Sprogindsats

Figur 63 viser, hvordan institutionen tilrettelægger det pædagogiske arbejde i forhold til sprogudvikling for de børn, der har brug for det.

Figur 63

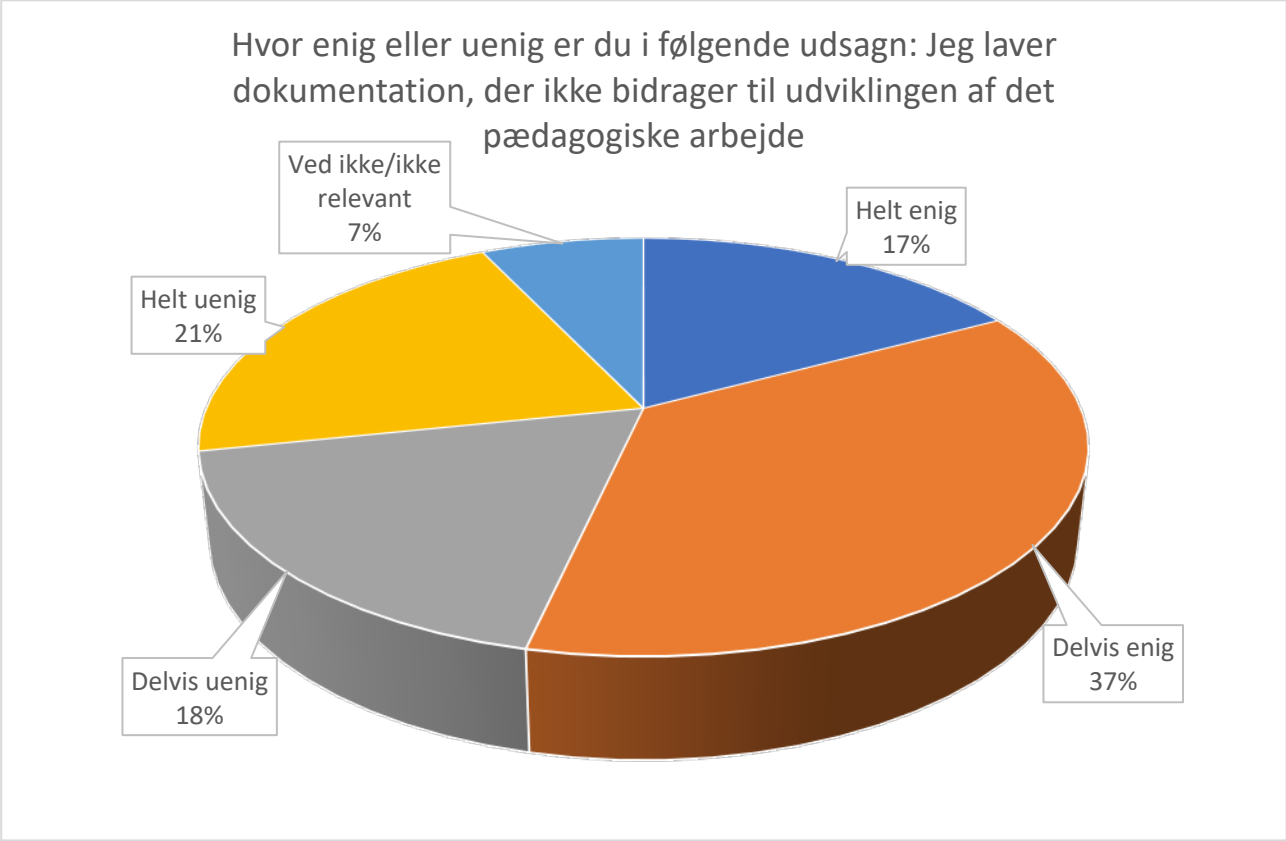
Kilde: Spørgeskema til lederne. N=520

Det ses, at de fleste institutioner arbejder bredt med sprogindsats, når de vurderer, at der er børn, der har brug for det.

9.4. Dokumentation

Lederne er blevet spurgt, om de mener, de laver dokumentation, der ikke bidrager til udvikling af det pædagogiske arbejde. Svarene fremgår af figur 64.

Figur 64

Kilde: Spørgeskema til lederne. N=476.

Det ses, at godt halvdelen af lederne oplever, at de laver dokumentation, der ikke bidrager til at udvikle det pædagogiske arbejde.[12]

Som man kan se af de åbne besvarelser nedenfor, så er det ikke dokumentationen af det pædagogiske arbejde i sig selv, der ikke giver mening. Men flere ledere angiver, at de mangler tid til at følge op på dokumentationen for at kunne skabe pædagogisk udvikling. Dokumentationen i forbindelse med den styrkede pædagogiske læreplan opleves som for omfattende eller detaljeret.

Det er også værd at bemærke, at dokumentation i daginstitutioner, der ikke bidrager til det pædagogiske arbejde, kan have andre formål.

54 ledere har givet eksempler på dokumentation, de ikke oplever, bidrager til udviklingen af det pædagogiske arbejde. De 54 besvarelser er ikke nødvendigvis repræsentative.

[12] Blandt 37 områdeledere, der har besvaret dette spørgsmål, er det 43 pct., der er helt eller delvis enige i, at der laves overflødig dokumentation.

Eksempler på åbne svar:

- *"Der er rigtig meget af den dokumentation som både jeg og mit personale laver, som giver rigtig god mening for kerneopgaven, men vi har alt for lidt tid og resurser til at lave det ordentligt samt handle på det. Som pædagogisk leder er der meget administrativt, som kræver megen tid, uden at det har den store effekt i det lange løb."*

- *"Digitale Trivselsvurderinger på børn, der er i trivsel, indtastning af sovetider i aula, meget af den kommunikation, der er udarbejdes på Aula, stiller jeg spørgsmål til om er udviklende, flere indstillingspapirer og test/vurderinger, når vi er bekymret ift. et barn."*

- *"Evaluering af læreplaner som ikke er implementeret i personalegruppen, men som skal ligge på institutionens hjemmeside"*

- *"Fx er den styrkede pædagogiske læreplan vokset for meget, efter min mening. Målet var at det skulle være et værktøj og et dokumentationsværktøj, men det er næsten en doktorafhandling."*

- *"Jeg synes faktisk det meste af dokumentationen i vores kommune giver mening. Jeg synes bare, det er svært at finde tid/ressourcer til at få dem analyseret, så de kan omsættes til handlinger."*

- *"Jeg synes, at nogen dokumentation giver mening, så vi kan evaluere og blive klogere. Men når ressourcerne er få, er det svært at gør det brugbart".*

- *"Mener den Pædagogiske Læreplan er for omfattende i forhold til det udbytte, der ligger i den. Den er relevant, men fokus på læring, læring, læring giver et begrænser børnesynet."*

- *"Temaerne i læreplansarbejdet kan hurtigt blive forældet, når 12 mål udarbejdes først på året."*

- *"Vi bruger enormt meget tid på at skrive. Det, vi skriver, er vigtigt og brugbart, men der er generelt ikke tid til at udføre opgaverne."*

10. Metode

Undersøgelsen er gennemført som en elektronisk spørgeskemaundersøgelse til alle danske daginstitutioner i oktober-november 2022. Der er udsendt spørgeskemaer til institutionslederen og til en medarbejder i institutionen.

Skemaerne til medarbejderne er udsendt på to måder:

- En række medarbejdere har fået videresendt en henvendelse om at deltage fra deres leder. 369 medarbejdere har svaret på denne måde.
- Desuden har FOA sendt link med spørgeskemaet til daginstitutionsmedarbejdere i FOAs medlemspanel samt til 2.000 FOA-medlemmer, der arbejder i daginstitutioner (pædagoger, pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere). 556 medarbejdere har svaret på denne henvendelse.

Endelig er der sendt skemaer til område-/klyngeledere.

E-mails til ledere og områdeledere er fundet via de kommunale hjemmesider. Der er fundet 3.171 fungerende e-mails til lederne, og 214 fungerende e-mails til område/klyngeledere.

Alle institutioner har fået to elektroniske påmindelser. Bureau 2000 vurderer, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.

10.1. Svarprocenter

Lederskemaet: Der er modtaget 733 besvarelser af lederskemaet ud af 3.171, svarende til en svarprocent på 23 pct.[13]

Medarbejderskemaet: Lederen er blevet bedt om at videresende skemaet til en medarbejder på den stue, der kommer først i alfabetet. Der er samlet modtaget 925 svar.

1 pct. af svarpersonerne til medarbejderskemaet er cand.pæd. eller lignende. 42 pct. er uddannet pædagog. 24 pct. er uddannet pædagogiske assistent, mens 33 pct. ingen pædagogisk uddannelse har og/eller har en anden uddannelse.

Fra område/klyngelederne er indkommet 60 besvarelser, svarende til en svarprocent på 28 pct. På grund af det lille antal svar, er disse besvarelser kun anvendt i begrænset omfang.

[13] Inkl. besvarelser, som ikke er fuldstændige, men ekskl. tomme besvarelser. De 3171 institutioner er institutioner, hvor Bureau 2000 har fundet fungerende e-mailadresser på kommunens hjemmeside. Man skal være opmærksom på, at en del af de e-mailadresser, som fremgår på hjemmesiderne, nok er fungerende e-mailadresser (en henvendelse kommer ikke retur til afsender), men for manges vedkommende er e-mailadresser, som ikke eller kun sjældent benyttes i praksis – selv om de figurerer på kommunens hjemmeside. I forhold til de faktisk anvendte e-mailadresser er svarprocenten derfor højere end de 23 pct.

10.2. Repræsentativitet og validitet

Spørgeskemaet er testet af en række institutionsledere, områdeledere og pædagoger inden udsendelsen.

Ser vi på de deltagende kommuner, er der svar fra medarbejdere i 92 ud af 98 kommuner. Når det gælder lederskemaet, er der svar fra ledere i 91 kommuner.[14]

Antallet af svar fra de enkelte kommuner fremgår af Tabel 5.

Tabel 5

Kommune	Institutioner[15]	Antal ledersvar	Antal medarbejdersvar
København	426	92	146
Frederiksberg	57	11	12
Ballerup	28	4	6
Brøndby	23	5	5
Dragør	8	3	2
Gentofte	60	3	8
Gladsaxe	55	10	11
Glostrup	16	3	1
Herlev	16	4	6
Albertslund	16	0	3
Hvidovre	30	5	11
Høje-Tåstrup	42	4	8
Lyngby-Taarbæk	45	6	8
Rødovre	23	2	1
Ishøj	10	1	0
Tårnby	36	0	1
Vallensbæk	9	4	2
Furesø	32	6	12
Allerød	12	1	4
Fredensborg	14	5	12
Helsingør	34	5	5
Hillerød	37	4	8
Hørsholm	16	4	0
Rudersdal	46	11	15
Egedal	33	5	10
Frederikssund	35	7	15
Greve	29	3	6

[14] De kommuner, der ikke er ledersvar fra, har 2,4 pct. af det samlede antal institutioner.

[15] Antal institutioner ifølge Danmarks Statistik, 2021. Det er ikke lykkedes at finde e-mail adresser på alle institutioner

Kommune	Institutioner[15]	Antal ledersvar	Antal medarbejdersvar
Køge	39	7	12
Halsnæs	16	0	4
Roskilde	65	6	16
Solrød	14	4	3
Gribskov	22	3	2
Odsherred	16	2	7
Holbæk	45	9	14
Faxe	21	0	4
Kalundborg	35	13	10
Ringsted	26	3	8
Slagelse	42	14	9
Stevns	13	2	2
Sorø	13	4	4
Lejre	20	5	6
Lolland	18	7	7
Næstved	51	11	13
Guldborgsund	31	5	5
Vordingborg	25	5	6
Bornholm	27	6	5
Middelfart	18	6	7
Assens	34	1	5
Faaborg-Midtfyn	37	5	2
Kerteminde	9	4	3
Nyborg	19	4	5
Odense	142	15	28
Svendborg	36	4	10
Nordfyn	19	5	3
Langeland	8	1	2
Ærø	3	1	0
Haderslev	33	7	9
Billund	13	2	1
Sønderborg	49	6	11
Tønder	30	8	2
Esbjerg	52	5	17
Fanø	2	0	1
Varde	32	4	6
Vejen	26	4	8
Aabenraa	45	10	12
Fredericia	36	6	2
Horsens	57	2	16
Kolding	52	14	14

Kommune	Institutioner[15]	Antal ledersvar	Antal medarbejdersvar
Vejle	65	18	20
Herning	34	10	9
Holstebro	42	4	7
Lemvig	11	2	0
Struer	9	2	1
Syddjurs	27	5	4
Norddjurs	22	4	3
Favrskov	30	7	6
Odder	14	1	5
Randers	64	13	15
Silkeborg	63	10	19
Samsø	2	0	0
Skanderborg	49	13	8
Aarhus	324	78	54
Ikast-Brande	25	4	4
Ringkøbing-Skjern	39	14	15
Hedensted	28	8	8
Morsø	17	3	3
Skive	26	9	8
Thisted	37	7	8
Viborg	62	13	20
Brønderslev	24	3	3
Frederikshavn	31	9	10
Vesthimmerland	29	5	7
Læsø	1	0	0
Rebild	25	2	5
Mariagerfjord	29	9	6
Jammerbugt	38	10	7
Aalborg	177	22	28
Hjørring	38	10	10

10.3. Sammenhæng mellem svarprocent, normering og besvarelser

Man kunne tænke sig, at der er skævhed i besvarelserne, fx sådan, at ledere og medarbejdere, der ser mange problemer, har været mest tilbøjelige til at benytte anledningen til at gøre opmærksom på dette.

For at vurdere, om der er skævheder i besvarelserne, er svarprocenterne sammenholdt med de tal for børn pr. voksen i 2021, som Danmarks Statistik har offentliggjort.

Ved beregning af svarprocenter i denne forbindelse er det samlede antal svar (både fra leder og medarbejdere) sat i forhold til antal institutioner i kommuner. Resultatet fremgår af tabel 6 og 7.

Tabel 6. Børn pr. voksen i følge Danmarks Statistik i kommuner med forskellige svarprocenter på lederskemaet

Svarprocent på undersøgelsens lederskema	Gennemsnitligt antal børneenheder pr. voksen[16]	Antal svar
Under 20 pct.	5,7	226
20-30 pct.	5,7	408
Over 30 pct.	5,8	94
I alt	5,7	728

Kilde: Data fra spørgeskemaundersøgelsen og data fra Statistikbanken og egne beregninger.

Tabel 7. Børn pr. voksen i følge Danmarks Statistik i kommuner med forskellige antal svar på medarbejderskemaet pr. 100 institutioner

Svar på undersøgelsens medarbejderskema pr. 100 institutioner i kommunen	Gennemsnitligt antal børneenheder pr. voksen	Antal svar
Under 20 svar pr. 100 institutioner	5,7	199
20-30 svar pr. 100 institutioner	5,7	304
Over 30 svar pr. 100 institutioner	5,7	422
I alt	5,7	925

Kilde: Data fra spørgeskemaundersøgelsen og data fra Statistikbanken og egne beregninger.

Det ses, at der ikke er nogen nævneværdig forskel på antal børn pr. voksne i kommuner med lav svarprocent hhv. kommuner med høj svarprocent. Det tyder på, at bortfaldet (dvs. de institutioner, som ikke har svaret) ikke dækker over skævheder fx med hensyn til personalenormeringen.

Alligevel har Bureau 2000 i en række tilfælde, hvor det er fundet relevant, i analysen vægtet besvarelserne i forhold til svarprocenterne (dvs. med den reciprokke værdi heraf). Det er sket i forhold til spørgsmål, hvor besvarelserne kan være afhængige af det kommunale serviceniveau – fx i forhold til støtte.

Men alt i alt vurderer Bureau 2000, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.

[16] Beregnet ud fra Danmarks Statistiks normeringstal for 0-2-årige og 3-5-årige vægtet med antal børneenheder i kommunen, idet 0-2-årige børn regnes som to børneenheder.

APRIL 2023

Daginstitutionernes hverdag 2022

Årlig rapport udarbejdet af Bureau 2000

Fokus på børn i mistrivsel

Rapporten Daginstitutionernes hverdag giver et indtryk af forholdene for børn og ansatte i de danske daginstitutioner. Undersøgelsen er tidligere foretaget i 2010, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 og 2021.

I rapporten findes svar på de fleste af de forhold, som har betydning for den kvalitet, vi tilbyder børn i daginstitutionerne.

FOA
SAMMEN
GØR VI FORSKELLEN

Staunings Plads 1-3
1790 København V

Tlf. 46 97 26 26
foa.dk

Pædagogisk Sektor

FOA er Danmarks tredjestørste fagforening. Siden 1899 har vi kæmpet for bedre løn- og arbejdsforhold til vores medlemmer. Hovedopgaven er at indgå overenskomster, som sikrer en god løn og moderne, ordnede arbejdsvilkår. Det er FOA, der aftaler din løn, dine tillæg, din arbejdstid, din pension, dine barselsregler, dine ferieregler og dine muligheder for uddannelse. Vores opgave i FOA er også at sikre et stærkt fagligt fællesskab – og at udvikle din og vores faglighed på det pædagogiske område, så velfærden og gode arbejdspladser går hånd i hånd.